

ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ

20

08

Ο ΔΙΚΟΜΜΑΤΙΣΜΟΣ ΣΕ ΚΡΙΣΗ

ΓΡΑΦΟΥΝ: ΣΤ. ΜΑΝΙΚΑΣ, Κ. ΧΛΩΜΟΥΔΗΣ,
ΧΡ. ΒΕΡΝΑΡΔΑΚΗΣ, Χ. ΑΝΘΟΠΟΥΛΟΣ,
Γ. ΛΟΥΛΗΣ, Δ. ΚΑΤΣΑΝΤΩΝΗΣ,
Ν. ΜΑΡΑΝΤΖΙΔΗΣ

30

ΤΟ ΠΑΣΟΚ ΑΠΕΝΑΝΤΙ ΣΕ ΝΕΕΣ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ

ΤΟΥ Π. ΚΟΥΚΟΥΛΟΠΟΥΛΟΥ

ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Μετά το Μπαλί, τι;

23

Τ. ΜΠΙΡΜΠΙΛΗ
Μ. ΜΟΔΙΝΟΣ
Ν. ΧΡΥΣΟΓΕΛΟΣ

04

ΕΝ ΠΛΩ ΣΧΟΛΙΑΖΟΥΝ:

Ν. ΜΠΙΣΤΗΣ, Κ. ΜΠΟΤΟΠΟΥΛΟΣ,
Ρ. ΣΩΜΕΡΙΤΗΣ, Α. ΚΑΛΟΚΑΙΡΙΝΟΣ,
Γ. ΚΑΡΙΠΙΔΗΣ, Τ. ΠΑΠΠΑΣ

27

ΕΛΛΗΝΟΤΟΥΡΚΙΚΑ:

ΟΛΟΙ ΣΤΗΝ... ΑΜΥΝΑ!

ΤΟΥ Π. ΜΠΕΓΛΙΤΗ

32

Η ΑΝΑΓΚΗ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΗΣ

ΛΥΣΗΣ ΤΟΥ Μ. ΚΟΨΙΔΗ

33

ΟΥΤΕ ΕΠΑΝΑΠΑΥΣΗ, ΟΥΤΕ ΑΛΑΖΟΝΕΙΑ!

ΤΟΥ Δ. ΠΑΠΑΔΗΜΟΥΛΗ

34

ΟΙ ΕΠΤΑ "ΕΥΧΕΣ" ΤΗΣ ΝΔ

ΤΗΣ Μ. ΖΟΡΜΠΑ

40

ΤΟ ΑΛΟΓΟ ΚΑΙ ΤΟ ΚΑΡΟ

ΤΟΥ ΑΡ. ΑΪΒΑΛΙΩΤΗ

36

ΤΕΛΟΣ ΕΠΟΧΗΣ

Η ΚΑΤΑΡΡΕΥΣΗ ΤΗΣ ΗΘΙΚΟΛΟΓΙΑΣ

ΤΟΥ Β. ΒΟΥΤΣΑΚΗ

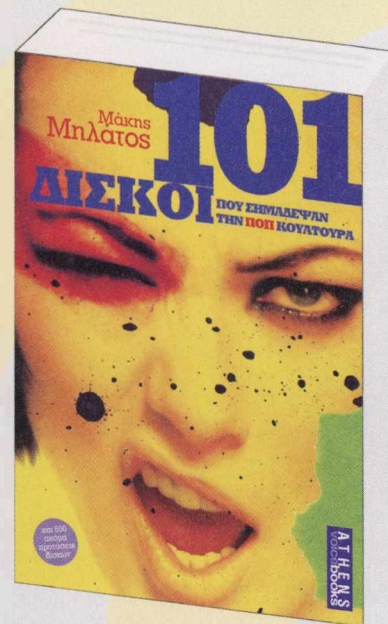

...και στην τελευταία σελίδα

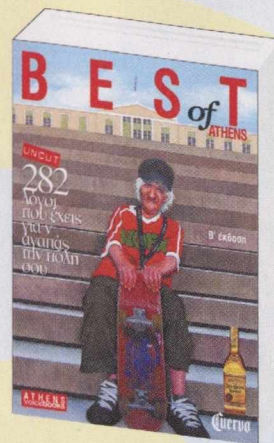
ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΤΗΣ

όλη η αλήθεια γυμνή!

Μόλις
κυκλοφόρησαν

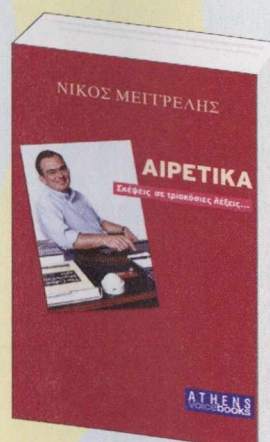
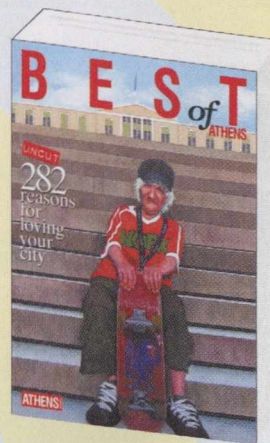
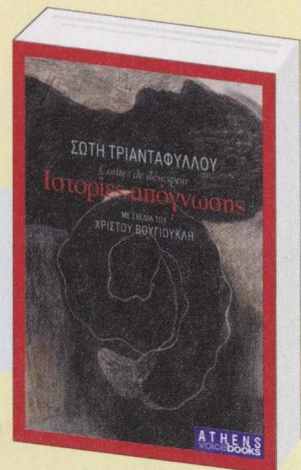
Β' ΕΚΔΟΣΗ ▶

Β' ΕΚΔΟΣΗ ▶

Β' ΕΚΔΟΣΗ ▶

ΚΩΔΙΚΟΣ ΕΝΤΥΠΟΥ 7698

Μεταρρύθμιση

Μηνιαίο περιοδικό
Λαμψάκου 5, Αθήνα 11528

ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑ:

Αστική μη κερδοσκοπική
εταιρία «Πολιτική και Κοινωνική Μεταρρύθμιση»

ΕΚΔΟΤΗΣ

Γιάννης Μειμάρογλου

ΔΙΕΥΘΥΝΕΤΑΙ

από ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Παρασκευάς Αυγερινός, Σωτήρης Βαλντέν,
Βασίλης Βουτσάκης, Χρήστος Δερβένης,
Μυρσίνη Ζορμπά, Κώστας Ζώρας,
Γιώργος Θωμάς, Γιάννης Καλογήρου,
Αλέξης Καλοκαιρινός, Γιώργος Καριπίδης,
Ανδρέας Κόρακας, Στέφανος Μανίκας,
Γιάννης Μειμάρογλου, Νίκος Μπίστης,
Κώστας Μποτόπουλος, Τερέζα Μπούκη,
Γιάννης Μυλόπουλος, Ριχάρδος Σωμερίτης,
Μαρία Τοπάλη, Κωστας Χλωμούδης

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΣΥΝΤΑΞΗΣ

Μιχάλης Κυριακίδης
CREATIVE ART DIRECTOR
Λιάνα Ιωαννίδου

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΔΙΑΚΙΝΗΣΗΣ ΚΑΙ ΔΙΑΦΗΜΙΣΗΣ

Ανδρέας Μαζαράκης
ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ
Μάνος Τρανταλίδης

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΥΛΗΣ

Ελένη Αποστολοπούλου

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΗ

Σπύρος Βερύκιος
Λιάνα Ιωαννίδου
ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ

Άρης Κορμάς

ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ

Ευφροσύνη Παυλακούδη
ΤΗΛ: 210-7777422, 210-7777230
e-mail: info@metarithmisi.gr
ΕΚΤΥΠΩΣΗ: Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ Α.Ε.

Η «ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ» διανέμεται
δωρεάν σε επιλεγμένα σημεία.

Απαγορεύεται η αναδημοσίευση, ολική ή μερική,
με οποιονδήποτε τρόπο, χωρίς γραπτή εγκρίση
της εκδότριας εταιρείας

www.metarithmisi.gr

Οι σεναριογράφοι σηκώνουν τα χέρια!

edito

ΠΟΛΛΕΣ ΦΟΡΕΣ, το τελευταίο διάστημα, νιώθει κανείς την ανάγκη να τον τα-
ρακουνήσουν, μπας και καταλάβει αν όσα ζούμε είναι κομμάτι της πραγματι-
κότητας! Και είναι απολύτως δικαιολογημένο. Γιατί σ' αυτές τις μέρες της με-
γάλης ανατριχίλας, ακόμα και ο πιο ευφάνταστος σεναριογράφος, σηκώνει τα
χέρια...

► Ποιος, για παράδειγμα, πριν από λίγο καιρό, θα μπορούσε να προβλέψει ότι
το Μέγαρο Μαξίμου θα μετατρεπόταν σε... videoclub, με υπαλλήλους που πη-
γαινοέρχονται καθημερινά στην εισαγγελία;

► Ποιος είχε φανταστεί ότι τα μεγάλα πολιτικά,
οικονομικά και κοινωνικά προβλήματα της χώ-
ρας, θα πνίγονταν μέσα σε μια δύσοσμη ατμόσφαι-
ρα σκανδάλων, ανομολόγητων συναλλαγών και ηθι-
κής απαξίωσης;

► Ποιος θα μπορούσε να υποθέσει ότι, σε στιγμές
τέτοιας κυβερνητικής φθοράς, η αξιωματική αντιπο-
λίτευση θα εισέπραττε την αποδοκιμασία του 91%
των πολιτών;

► Ποιος θα περίμενε, την ώρα που ο τόπος αναζητάει απεγνωσμένα ένα πα-
ράθυρο ελπίδας, ότι τα δυο βασικά κόμματα της κεντροαριστεράς θα προχω-
ρούσαν σε συνέδρια με δεδομένους συσχετισμούς, προειλημμένες αποφά-
σεις και -κατά τα φαινόμενα- προδιαγεγραμμένη έκβαση;

ΤΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΕΙΝΑΙ ΜΠΡΟΣΤΑ, αλλά οι προοπτικές δεν είναι ευοίωνες.
Η πανθομολογούμενη κρίση του πολιτικού συστήματος, άλλωστε, δεν συνδέ-
εται αναγκαστικά με προσδευτικές διεξόδους... Ποιος εγγυάται τη λύση της;
Και ποιος μπορεί να προεξοφλήσει ότι η υπόθεση Ζαχόπουλου, ως ένα ακόμα
τηλεοπτικό σίριαλ, δεν θα έχει την τύχη των ομολόγων, των υποκλοπών, των
κουμπάρων ή των Πακιστανών;

Η ΑΠΟΓΟΝΤΕΥΣΗ, Η ΑΠΟΣΤΡΟΦΗ ή ακόμα και η αηδία των πολιτών για τα τε-
κταινόμενα, δεν μπορούν από μόνες τους να βγάλουν τον τόπο από το αδιέ-
ξοδο. Πόσω μάλλον που ένα τμήμα αυτής της δυσαρέσκειας, γεμίζει τις δεξα-
μενές του ΛΑΟΣ ή του ΚΚΕ...

ΠΡΟΟΔΕΥΤΙΚΗ ΔΙΕΞΟΔΟΣ -δεν θα κουραζόμαστε να το επαναλαμβάνουμε-
μπορεί να υπάρξει μόνο μέσω της διατύπωσης μιας κεντροαριστερής εναλλα-
κτικής πρότασης εξουσίας, αξιόπιστης και ρεαλιστικής, ικανής να πείσει, να
εμπνεύσει και να συγκροτήσει ένα νέο πλειοψηφικό ρεύμα!

Ο ΕΚΔΟΤΗΣ
ΓΙΑΝΝΗΣ ΜΕΪΜΑΡΟΓΛΟΥ

Υ.Γ.: Με την απαισιοδοξία δεν τα είχαμε ποτέ καλά οι άνθρωποι της «ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙ-
ΣΗΣ». Έχουμε αποδείξει, άλλωστε, ότι δεν το βάζουμε εύκολα κάτω. Φέτος, πάντως,
που κόψαμε την τρίτη Πρωτοχρονιάτικη πίτα μας, πρέπει να πούμε ότι το φλουρί... δεν
έπεσε στο κομμάτι της Κεντροαριστεράς!

ATHENS

ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ ΤΗΣ ATHENS VOICE ΣΤΑ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ

Με ψυχραιμία και διορατικότητα

Ην ώρα που γράφονται αυτές οι γραμμές, η κρίση στο ΠΑΣΟΚ έχει κορυφωθεί. Την ώρα που θα διαβάζονται, ελπίζω να έχει εκτονωθεί. Κάποιοι δείχνουν να επείγονται. Όροι προερχόμενοι από τα έγκατα της πιο αρνητικής παράδοσης της κομμουνιστικής αριστεράς, επανεμφανίζονται. «Να ξεκαθαρίσει το τοπίο», «φραξιονισμός», «κόμμα μέσα στο κόμμα», «ιδεολογική καθαρότητα». Οι θεωρίες του υγιούς κορμού που συνεχίζει ενδυναμωμένος χωρίς τα ασθενή μέλη και του περιώνυμου μαντριού του Ευάγγελου Αβέρωφ, είναι στην ημερήσια διάταξη. Επανεμφανίστηκαν τα ποικιλώνυμα συμφέροντα, στοχοποιείται και πάλι ο εσωτερικός εχθρός. Όλα αυτά αγνοούν το πρόβλημα, αυτό που λογικά πρέπει να απασχολήσει τον κόσμο του ΠΑΣΟΚ στο επικείμενο συνέδριό του. Γιατί, δηλαδή, το ΠΑΣΟΚ παρουσιάζεται στα μάτια των πολιτών ως μέρος -και όχι ως λύση- της κρίσης του πολιτικού συστήματος, γιατί αδυνατεί να ανακτήσει την πολιτική ηγεμονία, γιατί αυτή η καταρρέουσα κυβέρνηση, όχι μόνο συμπαρασύρει το ΠΑΣΟΚ, αλλά διατηρεί στις μετρήσεις προβάδισμα σε ποσοτικούς και ποιοτικούς δείκτες. Αν δεν αναγνωρίσει η ηγεσία του ΠΑΣΟΚ το πρόβλημα στις πραγματικές του διαστάσεις, δεν θα μπορέσει να προτείνει διέξοδο.

Η άποψη ότι δεν υπάρχει κρίση του πολιτικού συστήματος, αλλά κρίση μόνο της ΝΔ, οδηγεί στο συμπέρασμα ότι είναι απλώς θέμα χρόνου η ανάκαμψη του ΠΑΣΟΚ. Ανεξαρτήτως προθέσεων, η αντίληψη αυτή οδηγεί στη θεωρία του ώριμου φρούτου, την ώρα που τα φαινόμενα σήψης και παρακμής με δραματικό τρόπο επισημαίνουν το τέλος του πολιτικού χρόνου για την πεπατημένη αντίληψη με την οποία πορεύεται. Όσο το ΠΑΣΟΚ επιμένει σ' αυτή την αδιέξοδη, πεπατημένη αντίληψη, τόσο θα επικαίρουν οι κ.κ. Καραμανλής και Αλαβάνος. Ο πρώτος, γιατί παρά την κατάρρευση της κυβέρνησής του δεν απειλείται και ο δεύτερος, γιατί ακόπως εισπράττει. Οι ζωντανές κοινωνικές δυνάμεις ασφυκτιούν, οι ενεργοί πολίτες δεν βλέπουν διέξοδο, όλα όσα μας έχουν αηδιάσει επιπλέον και κυριαρχούν, η χώρα βρίσκεται χωρίς πρόταγμα, χωρίς ταγούς.

Η ενότητα του ΠΑΣΟΚ αποτελεί αναγκαία προϋπόθεση για την υπέρβαση της γενικευμένης κρίσης που περνάει η χώρα. Για να καταστεί όμως και ικανή, απαιτείται να συμβαδίζει με μια σαφή πολιτική που θα δώσει απάντηση στο θέμα της πολιτικής ηγεμονίας. Χρειάζονται δηλαδή νέες προτάσεις και αυτό απαιτεί ελεύθερη διακίνηση ιδεών, συστράτευση όλων των ζωντανών δυνάμεων της κεντροαριστεράς, ενεργοποίηση της προοδευτικής διάνοησης. Η εκκωφαντική σιωπή της τελευταίας, ήταν προάγγελος της σημερινής κρίσης.

Το μεγάλο, σύγχρονο, δημοκρατικό και μη φοβικό ΠΑΣΟΚ, πρέπει να ενθαρρύνει πρωτοβουλίες της κοινωνίας των πολιτών και της διάνοησης. Να επιδιώκει τη λειτουργία «δεξαμενών σκέψης», από τις οποίες θα αντλεί ιδέες. Να τις θεωρεί πλούτο και όχι απειλή. Να αντιμετωπίζει όλες τις κινήσεις, ρεύματα, τάσεις, με τα ίδια μέτρα και σταθμά. Προφανώς το κόμμα μέσα από τις λειτουργίες του που ορίζονται από το καταστατικό του και μόνο, θα έχει τον τελικό λόγο για τη διαμόρφωση της πολιτικής του. Χωρίς όμως αυτή τη διαλεκτική σχέση κόμματος και κοινωνίας, η ανάκτηση της πολιτικής ηγεμονίας απομακρύνεται και μαζί και οι ενεργοί πολίτες. Ο κόσμος της μεγάλης δημοκρατικής παράταξης απαιτεί απ' όλους ψυχραιμία και διορατικότητα, που θα διασφαλίσουν την ενότητα.

*Ο Νίκος Μπίστης, πρώην υφυπουργός Εσωτερικών, είναι μέλος του Εθνικού Συμβουλίου του ΠΑ.ΣΟ.Κ.

του Νίκου Μπίστη*

Το δημοκρατικό και μη φοβικό ΠΑΣΟΚ, πρέπει να ενθαρρύνει πρωτοβουλίες. Να επιδιώκει τη λειτουργία «δεξαμενών σκέψης». Να τις θεωρεί πλούτο και όχι απειλή

Ποια κυβέρνηση, ποια αντιπολίτευση, ποιος Τύπος;

του Τάσου Παππά*

Κρίση παντού: Η κυβέρνηση -αυτή «η ταξιαρχία της αρετής»- παραπαίει μέσα στο βούρκο. Ο πρωθυπουργός -αυτός «ο αρχάγγελος της κάθαρσης»- βλέπει τα πρόσωπα που ο ίδιος επέλεξε να τοποθετήσει σε νευραλγικές θέσεις, να εμπλέκονται σε βρόμικες ιστορίες που έχουν οικονομικές ουρές, πολιτικούς εκβιασμούς, επιλήψεις συναλλαγές, παρακρατική οσμή. Η Δικαιοσύνη, εξαιτίας της συμπεριφοράς ορισμένων κορυφαιών λειτουργών της, δυσκολεύεται να αποδείξει ότι είναι τυφλή και αδέκαστη, το καταφύγιο των φτωχών ανθρώπων (για να θυμηθούμε τους δημοφιλείς βολικούς ευφημισμούς). Οι χρυσοκάνθαροι «Ρομπέν των Δασών» της ενημέρωσης, ξεκατινιάζονται στα τηλεοπτικά παράθυρα. Ο κόσμος, αυτός ο κόσμος που επιβράβευε μέχρι τώρα με υψηλές κυκλοφορίες και με εντυπωσιακές τηλεθεάσεις τα προϊόντα της «κανιβαλικής» δημοσιογραφίας, παρακολουθεί εneός τις επιδόσεις των αγαπημένων του αστέρων και χάνεται μέσα στις γαργαλιστικές λεπτομέρειες, ή στα αποπροσανατολιστικά διλήμματα του τύπου «με τον Θέμο ή με τον Μάκη»; **Και την ίδια στιγμή**, η Αριστερά, η ηθική δύναμη της κοινωνίας, περιορίζεται σε γενικόλογες καταγγελίες για τη σήψη του δικομματισμού, ή στη γνωστή θεωρία σύμφωνα με την οποία «η πλουτοκρατία αναζητεί εναλλακτικά σενάρια μεταμόρφωσης του πολιτικού συστήματος, προκειμένου να προωθήσει τα νέα αντιλαϊκά μέτρα, υπερνικώντας τη λαϊκή δυσανεμία» (από την ανακοίνωση του γραφείου τύπου του ΚΚΕ). Αποφεύγει να απαντήσει με σαφήνεια στο κρίσιμο ερώτημα «ποια κυβέρνηση, με ποια πολιτική;» και εξαντλείται σε χιμαιρικές κατασκευές, που παραπέμπουν σ' ένα απροσδιόριστο μέλλον, τότε που όλα αυτά που μας ταλαιπωρούν και μας θυμώνουν, θα είναι μια υποσημείωση στο βιβλίο της ιστορίας. **Η ηγεσία του ΠΑΣΟΚ**, από την άλλη, επιδίδεται σε ασκήσεις επί χάρτιου (επιτροπές, επιτροπούλες και συντονιστικά όργανα που θα καθοδηγούν τις επιτροπές) και σε κυνήγι μαγισσών (προκαταβολική ενοχοποίηση των κινήσεων των εσωκομματικών αντιπάλων της). Αντί να την τρομάζει η ολική αποδοκιμασία της κοινής γνώμης (το 91% δηλώνει απογοητευμένο με τη δράση της αξιωματικής αντιπολίτευσης), αντί να την κινητοποιεί ο σχεδόν μηδενικός βαθμός αισιοδοξίας μεταξύ των οπαδών του ΠΑΣΟΚ (13% στην παράσταση νίκης), την απασχολεί κυρίως το πώς θα κρατηθεί πάση θυσία το μαγαζί. Πάνω απ' όλα να μην αλλάξουν χέρια οι τίτλοι ιδιοκτησίας, έστω κι αν αυτή κάνει καθημερινώς την αξία της. Παχυλή αμεριμνησία; Αυτοκτονική μακαριότητα; Ανεπάρκεια; Δόλιος εφησυχασμός; Εμπρόθετο λάκτισμα για ξεκαθάρισμα λογαριασμών;

*Ο Τάσος Παππάς είναι δημοσιογράφος.

του Ριχάρδου Σωμερίτη

μαύρες σκέψεις

Λίγα λόγια, βιαστικά, μαζί με τις ευχές μου. Επέστρεψα στην Αθήνα μετά από μια απουσία μερικών εβδομάδων, για να ανακαλύψω την Ζαχοπουλιάδα. Ο άνθρωπος πήδηξε από το παράθυρο και παλεύει με τον θάνατο, τα προσωπικά του δεν με ενδιαφέρουν, με ενδιαφέρει η πολιτεία του και το πώς λειτουργούν τα πράγματα στη χώρα μας. Ήμουν στο Παρίσι με πρόσωπα των ημερών τον σπαστικό Σαρκοζί και την ανδροφάγο Κάρλα Μπρούνι, δεν μου αρέσει ο παντοπρόεδρος, άλλο η Κάρλα, την προτιμώ γενικώς αλλά και ειδικά, δηλαδή σε σχέση με τα όσα με περίμεναν εδώ. Λογικό δεν είναι;

Δεν θα αναφερθώ στο βασίλειο της Δανιμαρκίας όπου κάποτε υπήρχε κάτι σάπιο, αλλά στο τώως ελληνικό βασίλειο, όπου το σάπιο κυριαρχεί σήμερα. Παντού. Στην κυβέρνηση και στις αντιπολιτεύσεις. Στην κυβέρνηση που δεν κυβερνά -γιατί αυτό με το οποίο τελικά ασχολείται δεν λέγεται διακυβέρνηση, αλλιώς το λέγανε στην Τρούμπα τα παλιά καλά χρόνια του

Σύντροφοι εγερθείτε, η αριστερά και η κεντροαριστερά, αλλή μαζί τους και ο πάσα εις, κινδυνεύουν, χανόμαστε, κάτι πρέπει να κάνουμε!

Μπαϊρακτάρη. Και στις αντιπολιτεύσεις, διότι από την Παπαρήγα ως τον Παπανδρέου, περνώντας από τον συμπαθή πάντως Τσίπρα, τα πάντα βρίσκεις φίλε μου, όλα τα ζαρζαβατικά, όλες τις ίντριγκες, όλες τις φοβίες, όλα τα ψυχώ και όλες τις ανασφάλειες, αλλά αντιπολίτευση δεν βρίσκεις. Μας μένει ο Καρατζαφέρης και οι συν αυτώ, ο Ανθιμος (πανέτοιμος αυτός), ο παντονομάρχης της «συμπρωτεύουσας» και των παραθύρων και θα πρόσθετα το Καφέ Αμάν, αν γνώριζα τη διεύθυνσή του.

Σύντροφοι εγερθείτε, η αριστερά και η κεντροαριστερά, αλλά μαζί τους και ο πάσα εις, κινδυνεύουν, χανόμαστε, κάτι πρέπει να κάνουμε. Όπως βλέπετε τα πράγματα είναι σοβαρά, οι καιροί ου μενετοί που έλεγε και ο γυμναστήρας μου πριν από καμιά εξηνταριά χρόνια, κι αν «κάνω χιούμορ», είναι για να αποφύγω τη ναυτία. Εσείς;

με ΝΟΕΣ. Χωρίς νους

του Αλέξη Καλοκαιρινού

Στο ΠΑΣΟΚ τον τελευταίο καιρό βρίσκεται σε εξέλιξη ένα πολύ ενδιαφέρον πείραμα. Το Καταστατικό του Κινήματος έχει ανασταλεί και όλες οι εξουσίες συγκεντρώνονται στον Πρόεδρο, που αυτοσχεδιάζει συγκροτώντας κατά την προσωπική του βούληση συλλογικά σώματα, μεταξύ των οποίων ένα όργανο που ονομάζεται «Όργανο», κάτι «Νομαρχιακές Επιτροπές Αναγέννησης» και ΝΟΕΣ (όπου συγκεντρώνονται οι εγκεφαλοι του Κινήματος), μια επιτροπή για την αποκατάσταση των πυροπληγίων και άλλη μία, εξαιρετικά περίπλοκη, που θα προετοιμάσει εσωκομματικό δημοψήφισμα με το ερώτημα «Ναι ή Όχι στη διαφθορά».

Από τη μια πλευρά, η δραστηριότητα αυτή μπορεί να θεωρηθεί ως αποκύημα μιας υπερχειλίζουσας πολιτικής φαντασίας, που καταλήγει σε κομματική οργανοπάθεια. Από την άλλη πλευρά, η προσαρμοστικότητα των άλλοτε πρωτοκλασάτων του Κινήματος σε ρόλους πολιτικής μαριονέτας, φαίνεται ότι ενθαρρύνει την ηγεσία να προχωρήσει στη γενίκευση και την εξαγωγή του μοντέλου «κανένας θεσμός, μόνο ο αρχηγός», με το οποίο λειτουργεί πλέον ό,τι απέμεινε από το ΠΑΣΟΚ.

Έτσι, το κόμμα δεν θα ανέχεται πλέον ούτε την ίδρυση συλλόγων που δεν ελέγχονται από την ηγεσία του. Και αν τα σχετικά άρθρα του Αστικού Κώδικα δεν αμφισβητούνται ευθέως, δεν συμβαίνει το ίδιο με το Εργατικό Δίκαιο. Στο απολύτως ελεγχόμενο ΙΣΤΑΜΕ, ζητήθηκε η παραίτηση όλων των εργαζομένων! Στο ίδρυμα, που φέρει το όνομα του ιδρυτή του Κινήματος, μάλλον ανοίγονται νέοι δρόμοι για το σοσιαλισμό, με την απόπειρα κατοχύρωσης του δικαιώματος του εργοδότη να «παρατεί» τον εργαζόμενο, δηλαδή να τον απολύει χωρίς αποζη-

Από το κόμμα, έχει χαθεί ο κοινός νους. Η περιθωριοποίηση μέσα στο ευρύτερο πολιτικό σκηνικό, είναι φυσικό επακόλουθο...

μίωση. Πού είσαι Ανδρέα για να δεις τα παιδιά της Αλλαγής;

Με τη φόρα που έχουν πάρει, τίποτε δεν τους σταματά. Ούτε το Σύνταγμα. Η ευφάνταστη πρόταση του κ. Παπανδρέου να ακυρωθεί η διαδικασία της συνταγματικής αναθεώρησης και να ξεκινήσει παράυτα μία άλλη, είναι τόσο εξόφθαλμα αντισυνταγματική (και, πολιτικά, τόσο παιδαριώδης), που ήταν εύλογο να προκαλέσει τα ειρωνικά σχόλια των υπόλοιπων κομμάτων της Βουλής.

Το κόμμα της αξιωματικής αντιπολίτευσης έχει εκτραπεί από τις βασικές πολιτικές, νομικές και θεσμικές αρχές που συνιστούν τα κοινώς αποδεκτά μέγιστα του δημόσιου βίου. Χειρότερα, από το κόμμα έχει χαθεί ο κοινός νους. Η περιθωριοποίηση μέσα στο ευρύτερο πολιτικό σκηνικό, είναι φυσικό επακόλουθο. Κανείς δεν προέβλεπε, πριν από τέσσερα χρόνια, ότι αυτό θα συνέβαινε στην παράταξη που κάποτε επωμίστηκε -και σε μεγάλο μέρος δικαίωσης- τις προσδοκίες δύο προοδευτικών γενεών.

κρίσεως κρίση

του Κώστα Μποτόπουλου*

Ανήκω σε αυτούς που κινδυνεύουν να γίνουν κουραστικοί μιλώντας διαρκώς, τα τρία τελευταία χρόνια, για κρίση του πολιτικού -και όχι μόνο- συστήματος. Μικρή παρηγοριά, σας διαβεβαιώνω, το ταίριασμα της δυσοίωνης «προφητείας», με την εικόνα που αναδεικνύουν τα πραγματικά γεγονότα. Η απρόσφαιρα είναι τόσο ασφυκτική, η πολιτική έγινε τόσο επώδυνη, το δηλητήριο της αναξιοπιστίας και της χυδαιότητας χύθηκε τόσο αδιάκριτα, που θα προτιμούσα χίλιες φορές να είχαν δίκιο οι φίλοι ή συνάδελφοι εκείνοι -κυρίως οι δεύτεροι και κυρίως από τον επιστημονικό χώρο- που ισχυρίζονταν κάθε φορά ότι η πολιτική, δεν είναι παρά μια διαδοχή κρίσεων, ότι τίποτα δεν δικαιολογεί ιδιαίτερη ανησυχία και ότι κάτι ανάλογο με αυτό που συμβαίνει

στην Ελλάδα, αντιμετωπίζουν και πολλές άλλες, αν όχι όλες, οι δημοκρατικά προηγμένες χώρες. Φοβούμαι ότι, με όσα συμβαίνουν από την αρχή του νέου έτους, η άμυνα αυτή της «κανονικότητας» -κυνική ή ρεαλιστική, ο καθένας διαλέγει- μόνο από ανόητους ή επικίνδυνους μπορεί πια να προβληθεί.

Ας θυμηθούμε τους κυριότερους σταθμούς της συλλογικής πορείας προς τα κάτω. Η παράταξη που νίκησε το 2004, στηρίχτηκε στην ηθικολογία της καθαρότητας, αλλά χρησιμοποίησε τη μέθοδο της εσωκομματικής εκκαθάρισης. Αποτέλεσμα: χάθηκε η δυναμική της κυβερνητικής εναλλαγής και η αίσθηση ότι η πολιτική, ή έστω οι εκλογές, μπορούν ν' αλλάξουν

τη μοίρα των πολιτών. Η κυβερνητική πράξη, στη συνέχεια, ήρθε σε άμεσα ορατή αντίθεση με τη δήθεν «μεταρρυθμιστική» λογική που επαγγελλόταν, αποξενώνοντας έτσι ακόμα και τα φιλικά προς αυτήν κοινωνικά στρώματα που ζητούσαν ευκαιρίες δράσης (και) υπέρ του γενικού συμφέροντος. Ευρισκόμενη σε άμυνα, η «νέα διακυβέρνηση» άρχισε να αναβάλλει κάθε απόφαση, να μετακυλίνει κάθε ευθύνη (συνήθως στην προκάτοχό της), να ενδιαφέρεται μόνο για την «εικόνα» της (δηλαδή για τη διαστρέβλωση της αλήθειας) και να πατάει επί κάθε (μεταφορικού αλλά δυστυχώς και κυριολεκτικού) πτώματος, προκειμένου να διατηρηθεί στην εξουσία. Πράττοντας έτσι, ενίσχυσε την άγνοια πόλωση σε βάρος των έστω και ατελών αποτελεσμάτων, θυσίασε τα δικαιώματα, τις ελευθερίες και τους θεσμούς στο βωμό της εκλογικής επιβίωσης, χαμήλωσε η ίδια τον πήχη προσδοκόντας (και δυστυχώς επιτυγχάνοντας) να χαμηλώσει ακόμα περισσότερο τους αντιπάλους της, έκλεισε τους ορίζοντες της κοινωνίας και των πολιτών.

Η απόσταση ανάμεσα στη ρητορεία και την πράξη έγινε δυσθεώρητη, η ανάμιξη στο έργο των άλλων εξουσιών καθημερινή πρακτική, ο Τύπος, από ερευνητής και ελεγκτής, έγινε ακόμα περισσότερο μέρος του παιχνιδιού (και του προβλήματος), η απομάκρυνση των μη επαγγελματιών της πολιτικής από την πολιτική πήρε διαστάσεις χιονοστιβάδας. Όλα τα στοιχεία μια βαθιάς, απτής, πολιτικοκοινωνικής κρίσης, βρίσκονται στη θέση τους.

Η τελευταία πράξη ενός σκανδάλου με αρκετό

Το ζήτημα δεν είναι αν θα μπορέσουμε ως κοινωνία να ξανασηκωθούμε, αλλά πόσο γρήγορα και με πόσο πάταγο θα γκρεμιστούμε

πιπέρι και ακόμα περισσότερο αλάτι στις πληγές της ελληνικής δημοκρατίας, δεν αποτελεί παρά μια εξαιρετικά οδυνηρή (και ταυτόχρονα εξαιρετικά συναρπαστική με όρους τηλεοπτικού θεάματος) σύνοψη και μεγέθυνση όλων αυτών των δομικών δυσλειτουργιών. «Πολιτισμός», «ηθική», «κρατικό λειτουργήμα», «ανεξαρτησία της Δικαιοσύνης», «διακρίση των εξουσιών», «δημοσιογραφική έρευνα», «σεβασμός στον πολίτη», «αποκάλυψη της αλήθειας» - είναι όλες έννοιες και λέξεις που πλέον οριστικά σημαίνουν το αντίθετο από αυτό που λένε. Το ζήτημα δεν είναι αν θα μπορέσουμε ως κοινωνία να ξανασηκωθούμε, αλλά πόσο γρήγορα και με πόσο πάταγο θα γκρεμιστούμε.

*Ο Κώστας Μποτόπουλος είναι ευρωβουλευτής του ΠΑΣΟΚ.

το «βαθύ» ΠΑΣΟΚ!

του Γιώργου Καριπίδη

Ο «βαθύ» ΠΑΣΟΚ έχει αγκαλιάσει ασφυκτικά τον κ. Παπανδρέου, ή ο κ. Παπανδρέου έχει γαντζωθεί απελπισμένα από το «βαθύ» ΠΑΣΟΚ; Όπως και να 'χει, το αποτέλεσμα είναι το ίδιο: ο κ. Παπανδρέου ίσως έτσι ενδυναμώνεται ως πρόεδρος του κόμματος, αλλά μάλλον αποδυναμώνεται ως υποψήφιος πρωθυπουργός.

Το «βαθύ» ΠΑΣΟΚ προσδιορίζεται, τόσο οργανωτικά, όσο και πολιτικά. Από οργανωτική άποψη, είναι η νομενκλατούρα του ΠΑΣΟΚ, δηλαδή το σχετικά σταθερό σύστημα στελεχών, το οποίο κατ' αποκλειστικότητα διευθύνει το κόμμα και μονοπωλεί τη δημόσια εκπροσώπησή του. Όταν το ΠΑΣΟΚ ήταν στην εξουσία, το ίδιο σταθερό σύστημα έλεγχε (κατείχε) επιπλέον και την κρατική διοίκηση και ως εκ τούτου είχε μετατραπεί (ολοκληρωθεί) από κομματική, σε κοιματοκρατική νομενκλατούρα. Η νομενκλατούρα του ΠΑΣΟΚ δεν ταυτίζεται με το σύνολο των στελεχών του. Ένα σύνολο στελεχών παίρνει χαρακτηριστικά νομενκλατούρας όταν αποκτά μονιμότητα, ιεραρχημένες αλληλεξαρτήσεις και αυτόνομη συνείδηση των συμφερόντων του. Όταν κύριος στόχος του γίνεται η αναπαραγωγή της εξουσίας του και όχι η προώθηση της μιας ή της άλλης πολιτικής. Η ένταξη στο σύστημα δεν προκύπτει λοιπόν από τη θεσμική ιδιότητα του στελέχους, αλλά από την πολιτική του συμπεριφορά.

Το «βαθύ» ΠΑΣΟΚ, από πολιτική άποψη, είναι το δογματικό ΠΑΣΟΚ που έχει εγκλωβιστεί στην ιστορία του. Δηλαδή καθαγιάζει το πολιτικό μοντέλο, τα θεωρητικά σχήματα και τις πρακτικές (ακόμη και τη ρητορική) που είχαν επικρατήσει κατά την ένδοξη περίοδο της ίδρυσης του κόμματος, της επίθεσης στα «χειμερινά ανάκτορα» και των πρώτων χρόνων της κυβερνητικής εξουσίας του. Αυτό το μοντέλο στηρίζεται στον κρατισμό, την επεκτατική δημοσιονομική πολιτική και τις κεινσανικές ρυθμίσεις, στον προτεσταντισμό του εθνικού δρόμου ανάπτυξης.

Όμως, όλα αυτά έχουν ξεπεραστεί γιατί η κοινωνία έχει αλλάξει. Η παγκοσμιοποίηση, ο κοινωνικός πλουραλισμός, η επανάσταση της γνώσης, έχουν ήδη επιβάλλει τη λειτουργική σύνδεση αγοράς και δημόσιων αναγκών, αναδιανομής και πραγματικής ανάπτυξης, ανάπτυξης και δημοσιονομικής σταθερότητας, παραγωγικής και καταναλωτικής ευελιξίας, τοπικών και παγκόσμιων δράσεων.

Το «βαθύ» ΠΑΣΟΚ είναι τελικά το συντηρητικό ΠΑΣΟΚ, που φοβάται την οργανωτική και πολιτική ανανέωσή του. Αλλά η επιστροφή στις ρίζες, οδηγεί το ΠΑΣΟΚ στην περιθωριοποίηση. Η νομενκλατούρα προτιμά ένα μικρό «καθαρό» ΠΑΣΟΚ, το οποίο μπορεί να ελέγχει, παρά ένα κυβερνητικό ΠΑΣΟΚ που την ξεπερνάει.

Η κρίση του δικομματισμού

ΓΡΑΦΟΥΝ: ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΜΑΝΙΚΑΣ, ΚΩΣΤΑΣ ΧΛΩΜΟΥΔΗΣ, ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΣ ΒΕΡΝΑΡΔΑΚΗΣ, ΜΠΑΜΠΗΣ ΑΝΘΟΠΟΥΛΟΣ, ΓΙΑΝΝΗΣ ΛΟΥΛΗΣ, ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΑΤΣΑΝΤΩΝΗΣ, ΝΙΚΟΣ ΜΑΡΑΤΖΙΔΗΣ

Νέα προτάγματα για την Κεντροαριστερά

Διάγουμε

τον πέμπτο μήνα της δεύτερης θητείας της κυβέρνησης της ΝΔ και του κ. Καραμανλή. Οι εκλογές της 17ης Σεπτεμβρίου και τα αποτελέσματά τους, αναλύθηκαν κατά κόρον. Πολλά και ενδιαφέροντα ερωτήματα ανέκυψαν. Για τη χώρα, για την επικράτηση Καραμανλή, για το ΠΑΣΟΚ και την ηγεσία του και άλλα πολλά, εξίσου σημαντικά. Οι πολιτικές εξελίξεις, από την αναμέτρηση Γ. Παπανδρέου και Ευάγ. Βενιζέλου, έως την αποπομπή του υπουργού Απασχόλησης και την ζοφερή ουσία και εικόνα της Ζαχοπουλιάδας, δεν κατάφεραν να αποκρύψουν, τουλάχιστον δύο πραγματικότητες. Την κρίση αξιοπιστίας του πολιτικού συστήματος και την κρίση του δικομματισμού.

Αυτό που χαρακτηριστικά αποτυπώθηκε στα αποτελέσματα των εκλογών του περασμένου Σεπτεμβρίου, ήταν η αποδυνάμωση του δικομματισμού. Σ' όλες τις μετέπειτα δημοσκοπήσεις, έως και τις πλέον πρόσφατες, η αποδυνάμωση του δικομματικού συστήματος αποτυπώνεται με σαφήνεια και μάλιστα εντεινόμενη. Κι αυτό που ήταν αίτιο μιας πολιτικής μειοψηφίας, γίνεται πλέον ερώτημα στο μυαλό και τα χείλη πολλών.

Ήρθε το τέλος του δικομματικού συστήματος; Οι περισσότερες αναλύσεις και προσεγγίσεις επί του θέματος, δεν κατάφεραν ν' αποφύγουν τον βολонταρισμό και τις πολιτικές επιθυμίες των συγγραφέων τους. Πολλές, θα μπορούσαν να είχαν γραφτεί αυτούσιες και χωρίς καμιά αλλαγή, εδώ και πολλά χρόνια. Οπωσδήποτε, πάντως, προ των προηγούμενων εκλογών.

Όσο μπορεί να είναι κανείς βέβαιος ότι η κρίση εμπιστοσύνης μεγάλων ομάδων πολιτών στους εκπροσώπους τους, κυρίως έναντι των δύο μεγάλων κομμάτων της ΝΔ και του ΠΑΣΟΚ, θα βαίνει αυξανόμενη και θα λαμβάνει μαζικά χαρακτηριστικά, τόσο θα πρέπει να είναι βέβαιος ότι η ελληνική κοινωνία και οι πολιτικοί της εκπρόσωποι, αναζητούν ένα σύγχρονο, πιο αποτελεσματικό, πιο δυναμικό πολιτικό μοντέλο. Κι αυτό, κατά την εκτίμησή μου, δεν συμβαίνει. Η απογοήτευση, η διαμαρτυρία και η απόσταση, δεν οδηγούν αναπόφευκτα στο τέλος του δικομματικού συστήματος. Όσο κι αν η μονοτονία του δικομματισμού έχει κουράσει και η εναλλαγή στην κυβερνητική εξουσία δεν αναδεικνύει διαφορετικές πολιτικές στρατηγικές, θα ήταν υπερβολικό να συμπεράνουμε ότι ο δικομματισμός αποδιαιρώνεται.

Τα όσα διαδραμάτιστηκαν προεκλογικά, οι πολιτικές διαδρομές των κομμάτων, μεγάλων και μικρών, αναμφίβολα οξύνουν την άτυπη κρίση του δικομματισμού. Σαφέστατα, οι πολίτες αισθάνονται ότι οι μεγάλες ταυτίσεις με τους μεγάλους κομματικούς συσχετισμούς μειώνονται και αδυνατίζουν. Ωστόσο, το κυβερνητικό κόμμα κατάφερε να ενσωματώσει τους κοινωνικούς κραδασμούς της πολιτικής του και να αναδειχθεί νικητής των εκλογών. Ενώ το ΠΑΣΟΚ, παρά την απουσία καθαρής, ευδιάκριτης, διαφορετικής πολιτικής στρατηγικής, κινητοποίησε πάνω από 700.000 πολίτες στη διαδικασία της προεδρικής κοινοτικής εκλογής. Η αντοχή, λοιπόν, του δικομματι-

του Στέφανου Μανίκα

(ΤΑ ΚΟΜΜΑΤΑ ΠΟΥ ΔΕΝ ΑΝΑΝΕΡΝΟΝΤΑΙ ΣΥΝΕΧΩΣ, ΠΕΘΑΙΝΟΥΝ. ΕΙΝΑΙ ΣΑΝ ΤΟΝ ΠΟΔΗΛΑΤΗ ΠΟΥ ΑΝ ΣΤΑΜΑΤΗΣΕΙ, ΘΑ ΠΕΣΕΙ...)

σμού είναι αξιοσημείωτη και η υποτίμησή της εξυπηρετεί υποκειμενισμούς και διαθέσεις. Δεν αντικατοπτρίζει, όμως, στέρεα και νηφάλια την κοινωνική και πολιτική πραγματικότητα.

Επιπλέον, τα όσα καθημερινά αποκαλύπτονται για τη συμμετοχή σε σκοτεινές, περίεργες διαδικασίες επιχειρηματιών, εκδοτών και δημοσιογράφων, ενισχύουν την αδιόρατη αίσθηση των πολιτών για εξωθεσμικές κινήσεις που εξυπηρετούν οικονομικές, ιδιοτελείς σκοπιμότητες, που σκοπό έχουν να καθυποβάλουν το πολιτικό σύστημα στα αδηφάγα και ακόρεστα συμφέροντά τους. Για τούτο είναι εξαιρετικά εμφανής η αντιφατική συμπεριφορά και κίνηση της κοινωνίας στο σύνολό της και στους πολίτες μεμονωμένα. Όσο δε οι πολιτικοί αρνητές του δικομματισμού θα δομούν την πολιτική τους στρατηγική και δραστηριότητα με σπέκουλα, λαϊκισμό και λεηλασία των μεγάλων ανταγωνιστών, τόσο οι εκπρόσωποι του δικομματισμού θα ενισχύονται, προσφέροντας κυβερνητική σταθερότητα και ομαλές πολιτικές εξελίξεις. Όσο η άρνηση της ανάληψης κυβερνητικής ευθύνης των μικρών κομμάτων θ' αποτελεί σημαία της αντιπαλότητάς τους προς τα μεγάλα κόμματα, τόσο το δικομματικό σύστημα θα διατηρεί το προνόμιο προσφοράς ασφαλούς και συντεταγμένης πορείας.

Παρά ταύτα, η αντοχή του δικομματικού συστήματος θα δοκιμαστεί στον προσεχή πολιτικό χρόνο. Θα κριθεί από τη δυνατότητά του να εκφράσει τις νέες κοινωνίες που διαμορφώνονται. Κοινωνίες που δεν θέλγονται από τις συναινέσεις, που δεν ακολουθούν πολιτικούς συμβιβασμούς και δεν ανέχονται τη σιωπή. Των μεγάλων συλλογικών διεκδικήσεων που εδράζονται στο παρελθόν και δεν αφορούν το μέλλον, την προοπτική, το αύριο. Αν για κάποιους η ιδέα ενός «Μεγάλου Συνασπισμού» είναι η έξοδος από την κρίση του δικομματικού συστήματος, για τους πολλούς θα σημάνει την ώρα της ιστορικής,

πολιτικής και κοινωνικής χειραφέτησής τους.

Πιθανόν ζούμε σ' ένα μεταίχμιο. Στο πραγματικό τέλος της μεταπολίτευσης. Τα πολιτιστικά, ιδεολογικά και πολιτικά εφόδια του δικομματικού συστήματος, τείνουν να εξαντληθούν. Βιαστικά συμπεράσματα και υπερφίαλες εκτιμήσεις δεν βοηθούν. Αντίθετα, πατρωνάρουν τα κατεστημένα και μεταθέτουν την υγιή μετεξέλιξη του πολιτικού μας συστήματος. Η αμφιβολία, ως αρχή της προσπάθειας για την ανεύρεση της αλήθειας, οφείλει να εγκατασταθεί στη συνείδηση, στη σκέψη και στη δράση. Η διαπιστωμένη αύξηση της επιρροής των μικρών κομμάτων, είναι μια ευκαιρία για όλους. Αποτελεί δείγμα υγείας, αλλά απαιτεί και μια νέα οπτική στον πολιτισμό των συνεργασιών και των συμμαχιών. Η αποστροφή της συναίνεσης, μας οδηγεί στην επανεξέταση του πολιτικού μας πακέτου. Τα δεδομένα έχουν εκπέσει. Οι νέες σταθερές δεν εμφανίζονται. Η γενική αναξιοπιστία του πολιτικού λόγου διαμορφώνει απαθείς, αδιάφορες, αηδιασμένες, απαισιόδοξες κοινωνικές ομάδες. Οι μεγάλες ανισότητες, οικονομικές και όχι μόνον, παράγουν κοινωνικά αδιέξοδα.

Η απάντηση της Κεντροαριστεράς δεν μπορεί να περιορίζεται στην αναζήτηση των ικανών πολιτικών εκπροσώπων και στις μορφές των κοινοτικών σχηματισμών. Θα πρέπει να απλωθεί και στο πεδίο των νέων προταγμάτων, που θα κινητοποιούν τις δημιουργικές κοινωνικές ομάδες, θα ευνοούν τις συσσωματώσεις και θα ανατρέπουν τη συναινετική λογική, που οδηγεί σε μοιραίους συμβιβασμούς. Ας υπερβούμε την πολιτική της επιβίωσης και ας αναζητήσουμε την αναβίωση των ουμανιστικών διεκδικήσεών μας. Ας είμαστε ρεαλιστές, διεκδικώντας το αδύνατο. **Μ**

Η αυτοκαταστροφή του Κομματικού συστήματος

του Κώστα
Χλωμούδη*

Λέγεται συχνά πάλι τελευταίως πως, λόγω της χαμηλής συσπείρωσης των κομμάτων εξουσίας, βρισκόμαστε στα πρόθυρα μιας κρίσης πολιτικής στη χώρα μας που σηματοδοτεί (ακόμη μια φορά!) το τέλος της μεταπολίτευσης.

Ας επιχειρήσουμε κάποιο σχόλιο περί αυτού.

Βρισκόμαστε σε μια παράδοξη κατάσταση: Όλα τα πρόδρομα σημεία μιας ισχυρής πολιτικής κρίσης είναι παρόντα, κι όμως κανείς από τους εθνικούς πολιτικούς αλλά και οικονομικούς «παίκτες», θεσμούς και φορείς, δεν φαίνεται να αντιδρά.

Σιωπούν, ενώ για πρώτη φορά εδώ και 34 χρόνια, το πολιτικό σύστημα στη χώρα μας δεν επικρίνεται πια μόνο από τα θύματά του, τους μη συμμετέχοντες και φτωχούς, ή τους διανοούμενους εκφραστές τους, αλλά από σημαντικές μερίδες πολιτών εντός και πέριξ των πολιτικών κομμάτων. Η κριτική στο κομματικό σύστημα σήμερα, προέρχεται από την ίδια την καρδιά του.

Θα είχε ενδιαφέρον ένα πόνημα με τίτλο «Η αυτοκαταστροφή του κομματικού συστήματος την εποχή της παντοδυναμίας του», με εύγλωττο υπότιτλο, αναφερόμενο στις ηγεσίες των κομμάτων στη χώρα μας (ιδιαίτερως της κεντροαριστεράς), «Οι εμπρηστές».

Το γεγονός ότι κανείς δεν το επιχειρεί, είναι γιατί κανείς δεν το θεωρεί πιθανό. Κρίση μπορεί να υπάρξει στο δικομματισμό, αλλά αυτός (ο δικομματισμός) δεν αποτελεί παρά στρέβλωση του υγιούς και δημιουργικού διπολισμού. Πολλοί εκτιμούν ότι αιτία του προβλήματος είναι η κρίση πολιτικής και ηγεσίας που υπάρχει στο σύστημα. Αν έχει βάση αυτή η εκτίμηση, τότε φυσικό είναι να κρίνεται, η κρίση αυτή, ως συγκυριακό φαινόμενο.

Ας επιχειρήσουμε να εντοπίσουμε κάποιες αιτίες και να περιγράψουμε ένα πλαίσιο πιθανών λύσεων.

Στην Ελλάδα, η κεντροαριστερά φαίνεται να αδυνατεί να κατανοήσει τι συμβαίνει, αδυνατεί να συνδέσει τη διεθνή με την εγχώρια κατάσταση και ως εκ τούτου, αδυνατεί να εξηγήσει τους λόγους της επέκτασης της ανασφάλειας της απασχόλησης στη χώρα. Αν πρόσφερε τις δέουσες ερμηνείες, θα έδινε επιτέλους την εντύπωση πως μπορεί να παρέμβει στη συγκυρία. Θα υπάρξει ένα πολιτικό «μπόνους» σε όποιον εξηγήσει πρώτος πώς έχει η κατάσταση.

Στη χώρα μας, δυστυχώς, αυτό που αμφισβητείται σήμερα είναι ο παγκοσμιοποιημένος καπιταλισμός, όχι η αγορά. Αν κάνουμε αυτή την ανάλυση, βέβαια, θα μπορούσαμε ξαφνικά να συνεννοηθούμε με τους αριστεριστές του κόσμου!

Τι μπορούμε να κάνουμε;

**[ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΑΝΤΕΠΙΤΕΘΟΥΜΕ ΣΤΟ ΗΘΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ. ΒΛΕΠΟΥΜΕ ΝΑ ΠΥΚΝΩΝΟΥΝ
ΟΙ ΠΑΡΑΝΟΜΙΕΣ: ΕΧΟΥΜΕ ΠΑΡΑΝΟΜΕΣ ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΑΚΕΣ ΣΥΝΑΛΛΑΓΕΣ,
ΠΡΟΝΟΜΙΑΚΗ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗ]**

► Θα πρέπει πρώτα να αντεπιτεθούμε στο ηθικό επίπεδο. Βλέπουμε να πυκνώνουν οι παρανομίες: έχουμε παράνομες χρηματιστηριακές συναλλαγές, προνομιακή πληροφόρηση... Θα πρέπει να τηρήσουμε το επιχειρηματικό δίκαιο και να τιμωρούμε όσους το παραβιάζουν. Αν θέλουμε πράγματι «λιγότερο κράτος», ο καπιταλισμός θα πρέπει να είναι ηθικός.

► Πίστη στην κοινωνική οικονομία. Να δώσουμε μάχη για να αποκτήσει τη θέση της, το ρόλο της. Ίσως το κλειδί του προβλήματος είναι η αλλαγή της νομικής υπόστασης των επιχειρήσεων. Να αναγνωρίσουμε τη σημασία των επιχειρήσεων που ανήκουν στην κοινότητα όλων όσοι κερδίζουν το ψωμί τους από τη λειτουργία της επιχείρησης, όλων όσοι είναι ταυτόχρονα φορείς ενός κοινού σχεδίου για το μέλλον της.

Καθώς πάντως μιλάμε για ένα εγχείρημα διαστάσεων που ξεπερνά τα εθνικά όρια, δεν βλέπουμε παρά μία πολιτική δύναμη ικανή να το φέρει εις πέρας: την κεντροαριστερά, η οποία πρέπει να συζητήσει προγραμματικά.

Παραδείγματα προς σύγκλιση ή απόκλιση:

► Αύξηση των επενδύσεων στο δημόσιο τομέα, αλλά με βεβαίωση πάντα πως η χρηματοδότηση συνοδεύεται από μεταρρύθμιση για πιο αποτελεσματικές, εξυπηρετικές και διαφανείς δημόσιες υπηρεσίες. Αυτό σημαίνει να έχει ο χρήστης το δικαίωμα της επιλογής και να συναγωνίζονται οι δημόσιες υπηρεσίες. Έτσι, το σύστημα γεννά μεταρρυθμίσεις που ενδυναμώνουν τους χρήστες των δημοσίων υπηρεσιών.

► Η συντηρητική νοοτροπία, πάντα έτεινε να κυριαρχεί σε ζητήματα όπως η εφαρμογή του νόμου, η διατήρηση της τάξης, η μετανάστευση, η τρομοκρατία. Χρειάζεται λοιπόν να προτείνουμε συγκεκριμένες λύσεις σε αυτά τα πραγματικά προβλήματα. Με δεδομένο πως ζούμε σε έναν παγκοσμιοποιημένο κόσμο, διαμορφώνεται μια καινούργια ισορροπία μεταξύ πολιτικών δικαιωμάτων και ασφάλειας.

► Η σχέση πολιτών-κράτους, βασίζεται σε δικαιώματα και υποχρεώσεις των πολιτών. Η κυβέρνηση οφείλει να παρέχει στους πολίτες τα μέσα που χρειάζονται για να διαμορφώσουν τη ζωή τους -και οι πολίτες, όμως, οφείλουν από την πλευρά τους να τηρούν τις υποχρεώσεις τους. Το επίδομα ανεργίας, π.χ., θεωρείται ένα αναφαίρετο δικαίωμα. Μήπως θα πρέπει να συνοδεύεται με την παροχή κάποιου είδους «κοινωνικής» εργασίας; Έτσι δεν θα εξασθενεί η ατομική υπευθυνότητα των ανέργων και πολλοί εργαζόμενοι δεν θα αποκλείονται σταδιακά από την αγορά εργασίας. Όσοι όμως μένουν άνεργοι, πρέπει να αναλαμβάνουν την υποχρέωση να ψάξουν ενεργά για δουλειά κι όταν τους δίνεται μια ευκαιρία, να οφείλουν να την αξιοποιήσουν.

Θα επανέλθουμε σε επόμενο... **Μ**

*Ο Κ. Χλωμούδης διδάσκει στο Πανεπιστήμιο Πειραιά.

Κρίση, αναδιάταξη και νέες δυναμικές

Πέντε μήνες

μετά τις εκλογές του Σεπτεμβρίου 2007, η πολιτική σκηνή της χώρας βρίσκεται σε μια διαρκή κατάσταση αναδιάταξης και διεργασιών. Κεντρικό ζήτημα αποτελεί βεβαίως η «κρίση του δικομματισμού», ο χαρακτήρας της κρίσης αυτής («μονιμότερη» ή «συγκυριακή») και, βεβαίως, οι τρόποι εξόδου από την κρίση.

1. Η κρίση των μεγάλων κομμάτων.

Από τις αρχές του 2007, είχε αρχίσει να εμφανίζεται - πάνω από κάθε αναμενόμενο «λογικό» μεταπολιτευτικό ποσοστό - μια τάση αποδέσμευσης σημαντικού μέρους του εκλογικού σώματος από τα δύο κόμματα διακυβέρνησης και, αντίστοιχα, μια σημαντική τάση για ενίσχυση των εκτός δικομματισμού κομμάτων σε σημαντικά επίπεδα. Από τον Μάιο του 2007, άρχισε στις ποιοτικές έρευνες να καταγράφεται επίσης μια ιδιαίτερης έντασης απαξίωση του πολιτικού συστήματος και της αποτελεσματικότητάς του, ένταση που προδίδε ότι θα ήταν εξαιρετικά απίθανη η εκλογική της απορρόφηση από τα δύο μεγάλα κόμματα. Έτσι, στις εκλογές του Σεπτεμβρίου 2007 καταγράφηκε πτώση του δικομματισμού περίπου κατά 6 ποσοστιαίες μονάδες (επί των εγκύρων ψήφων), ενώ αυξήθηκε σε σχέση με τις βουλευτικές εκλογές του 2004 και η αποχή κατά περίπου 3 μονάδες (επί του εκλογικού πληθυσμού). Με άλλα λόγια, μεταξύ 2004-2007, αποδεδειγμένα από την εκλογική επιρροή των δύο μεγάλων κομμάτων ένα ποσοστό που αγγίζει περίπου το 10% του συνολικού εκλογικού σώματος. Η πολιτική και εκλογική αυτή μετατόπιση, είναι σχεδόν «εκρηκτική» και βρίσκεται βεβαίως στο επίκεντρο της συζητούμενης «κρίσης του δικομματισμού». Η τάση αυτή, συνεχίστηκε και μετά τις εκλογές του Σεπτεμβρίου, εντάθηκε τους επόμενους μήνες, ενώ καταγράφεται και σήμερα σε μεγαλύτερο βαθμό, τόσο λόγω των κυβερνητικών πολιτικών, όσο και λόγω της πολιτικής αδυναμίας του.

Σε μια πρώτη ανάγνωση, η κρίση του δικομματισμού αποτελεί έκφραση της πολιτικής αδυναμίας των δύο κομμάτων διακυβέρνησης. Η μεν ΝΔ έχει αρχίσει να εισπράττει τη σημαντική φθορά της κυβερνητικής της διαχείρισης, διαχείριση που καταγράφεται πλέον ως «αντιλαϊκή», «ασυνεπής», «ασύνδετη», «αναποτελεσματική», «άτολη» και πλέον «με ηθικό έλλειμμα». Το δε ΠΑΣΟΚ, βρίσκε-

του
**Χριστόφορου
Βερναρδάκη***

[... ΒΡΙΣΚΟΜΑΣΤΕ ΣΤΙΣ ΑΠΑΡΧΕΣ ΕΥΡΥΤΑΤΩΝ ΑΛΛΑΓΩΝ στη μορφή των κομμάτων και του κομματικού συστήματος, αλλά και στον πυρήνα των πολιτικών σχέσεων εκπροσώπησης]

ται σε πρωτοφανή για τα δεδομένα του «έλλειψη καθαρού και διακριτού πολιτικού στίγματος», με αποτέλεσμα η τοποθέτησή του στο κομματικό σύστημα να γίνεται ολοένα και πιο «μεσαία» και πιο «αδύναμη». Συνεπώς, οι δύο πόλοι του δικομματισμού βρίσκονται σε «δομική κρίση».

Ωστόσο, η κρίση του δικομματισμού δεν ισοδυναμεί με την κρίση των δύο κομμάτων εξουσίας (αν και βεβαίως την εμπεριέχει). Στην ουσία, πρόκειται για κρίση του μεταπολιτευτικού πολιτικού και κομματικού συστήματος, το οποίο βρίσκεται σήμερα σε μια κατάσταση συνολικής αδυναμίας. Δεν παράγει αποτελέσματα ούτε στο επίπεδο των (κατεστημένων) κρατικών πολιτικών, ούτε στο επίπεδο των κοινωνικών αναγκών. Δεν μπορεί να βρει δικλείδες συναίνεσης, αλλά ούτε και να δημιουργήσει σαφείς ανταγωνιστικούς (κομματικούς) πόλους. Θα ήθελε (ρητορικά) να διατηρήσει ρυθμιστικές πολιτικές στο επίπεδο της κρατικής διαχείρισης, έχοντας όμως παραχωρήσει στην αγορά ζωτικότερους χώρους «μεταρρυθμιστικής» πρακτικής. Έχει αποτύχει στον πυρήνα της σύγχρονης διακυβέρνησης: τη ρύθμιση των σχέσεων και των ορίων μεταξύ κράτους / ιδιωτικής οικονομίας.

Η δομική κρίση του δικομματικού πολιτικού συστήματος, ερμηνεύει το γεγονός ότι την (εκλογική) πτώση του ενός κόμματος, δεν την καρπούται πλέον το άλλο, αλλά αντίθετα, η πτώση του ενός, παρασύρει και το άλλο.

Για τους λόγους αυτούς, η σημερινή κρίση του δικομματισμού, δεν θα απορροφηθεί εύκολα από τα δύο κόμματα εξουσίας. Στην πραγματικότητα, βρισκόμαστε στις απαρχές ευρύτατων αλλαγών στη μορφή των κομμάτων, στη μορφή του κομματικού συστήματος, αλλά και στον πυρήνα των πολιτικών σχέσεων εκπροσώπησης. Αυτή είναι και η ουσιαστική διαφορά μεταξύ της σημερινής περιόδου από αυτήν του 1996, όταν και πάλι τότε τα δύο κόμματα εξουσίας βρέθηκαν με παρόμοια εκλογικά ποσοστά, χωρίς όμως αυτό να συνδέεται με το ευρύτερο πολιτικό σύστημα της εποχής και τα πολιτικά του εργαλεία.

Πρέπει, επίσης, να συνυπολογιστεί στη σημερινή συγκυρία και το στοιχείο της σχεδόν πλήρους απαξίωσης του πολιτικού προσωπικού των δύο κομμάτων εξουσίας στο πεδίο της κοινωνικής αντιπροσώπευσης (με ελάχιστες εξαιρέσεις στους ηγετικούς πυρήνες), γεγονός που στερεί από αυτά τις δυνατότητες διαμεσολάβησης και άρθρωσης πειστικών πολιτικών και πρακτικών.

2. Από την στασιμότητα στην πτώση του δικομματισμού.

Η νίκη της ΝΔ στις εκλογές του Σεπτεμβρίου 2007, ήταν από καιρό «προεξοφλημένη». Ωστόσο, η καθολική υπεροχή της έναντι του ΠΑΣΟΚ (δείκτες εικόνας κομμάτων, ικανότητας διακυβέρνησης, ατομικών προσδοκιών, εικόνας ηγετών), δεν απέτρεψε την εκλογική φθορά που καταγράφηκε σε περίπου 3,5 ποσοστιαίες μονάδες (επί των εγκύρων ψήφων). Η εικόνα υπεροχής εξακολουθεί να καταγράφεται και σήμερα, όμως σε αρκετά χαμηλότερα επίπεδα. Το μεγαλύτερο πρόβλημα για την κυβέρνηση είναι ότι, με τη δεύτερη εκλογική

της νίκη, έχει αναλωθεί σχεδόν όλο το απόθεμα συναίνεσης που διέθετε από την κοινή γνώμη. Εμφανίζει σήμερα έντονες πτωτικές τάσεις και, ενώ διατηρεί ακόμη προβάδισμα έναντι του ΠΑΣΟΚ, τα ποσοστά της εκτιμάται ότι κυμαίνονται μεταξύ 38-39%.

Με συνθήκες δομικής κρίσης του δικομματισμού, υπό το βάρος της (αναπόφευκτης) κυβερνητικής φθοράς και φέροντας πλέον ακέραη την ευθύνη για τα δομικά προβλήματα της διακυβέρνησης, φαίνεται εξαιρετικά δύσκολο να ανακάμψει εκλογικά πάνω από το όριο αυτό. Το πιθανότερο είναι να κινηθεί πολύ πιο κάτω... Το ισχυρότερο -και ίσως μοναδικό πλέον- όπλο της, παραμένει η αλώβητη ακόμα εικόνα του Κ.Καραμανλή.

Η εκλογική εσωκομματική νίκη του Γ. Παπανδρέου στο ΠΑΣΟΚ, δεν έχει μέχρι στιγμής αποτυπωθεί σε μια ανατροπή των πολιτικών συσχετισμών. Το πρόβλημα του ΠΑΣΟΚ έχει τρεις διαστάσεις: α) έχει ασαφή κοινωνική συμμαχία, γεγονός που εκλογικά εκφράζεται πλέον με έναν «άμορφο πολυσυλλεκτισμό», χωρίς συμπαγή «κοινωνικό κορμό», β) έχει ασαφές πολιτικό-προγραμματικό στίγμα στην κοινωνία, γ) έχει πρόβλημα εικόνας στελεχών, κυρίως στο μεσαίο και τοπικό στελεχειακό δυναμικό του. Το κόμμα αυτό βρίσκεται σήμερα σε μια απολύτως μεταβατική κατάσταση, με άγνωστη έκβαση. Καλείται να επαναπροσδιορίσει προγραμματικά τις κοινωνικές του συμμαχίες, να «ξεκαθαρίσει» το πολιτικό του στίγμα και να ανανεωθεί στελεχειακά. Η τριπλή αυτή μετάβαση, συντελείται στο έδαφος μιας σημαντικότητας φθοράς του παλαιού κομματικού προτύπου, κάτι που δυσχεραίνει και επιβραδύνει την έξοδο από την κρίση. Το ΠΑΣΟΚ, σήμερα, παρουσιάζει εικόνα εκλογικής στασιμότητας και διαρροών, κυρίως προς τον χώρο του ΣΥΡΙΖΑ και εν γένει, την αριστερά. Η εκλογική δυναμική του κινείται στα επίπεδα του 36-37%.

Η εικόνα κρίσης των δύο κομμάτων στον πυρήνα των «πολυσυλλεκτικών» εκλογικών τους εκπροσωπήσεων, τα «σπρώχνει» σε μια εκλογική επιρροή της τάξης του 35% το καθένα. Με λίγα λόγια, τείνει να τα περιορίσει στον «σκληρό πυρήνα» των μεταπολεμικών ποσοστών της «δεξιάς» και της «κεντρώας δημοκρατικής» παράταξης, χωρίς εύκολες διόδους διεύρυνσης. Αν προφανώς η συρρίκνωση συνεχιστεί και θίξει και τον «σκληρό πυρήνα», τότε θα είμαστε μπροστά σε εκρηκτικές αναδιατάξεις του κομματικού μεταπολιτευτικού συστήματος.

3. Οι εκτός δικομματισμού πολιτικές δυνάμεις

Από την κρίση του πολιτικού συστήματος και των κομμάτων εξουσίας, ενισχύονται αυτή τη στιγμή όλοι οι υπόλοιποι πολιτικοί χώροι, ο ΛΑΟΣ στο χώρο της υπερ-συντηρητικής δεξιάς, το ΚΚΕ και ο ΣΥΡΙΖΑ στο χώρο της αριστεράς, αλλά και οι Οικολόγοι στον «κεντροαριστερό» χώρο. Το άθροισμα των «μικρών» αντιδικομματικών δυνάμεων προσεγγίζει κατ'επίκτηση τη στιγμή αυτή το 25-27% του εκλογικού σώματος, παρουσιάζοντας τάσεις συνεχούς ανόδου. Το ΚΚΕ εκτιμάται στο 9-10%, ο ΣΥΡΙΖΑ ομοίως, ίσως και με προβάδισμα ελαφρύ έναντι του ΚΚΕ, ο ΛΑΟΣ στο 5%, οι Οικολόγοι 1.5-2%.

Στην ουσία, δηλαδή, το κομματικό σύστημα τείνει να τριχοτομηθεί σε ΝΔ - ΠΑΣΟΚ και «άλλες κομματικές επιλογές», σε ισοδύναμο περίπου ποσοστά. Η εικόνα αυτή, άλλωστε, παρατηρήθηκε στις μεγάλες αστικές περιφέρειες της χώρας στις εκλογές του Σεπτεμβρίου 2007 (Α' Αθήνας, Β'

**[ΣΕ ΜΙΑ ΠΡΩΤΗ
ΑΝΑΓΝΩΣΗ,
η κρίση του
δικομματισμού
αποτελεί
έκφραση της
πολιτικής
αδυναμίας των
δύο κομμάτων
διακυβέρνησης]**

Αθήνας, Α' και Β' Πειραιά, Α' Θεσσαλονίκης, κ.λπ.), όπου κατοικούν και ψηφίζουν τα περισσότερα επικριτικά στο δικομματισμό κοινωνικά στρώματα: νέοι εργαζόμενοι στον ιδιωτικό τομέα και νεότερο ηλικιακά εκλογικό σώμα (έως 40 ετών).

Από τα μικρότερα κόμματα, αναμφισβήτητα στη σημερινή φάση τη μεγαλύτερη δυναμική εμφανίζει ο χώρος του ΣΥΡΙΖΑ και αυτό, για δύο λόγους: α) γιατί καταφέρνει με τον κινηματικό ριζοσπαστισμό του να υπερφαλαγγίζει για πρώτη φορά το ΚΚΕ από τα αριστερά και να γίνεται δέκτης της πολιτικής αλλά και «πολιτιστικής» διαμαρτυρίας εκτεταμένων κοινωνικών στρωμάτων νέων εργαζομένων στον ιδιωτικό τομέα, β) γιατί καταφέρνει να εκμεταλλευτεί τη δομική κρίση του ΠΑΣΟΚ και να γίνεται πόλος υποδοχής κοινωνικών στρωμάτων που αποδεσμεύονται από αυτό. Το εύρος, δηλαδή, που τείνει να καταλαμβάνει ο χώρος αυτός στην πολιτική σκηνή, έχει διευρυνθεί πάρα πολύ και αυτό σε συνδυασμό με το γεγονός ότι για πρώτη φορά στην ιστορία του εμφανίζεται ιδεολογικά συμπαγές, του προσδίδει σημαντικές κοινωνικές και εκλογικές δυνατότητες. Ο χώρος αυτός, βρίσκεται, σε σχέση με τα άλλα «μικρά» κόμματα, σε μεγαλύτερη ιδεολογικο-πολιτική συνάφεια με τα κοινωνικά στρώματα που αποδεσμεύονται από το δικομματισμό. Επίσης, η αναμενόμενη εκλογή Τσίπρα στην προεδρία του Συνσπισμού αναμένεται να επιδράσει συμβολικά στους εκλογικούς συσχετισμούς, ιδιαίτερα στο «νεαρότερο εκλογικό σώμα» (18-45 ετών), αλλά και να αυξήσει το «αντιδικομματικό ρεύμα» στην κοινωνική αυτή κατηγορία, λειτουργώντας καταλυτικά στο σύνολο των πολιτικών δυνάμεων.

Οι δυνάμεις του ΚΚΕ και του ΛΑΟΣ εμφανίζονται σταθερές, με μικρές μάλιστα αυξητικές τάσεις. Όσο η «δεξαμενή» της κοινωνικής διαμαρτυρίας απέναντι στο πολιτικό σύστημα θα γεμίζει, τόσο περισσότερες θα είναι οι πιθανότητες των δύο αυτών κομμάτων να διευρύνουν την επιρροή τους, η οποία εδράζεται κυρίως στα πιο χαμηλά λαϊκά («φτωχά») κοινωνικά στρώματα, στον αγροτικό πληθυσμό και στις μεγαλύτερες ηλικιακές ομάδες.

Μια αξιοσημείωτη διεργασία, τέλος, στο χώρο της πολιτικής σκηνής, αφορά το ρεύμα των Οικολόγων. Παρά το γεγονός ότι ακόμα χαρακτηρίζεται από μεγάλη ρευστότητα, ωστόσο αρχίζει να καταγράφεται με συστηματικότητα λίγο πάνω από τα επίπεδα της ποσοστιαίας μονάδας. Δεν αποκλείεται η συνέχιση των φυγόκεντρων τάσεων στο ΠΑΣΟΚ, να αυξήσει την εκλογική δυναμική του χώρου αυτού, ο οποίος, με βάση τη «συμβατική» πολιτική ορολογία, τοποθετείται μάλλον στην «κεντροαριστερά» και ως εκ τούτου μπορεί να αποτελέσει έναν αναπάντεχο ανταγωνιστή για το κόμμα της αξιωματικής αντιπολίτευσης.

Τέλος, είναι προφανές ότι αν η δομική κρίση του δικομματισμού συνεχιστεί το επόμενο διάστημα, δεν θα πρέπει να αποκλειστεί η πιθανότητα απόπειρας κάλυψης του κενού και από άλλους πολιτικούς χώρους, πέραν των τεσσάρων μικρών. Το βέβαιο είναι ότι αυτή τη στιγμή, όλες οι δυναμικές έχουν χώρο ανάπτυξης, μέσα σε ένα κομματικό σύστημα εξαιρετικά ασθενές και ευμετάβλητο. **Μ**

**Ο Χριστόφορος Βερναρδάκης είναι Λέκτορας Πολιτικής Επιστήμης στο Πανεπιστήμιο της Κρήτης και Επιστημονικός Σύμβουλος της VPRC.*

**[ΤΟ ΒΕΒΑΙΟ
ΕΙΝΑΙ ότι αυτή
τη στιγμή, όλες
οι δυναμικές
έχουν χώρο
ανάπτυξης, μέσα
σε ένα κομματικό
σύστημα
εξαιρετικά
ασθενές και
ευμετάβλητο]**

Η αγωνία των κομμάτων και οι ανάγκες της κοινωνίας

ΤΟΥ
Χαράλαμπου
Ανθόπουλου*

Μετά τη συνταγματική αναθεώρηση του 1986 και την κατάργηση των λεγόμενων «υπερεξουσιών» του Προέδρου της Δημοκρατίας, ιδίως δε εκείνων που αφορούσαν τη διάλυση της Βουλής και τον διορισμό της Κυβέρνησης, το ιδιόρρυθμο κοινοβουλευτικό σύστημα που καθιέρωσε το Σύνταγμα του 1975, μετασηματίστηκε. Το σύστημα διπλής εξάρτησης της Κυβέρνησης από τη Βουλή και τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας, έγινε ένα «μονιστικό» κοινοβουλευτικό σύστημα, όπου η Κυβέρνηση είναι υπεύθυνη μόνο έναντι της Βουλής. Είναι μάλιστα «εκλογικευμένο» στον μέγιστο δυνατό βαθμό, δηλαδή χωρίς συνταγματικό κενά ως προς τον τρόπο της λειτουργίας του, έτσι ώστε η κεντρική εξουσία του Κράτους να είναι αδιαμφισβητήτως η Κυβέρνηση. Παράλληλα, κατά τη μεταπολιτευτική περίοδο, διαμορφώθηκε ένα κλασικό δικομματικό σύστημα, με την έννοια ότι δύο μόνο κόμματα και πάντοτε τα ίδια είναι σε θέση να ανταγωνίζονται για την απόλυτη πλειοψηφία των εδρών στη Βουλή και να σχηματίζουν εναλλακτικά αυτοδύναμες Κυβερνήσεις. Στη δημιουργία του δικομματικού αυτού συστήματος, συνέβαλε καθοριστικά το εκλογικό σύστημα της ισχυρής πριμοδότησης του πρώτου κόμματος, το οποίο εφαρμόστηκε με διάφορες παραλλαγές σε όλες τις βουλευτικές εκλογές από το 1974 και μετά, με εξαίρεση εκείνες της περιόδου 1989-1990.

Ο συνδυασμός όλων αυτών των συνταγματικών, νομοθετικών και πολιτικών δεδομένων, προσέδωσε στο ελληνικό κοινοβουλευτικό σύστημα τα χαρακτηριστικά του λεγόμενου «πλειοψηφικού κοινοβουλευτισμού», υπό την εκδοχή μάλιστα του «πρωθυπουργοκεντρικού πλειοψηφικού κοινοβουλευτισμού». Ειδικότερο γνώρισμα της εκδοχής αυτής, είναι η συγκέντρωση της εξουσίας καθορισμού της γενικής πολιτικής της χώρας στον Πρωθυπουργό (και στο Γραφείο του Πρωθυπουργού), παρά το γεγονός ότι το ισχύον Σύνταγμα αναθέτει τη χάραξη της πολιτικής αυτής στο Υπουργικό Συμβούλιο, συλλογικά. Ο Έλληνας Πρωθυπουργός, όντας κατά κανόνα και Αρχηγός του κόμματος που διαθέτει την απόλυτη πλειοψηφία των εδρών στη Βουλή, δεν είναι απλώς ο Πρόεδρος της Κυβέρνησης, αλλά ο «Κυβερνήτης» της Χώρας, όπως είχε προσαγορεύσει τον Πρωθυπουργό Κώστα Καραμανλή ο νυν Πρόεδρος της Βουλής και τότε Υπουργός, σε μια ομιλία στη Βουλή, κατά την προηγούμενη κοινοβουλευτική περίοδο. Όλα αυτά, μπορεί να προκαλούν την επιδοκιμασία των θαυμαστών του πολιτικο-συνταγματικού συστήματος της γηραιάς Αλβιώνος, το οποίο αποτελεί το πρότυπο του «πρωθυπουργοκεντρικού πλειοψηφικού κοινοβουλευτισμού», στην Ελλάδα όμως, η αναπαραγωγή του

**[Η ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΔΕΝ ΦΟΒΑΤΑΙ ΠΛΕΟΝ ΤΟΝ «ΚΑΤΑΚΕΡΜΑΤΙΣΜΟ» ΤΩΝ
πολιτικών δυνάμεων, μέσα από τον οποίο άλλωστε μπορεί να
εκφραστεί πιο αντιπροσωπευτικά]**

προτύπου αυτού είχε ως αποτέλεσμα τη διαμόρφωση ενός πελατειακού-κομματοκρατικού συστήματος, το οποίο κατά την παρούσα και τελευταία ίσως φάση του, θυμίζει το παλαιό ιταλικό πολιτικό σύστημα, λίγο πριν ξεσπάσει το μεγάλο σκάνδαλο της «Προμηθειούπολης».

Στο πελατειακό-κομματοκρατικό αυτό σύστημα, το κεντρικό πολιτικό διακύβευμα των βουλευτικών εκλογών είναι, ποιο από τα δύο κόμματα εξουσίας θα απολαύσει τα «λάφυρα του νικητή». Παλαιότερα, τα λάφυρα αυτά διανεμόνταν σε ευρύτερα πελατειακά δίκτυα και με τον τρόπο αυτό οι Κυβερνήσεις αποκτούσαν και διατηρούσαν τη συναίνεση. Σήμερα όμως, λόγω της μείωσης των δημοσίων δαπανών, τα λάφυρα έχουν λιγοστέψει (π.χ. οι θέσεις στο δημόσιο) και η διανομή τους γίνεται μεταξύ των προσωπικών μηχανισμών που βρίσκονται στην υπηρεσία ευάριθμων κομματικών και κυβερνητικών στελεχών.

Στην Ελλάδα, λοιπόν, δικομματισμός, πλειοψηφική δημοκρατία, συγκέντρωση εξουσίας στον Πρωθυπουργό και κομματοκρατία, πάνε μαζί. Ο παράγων όμως που βρίσκεται στην αφετηρία του «συνεχούς» αυτού και εγγυάται την αναπαραγωγή του, είναι ο δικομματισμός. Το καινούργιο στοιχείο είναι ότι για πρώτη φορά κατά τη μεταπολιτευτική περίοδο, φαίνεται σήμερα να αναπτύσσεται ένα πλουραλιστικό πνεύμα στην κοινή γνώμη, που στρέφεται εναντίον του δικομματισμού. Από την άποψη αυτή, δεν είναι τυχαία η επιλογή της Κυβέρνησης να τροποποιήσει τον ισχύοντα εκλογικό νόμο, ώστε το πρώτο κόμμα, το οποίο φυσικά η Κυβέρνηση ελπίζει ότι θα είναι η Νέα Δημοκρατία, να μπορεί να αποκτήσει την κοινοβουλευτική πλειοψηφία με ποσοστό 40% ή ακόμη και 39% του εκλογικού σώματος. Όμως και στον χώρο της αξιωματικής αντιπολίτευσης επιβιώνουν ακόμη αντιλήψεις για τις αρετές του δικομματισμού, έστω και αν, υπό τις παρούσες συνθήκες, αυτή δεν φαίνεται ικανή να κερδίσει το εκλογικό «πριμ της πλειοψηφίας».

Δεν μπορεί να γίνει κάποια πρόβλεψη για την εξέλιξη του πολιτικού μας συστήματος, αναφορικά με τα πολιτικά κόμματα. Είναι όμως θετικό το γεγονός ότι η κοινωνία δείχνει να μη φοβάται πλέον τον «κατακερματισμό» των πολιτικών δυνάμεων, μέσα από τον οποίο άλλωστε μπορεί να εκφραστεί πιο αντιπροσωπευτικά. Ύστερα από τόσα χρόνια εναλλαγής μονοκομματικών Κυβερνήσεων των δύο μεγάλων κομμάτων, οι πολίτες εμφανίζονται δύσπιστοι απέναντι και στα δύο αυτά κόμματα. Μήπως λοιπόν έχει φτάσει η ώρα των «αδύναμων Κυβερνήσεων»; Είναι δύσκολο να φανταστεί κανείς ότι θα είναι χειρότερες από τις τρεις τελευταίες «ισχυρές Κυβερνήσεις» που γνωρίσαμε από το 2000 και μετά. **Μ**

*Ο Χαράλαμπος Ανθόπουλος είναι Επίκουρος Καθηγητής στο Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο.

Μύθοι και πραγματικότητα

του Γιάνη Λούλη*

Το τελευταίο διάστημα γίνεται εκτεταμένη συζήτηση για την «κρίση του δικομματισμού». Η κρίση αυτή εμφανίζεται ως κάτι νέο. Ενώ η κυριαρχία του δικομματισμού παρουσιάζεται σαν να βρίσκεται στα πρόθυρα της κατάρρευσης. Τίποτα από αυτά δεν ισχύει. Πράγματι, ο δικομματισμός περνάει κρίση. Αυτή όμως δεν αποτελεί ένα νέο φαινόμενο. Ούτε βέβαια το δικομματικό σύστημα καταρρέει. Επίσης, ο ισχυρισμός ότι το «κενό» που δημιουργεί η κρίση του δικομματισμού λίγο-πολύ νομοτελειακά θα οδηγήσει στο να καλυφθεί από κάποια νέα δύναμη, είναι απλοϊκός.

Στοιχεία της κρίσης του δικομματισμού, με την έννοια της δυσανεξικίας προς τις δύο κυρίαρχες πολιτικές δυνάμεις και τη ραγδαία κάμψη της αξιοπιστίας τους, καταγράφονται ήδη στα τέλη της δεκαετίας του 1980. Την περίοδο εκείνη αποτυπώνεται μια εντεινόμενη απογοήτευση από τα αποτελέσματα της «αλλαγής» του 1981, που δημιούργησε μεγάλες προσδοκίες, συνοδευόμενη από τη χαμηλή αξιοπιστία της προσφερόμενης εναλλακτικής λύσης. Η κορύφωση της κρίσης, βεβαίως, σημειώνεται όταν ξεσπά το σκάνδαλο Κοσκωτά. Το ΠΑΣΟΚ φθείρεται ταχύτατα, αλλά και η τότε ΝΔ δεν πείθει, έστω και αν επικρατεί συγκυριακά.

Από το 1989, πάντως, αρχίζει να διαμορφώνεται μια νέα πραγματικότητα: Σχεδόν το ένα τρίτο των ψηφοφόρων (ποσοστό που κατά καιρούς αυξάνει ακόμη περισσότερο), δηλώνουν πως κανένα από τα δύο μεγάλα κόμματα δεν είναι σε θέση ν' αντιμετωπίσει τα πιο σοβαρά προβλήματα του τόπου. Έκτοτε, λοιπόν, εμφανίζεται η κρίση των δύο μεγάλων κομμάτων, με κύριο χαρακτηριστικό της τη χαμηλή αξιοπιστία τους. Αυτή η κρίση διατηρείται μέχρι σήμερα, με διακυμάνσεις. Ενώ άλλες φορές εκφράζεται εκλογικά και άλλοτε όχι. Συμβαίνει μάλιστα μερικές φορές, σε περιόδους που τα δύο μεγάλα κόμματα πετυχαίνουν υψηλά εκλογικά ποσοστά, η κρίση αξιοπιστίας τους να είναι μεγαλύτερη απ' ό,τι όταν σημειώνουν μικρότερα ποσοστά!

Χαρακτηριστικές είναι στο σημείο αυτό οι εκλογικές μάχες του 1989-1990, καθώς και η μάχη του 1993. Το 1990, αν και η ΝΔ κέρδισε 47% - και το 1993, αν και το ΠΑΣΟΚ απέσπασε 46%, είχαν άκρως προβληματικές εικόνες. Τον Μάρτιο του 1989, ΝΔ και ΠΑΣΟΚ συγκέντρωναν αθροιστικά μόνο 43,6% στην ικανότητα την οποία τους αναγνώριζε η κοινή γνώμη για να χειρισθούν τον πληθωρισμό, που ήταν το σημαντικότερο πρόβλημα της εποχής εκείνης. Το Νοέμβριο του 1992, όταν το εκλογικό κλίμα είχε καταστεί μη αναστρέψιμο υπέρ του ΠΑΣΟΚ, μόνο το 46% των ερωτηθέντων εμπιστευόνταν τα δύο μεγάλα κόμματα για ν' αντιμετωπίσουν την κρίση του τόπου. (Δημοσκοπήσεις MRB).

Και η κρίση, ήταν όντως μεγάλη. Τον Μάρτιο του 1990, εάν αφαιρούσε κανείς τις αισιόδοξες από τις απαισιόδοξες απόψεις, οι τελευταίες κυριαρχούσαν κατά 72,8%! Πάντως, παρά τη βαθύτατη κρίση αξιοπιστίας του δικομματισμού, τα ποσοστά ΠΑΣΟΚ και ΝΔ την περίοδο 1989-1993 παρέμεναν πολύ υψηλά χάρη στην πόλωση της εποχής εκείνης. Η πόλωση αυτή έσπρωχνε τους ψηφοφόρους στην αγκαλιά του δικομματισμού, καθώς οι ψηφοφόροι διαμαρτυρίας (που υπήρχαν ήδη από τότε, αλλά δεν στρέφονταν στα μικρά κόμματα) είχαν ως πρώτιστο στόχο τους να απαλλαγούν από την εξουσία κάποιου μεγάλου κόμματος, μέσω ενός άλλου κόμματος εξουσίας. Φυσικά, επέλεγαν στην περίπτωση αυτή το «μικρότερο κακό».

Μετά το 1993, η πόλωση, ως όχημα συσπείρωσης του δικομματισμού, άρχισε να υποχωρεί. Το 1996 και τα δύο μεγάλα κόμματα υπέστησαν σοβαρές απώλειες, ιδίως μάλιστα καθώς το ΠΑΣΟΚ εθεωρείτο ο βέβαιος νικητής. Το 2000, επειδή η εκλογική αναμέτρηση έγινε σκληρό «ντέρμπι», τα δύο μεγάλα κόμματα ενισχύθηκαν στην τελική ευθεία της

[ΠΡΑΓΜΑΤΙ, Ο ΔΙΚΟΜΜΑΤΙΣΜΟΣ ΠΕΡΝΑΕΙ ΚΡΙΣΗ. Αυτή όμως δεν αποτελεί νέο φαινόμενο. Ούτε βέβαια το δικομματικό σύστημα καταρρέει...]

μάχης. Το ΠΑΣΟΚ ευνοήθηκε από τη θελκτική (ακόμα) εικόνα Σημίτη και η ΝΔ από την καινούργια, πιο κεντρώα και ανανεωμένη εικόνα της. Το 2004, ο δικομματισμός διατήρησε υψηλά ποσοστά διότι η «νέα» ΝΔ του Καραμανλή, έγινε όχημα τερματισμού της εικοσαετούς κυριαρχίας του ΠΑΣΟΚ. Ενώ το τελευταίο κράτησε υψηλά ποσοστά διότι απέκτησε ένα νέο (και ακόμη άφθαρτο) αρχηγό. Έκτοτε όμως, άρχισαν για μια ακόμη μια φορά τα προβλήματα για τον δικομματισμό.

Η περίοδος 2004-2007, απελευθέρωσε εκ νέου την ψήφο διαμαρτυρίας. Τούτο συνέβη διότι η ΝΔ, φθειρόμενη ως κυβέρνηση, έχασε έδαφος, κάτι λίγο-πολύ φυσιολογικό. Εκείνο που δεν ήταν «φυσικό», υπήρξε η μεγάλη υποχώρηση του ΠΑΣΟΚ, το οποίο έμπαινε σε φάση βαθιάς κρίσης.

Στις εκλογές του 2007, είχαμε επανάληψη των «συνθηκών του 1996», δηλαδή: Έναν πρωθυπουργό με ισχυρή προσωπική απήχηση (Καραμανλής αντί Σημίτη), μια αντιπολίτευση με έντονα προβληματική εικόνα και ένα εκλογικό αποτέλεσμα με βέβαιο νικητή. Ψηφοφόροι της ΝΔ την εγκατέλειψαν όχι μόνο διότι ήταν δυσανεσθημένοι, αλλά και διότι θεωρούσαν πως ούτως ή άλλως θα επικρατήσει εκλογικά. Επίσης, ψηφοφόροι του ΠΑΣΟΚ έκαναν το ίδιο διότι (αντίθετα από το 1993) δεν είχαν «αντικυβερνητικό πάθος», ενώ πίστευαν πως το ΠΑΣΟΚ δεν είχε ελπίδες νίκης, που ούτως ή άλλως απεύχονταν.

Γενικά, η βέβαιη νίκη της ΝΔ και η απουσία πόλωσης στο εκλογικό σώμα (παρά την ξεπερασμένη συγκρουσιακή στρατηγική του ΠΑΣΟΚ), έκανε την ψήφο πιο χαλαρή, οδηγώντας την έξω από το πλαίσιο του δικομματισμού. Η υποδόσκουσα και μακρά κρίση του δικομματισμού ήρθε λοιπόν απλώς στην επιφάνεια μέσω της ενίσχυσης των μικρότερων κομμάτων.

Το διάστημα που διανύουμε, γίνεται φανερό πως η ψήφος διαμαρτυρίας κατά του δικομματισμού παραμένει μια ισχυρή και όχι συγκυριακή τάση. Μάλιστα, για την ώρα, δυναμώνει. Η κυβέρνηση υφίσταται πρόσθετη φθορά. Η αξιωματική αντιπολίτευση συνεχίζει και αυτή να φθείρεται, καθώς είναι προφανές πως η κρίση της είναι στρατηγικού χαρακτήρα και βαθιά. Με αποτέλεσμα να διατηρείται η κυριαρχία του κυβερνώντος κόμματος, με βάση τον αμείλι-

κτο «νόμο της σύγκρισης».

Όμως, η κρίση του δικομματισμού δεν σημαίνει πως το όποιο «κενό» μπορεί να καλυφθεί είτε από κάποιο από τα μικρότερα κόμματα (τα οποία είναι μόνο όχημα για την προσέλευση της ψήφου διαμαρτυρίας), είτε από κάποιον υποθετικό νέο φορέα που φιλοδοξεί να γίνει «κόμμα εξουσίας». Τούτο κατανοούν και οι «αντιφρονούντες» στο χώρο του ΠΑΣΟΚ, που παραμένουν «εντός των τειχών» ως απλό «ρεύμα».

Είναι επίσης προφανές πως οποιοδήποτε εγχείρημα για τη δημιουργία νέου φορέα «εξουσίας», θα πρέπει να στοχεύσει στον ενδιάμεσο πολιτικό χώρο, στο πλαίσιο του άξονα Δεξιάς - Αριστεράς (γι' αυτό άλλωστε το ΚΚΕ, ο ΣΥΡΙΖΑ και ο ΛΑΟΣ, που βρίσκονται στις παρυφές του άξονα, είναι κόμματα καταδικασμένα να εισπράττουν ψήφους διαμαρτυρίας και όχι «κυβερνητικές ψήφους»). Ένα παρόμοιο εγχείρημα όμως, μόνο εύκολο δεν είναι. Άλλωστε, το 1993 και το 2001, δύο παρόμοιες προσπάθειες από ιδιαίτερα δημοφιλείς πολιτικούς, απέτυχαν.

Όσο όμως δεν εμφανίζεται ένας παρόμοιος νέος φορέας «εξουσίας» (και επαναλαμβάνω, η επιτυχία του είναι άκρως αμφίβολη στο σημερινό κλίμα), ο δικομματισμός θα «αντέχει». Αν πάντως εμφανισθεί ο φορέας αυτός, θα αντιμετωπιστεί με την ίδια αυστηρότητα που αντιμετωπίζονται «τα κόμματα εξουσίας». Όχι με την επιείκεια που προσφέρεται στα κόμματα που αποτελούν οχήματα διαμαρτυρίας και που τώρα εισπράττουν τη φθορά του δικομματισμού.

Συμπεραίνοντας: Όσο ο δικομματισμός έχει απέναντί του κόμματα διαμαρτυρίας, τόσο η κυριαρχία του θα συνεχίζεται, έστω και εάν η φθορά του μεγαλώσει. Το βέβαιο είναι ότι η κρίση του δικομματισμού είναι σοβαρή. Όμως, όπως τονίστηκε ήδη, δεν είναι νέα. Όπως επίσης γίνεται φανερό ότι οι αντοχές του θα ήταν λάθος να υποτιμηθούν. Έστω και σε φάσεις σοβαρής φθοράς του. **M**

(*) Ο Γιάνης Λούλης είναι διδάκτωρ του Πανεπιστημίου του Cambridge (Emmanuel College). Είναι πολιτικός αναλυτής και διευθύνων σύμβουλος της εταιρείας στρατηγικής επικοινωνίας STR EΠΕ που δραστηριοποιείται στην Ελλάδα και το εξωτερικό.

Το τέλος των προσδοκιών...

του Δημήτρη Κατσαντώνη*

Εδώ και 25

χρόνια, το διαλαλούμενο τέλος της μεταπολίτευσης σκοντάφτει διαρκώς στη μία και μοναδική αρχή των μεγάλων αλλαγών που έγιναν στον τόπο μετά το '74: στο πολιτικό σύστημα. Αυτό που «γέννησε» τις πολλές και θετικές μεταβολές της τελευταίας 30ετίας, έμεινε αναλλοίωτο. Για το λόγο αυτό, από πηγή αλλαγών τείνει να μετατραπεί σε κομβικό σημείο της κρίσης.

Κατά τυπικό διαλεκτικό τρόπο, αφού προετοίμασε το έδαφος για μια νέα πορεία της οικονομίας και της κοινωνίας, ξεπεράστηκε και από τα δύο. Ο κύκλος που άνοιξε τον Ιούλιο των μεγάλων προσδοκιών, συνεχίστηκε 7 χρόνια μετά τον Οκτώβριο των ωριμων δικαιώσεων, σφραγίστηκε από τις «αμαρτωλές» υπερβάσεις του '89 και απέκτησε έντονο ευρωπαϊκό χρώμα από το '96 και μετά, δεν μπορεί να κλείσει γιατί σκαλώνει στο ίδιο σημείο. Ο κόσμος και η αγορά δυσανασχετούν με την κρίση και την καθήλωση. Απογοητεύονται διαπιστώνοντας ότι το τέλος της μεταπολίτευσης είναι «μνημόσυνο ενός ημιτελούς θανάτου»*. Μια πομπώδης τελετή, που διαρκεί απρόσμενα πολύ.

Η ριζική, ποιοτική μεταβολή του πολιτικού μας συστήματος, είναι ο μόνος τρόπος για να αποφραχθεί η οδός διαφυγής μας προς το μέλλον. Το μέλλον αυτό δεν είναι αόριστο. Ενσαρκώνεται ήδη στην Ευρώπη. Η συμμετοχή μας στην κυοφορούμενη νέα ευρωπαϊκή αρχιτεκτονική, είναι η επόμενη μεγάλη εθνική δοκιμασία. Σε συνθήκες πολιτικής απαξίωσης ή/και κρίσης, η επίτευξη αυτού του στόχου μοιάζει ανέφικτη επειδή δεν μπορούμε καν να διατυπώσουμε τη διεκδίκησή του. Έτσι, η πολιτική ζωή μουδιάζει από την αποκάλυψη μιας σειράς σκανδαλωδών ασκήσεων εξουσίας, που τροφοδοτήθηκε από την αντίληψη πως το Κράτος- η καρδιά της πολιτικής εξουσίας- είναι ένα απλό εργαλείο κυριαρχίας, ένα bonus για την κομματική νομενκλατούρα, χωρίς απαιτήσεις εφοδιασμού του με στρατηγικές στοχεύσεις και δίχως υποχρεώσεις καθημερινής εμπλοκής για τη διαμόρφωση μιας νέας «θεσμικής υλικότητάς» του**.

Η αντίληψη για τη «διακυβέρνηση ήσσονος εμβέλειας», που εδράζεται σε μια πολύ φτωχή αντίληψη για τη φύση και το ρόλο του σύγχρονου Κράτους, εκπροσωπεί και συμπυκνώνει τις παθογένειες του πολιτικού μας συστήματος. Για κακή μας τύχη, περιπλέκεται με το μεταπολιτευτικό ταμπού των κομμάτων εξουσίας περί πολυσυλλεκτικότητας.

Χωρίς προγραμματική ραχοκοκαλιά και με απουσία της ιδεολογικής-θεωρητικής λυδίας λίθου για ποιοτική παρέμβαση στις σχέσεις πολιτικής- εξουσίας, δηλαδή στο ρόλο του Κράτους, η πολυσυλλεκτικότητα παράγει κόμματα super market, μετατρέπει τους πολίτες σε πελάτες-καταναλωτές πολιτικών διευκολύνσεων και έτσι, τελικά, μετασχηματίζεται σε νόσο που επιφέρει τη σταδιακή παράλυση του πολιτικού μας συστήματος. Οι εκλογές του Σεπτεμβρίου δεν ήταν ένα κωδικοποιημένο μήνυμα προειδοποίησης προς τους δύο μεγάλους, ήταν μια καθαρή και ξάστερη διακήρυξη ανεξαρτησίας προς όλους.

Ο δικομματισμός, βασικός πυλώνας λειτουργίας του μεταπολιτευτικού μας πολιτικού συστήματος, δεν περνά μια συγκυριακή δυσκολία αποδοχής, αλλά φαίνεται να εισέρχεται σε μια δομική κρίση αντιστοίχησης με τις σύγχρονες απαιτήσεις. Οι επείγουσες διορθωτικές κινήσεις του πολιτικού συστήματος, δεν μπορεί να υπακούουν στις ανάλαφρων διαθέσεων πεποιθήσεις ορισμένων κομματικών επιτελείων για επικοινωνιακές αναθεωρήσεις, ούτε στις μικροαλλαγές που υποτίθεται πως προοπτικά και σωρευτικά θα γεννήσουν κάτι νέο.

Οι αλλαγές πρέπει να είναι επώδυνες για τον μέχρι σήμερα τρόπο λειτουργίας των κομμάτων εξουσίας. Με όρους ευρωπαϊκής προοπτικής, προγραμματικής σαφήνειας και πολιτικής ανασύνθεσης, πρέπει τα κόμματα στη χώρα μας (και περισσότερο τα δύο μεγάλα) να επανεφεύρουν τον εαυτό τους με «μια μεγάλη πορεία μέσα στους θεσμούς» (για να θυμηθούμε τον Ρούντι Ντούτσκε, αφού έγινε μόδα το '68).

Αυτό, συνεπάγεται μια θεσμική και άρα σχεδιασμένη και συναινετική αναδιανομή των ρόλων εξουσίας μέσα στο πολιτικό σύστημα - και δια μέσου του πολιτικού συστήματος, στο σύνολο της κοινωνικής δομής. Δεν προϋποθέτει κατ' ανάγκην την καταστροφή του δικομματικού συστήματος, αλλά ούτε και επιβάλλει δογματικά τη διατήρησή του. Όλα θα εξαρτηθούν από την αντιληπτική ικανότητα του δικομματισμού και των «αρνητών» του -όλοι κρίνονται από τις δικές τους απαντήσεις μπροστά στο νέο. Από αυτή την άποψη, είμαστε κοντά σε ένα πιο ήπιο '74...

Το κλασικό ερώτημα «Τι να κάνουμε;» στη χώρα μας σήμερα μεταφράζεται «Από πού να αρχίσουμε;». Μια σκέψη είναι οι παρακάτω προτεινόμενες, τέσσερις αλληλοσυνδεόμενες πολιτικές πρωτοβουλίες, που ίσως βοηθήσουν ώστε να αυξηθεί αυτό που εύστοχα ο Κ. Σημίτης διατύπωσε ως «μειωμένη φέρουσα ικανότητα του ελληνικού κράτους»:

ΜΕΤΑΒΟΛΗ στη σχέση κυβερνητικής εξουσίας και δημόσιας διοίκησης: Έχει ειπωθεί πως κάθε κυβέρνηση διορίζει χιλιάδες ανθρώπους στην κρατική μηχανή, στις λεγόμενες πολιτικές θέσεις.

Η πρόταση είναι: Στις πιο σημαντικές από αυτές τις θέσεις (με πρώτη προσέγγιση το ένα τρίτο από αυτές), δεν θα διορίζονται από την κυβέρνηση τα «μακριά της χέρια» (και όπως διαρκώς αποδεικνύεται, όχι τόσο καθαρά), αλλά από Ανεξάρτητη Αρχή που θα έχει αυτόν ακριβώς το ρόλο: την επιλογή στελέχωσης κρίσιμων θέσεων του κρατικού μηχανισμού. Η Ανεξάρτητη Αρχή ορίζεται από τη Βουλή με πλειοψηφία των 4/5 των μελών της και λειτουργεί βάσει νόμου αυξημένης πλειοψηφίας (στόχοι-διαδικασίες-αποτελέσματα-ανακλήσεις).

Η πολιτική εξουσία δεν θα ελέγχει λοιπόν τις διοικήσεις; Ναι, αλλά με ευρύτερη νομιμοποίηση και εφόσον έχει πολιτικό σχεδιασμό. Στα συμβόλαια συνεργασίας με τα επιλεγόμενα πρόσωπα τοποθετούνται ποιοτικοί και ποσοτικοί στόχοι προς επίτευξη, με τα αντίστοιχα χρονοδιαγράμματα. Όποιος τα βρίσκει ανεδαφικά, ας μην προσέλθει στις διαδικασίες. Και από την άλλη, όποιος άνθρωπος της πολιτικής εξουσίας τα πιστεύει, ας κοπιάσει.

Αυτού του είδους η προσέγγιση, χρειάζεται ασφαλώς προσεκτική επεξεργασία και δυνατή πολιτική βούληση. Όμως, είναι ένας τρόπος να αποκτήσουν και οι προγραμματικές δεσμεύσεις των κομμάτων έναν μηχανισμό ελέγχου από τις ίδιες τις διοικήσεις των κρατικών φορέων. Και το κυριότερο: οι πολίτες θα λάβουν το μήνυμα της απαγκίστρωσης των κομμάτων από τη λογική της λαφυραγωγής του κρατικού μηχανισμού.

ΝΕΟ ΣΥΣΤΗΜΑ αντιπροσώπευσης -όχι απλώς εκλογικός νόμος: Οι πρόσφατες, δημόσια διατυπωμένες, προσεγγίσεις του ΠΑΣΟΚ για νέο εκλογικό σύστημα, όχι απλώς κινούνται στη σωστή κατεύθυνση,

αλλά πράγματι μπορούν να αποτελέσουν ελπιδοφόρα νέα αρχή για τις σχέσεις κοινοβουλευτικής εκπροσώπησης και κοινωνικής βάσης, μακριά από μυωπικά παιχνίδια εξουσίας.

Όμως, τα παραπάνω νοηματοδοτούνται σε συνάρτηση με τα δύο επόμενα θέματα και κυρίως, σε σχέση με μια συνολική ανατροπή της αντίληψης για αντιπροσώπευση των Ελλήνων πολιτών (π.χ., αναθεώρηση του Ν.1443/84 περί οικονομικής ενίσχυσης των πολιτικών κομμάτων από το κράτος).

ΝΕΑ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ διάρθρωση της χώρας: Η ισχυροποίηση των ΟΤΑ σε συνδυασμό, α)με την κατάργηση των νομαρχιών ως αυτοδιοικητικών μονάδων και β)με τη θεσμοθέτηση αιρετών Περιφερειαρχών και Περιφερειακών Συμβουλίων, με ταυτόχρονη μείωση του αριθμού των περιφερειών, είναι μια ώριμη κατάσταση. Η ανταπόκριση της πολιτικής βούλησης μιας πραγματικά μεταρρυθμιστικής εξουσίας, πρέπει να είναι άμεση και αποφασιστική.

ΚΙΝΗΜΑ εσωκομματικής δημοκρατίας-εξειδίκευση της συνταγματικής απαίτησης: Η οργάνωση (όλων) των πολιτικών κομμάτων, οφείλει, κατά το Σύνταγμα, να υλοποιεί τη λαϊκή κυριαρχία, ώστε να διαμορφώνονται δημοκρατικά οι κρατικές αποφάσεις. Αυτό συνεπάγεται πως τα κόμματα, πρέπει να παραμένουν συνδεδεμένα με την κοινωνική τους βάση κατά τρόπο ευθύ, διαρκή και συστηματικό (βλ. την εξοχή εργασία του Δ. Ζακαλκά: «Το αίτημα για εσωκομματική δημοκρατία -μεταξύ συνταγματικής επιταγής και πολιτικής πραγματικότητας»). Οι πρακτικές συνέπειες αυτής της άποψης, απαιτούν πολύ περισσότερο χώρο από αυτόν της φιλόξενης «Μεταρρύθμισης». Μπορούμε όμως να μείνουμε σε κάτι κομβικό: Η εξαγγελία νέου εκλογικού συστήματος, δεν μπορεί να συμβαδίσει με την απουσία καταστατικών προβλέψεων για κρίσιμα θέματα (π.χ., την υπόδειξη των βουλευτών της λίστας με προκριματικές εκλογές), ή ακόμα περισσότερο με τον ολισθηρό δρόμο της ελληνικής πολιτικής πραγματικότητας για αυταρχική διεύθυνση των διαδικασιών εκπροσώπησης... **Μ**

*Ο χαρακτηρισμός είναι δάνειος από το βιβλίο του αείμνηστου Βασ. Ραφαηλίδη, που το χρησιμοποίησε εξαιρετικά ο φίλος Γρ. Σαρίδης σε άρθρο του.

** Όπως αυτή προσεγγίζεται στα γραπτά του Ν. Πουλαντζά και κυρίως, στο «Το Κράτος, η Εξουσία, ο Σοσιαλισμός».

*Ο Δημήτρης Κατσαντώνης είναι στέλεχος της Metron Analysis.

Κόμματα στα πρόθυρα νευρικής κρίσης

του Νίκου
Μαραντζίδη*

Είναι αλήθεια πως το κυρίαρχο από το 1981 και έπειτα δικομματικό τοπίο, δεν περνάει τις καλύτερες μέρες του τους τελευταίους μήνες. Μια σειρά από δείκτες επιβεβαιώνουν αυτή την εικόνα μειωμένης απήχησης των δύο κομμάτων εξουσίας:

► Ταυτόχρονη πτώση και των δύο κομμάτων εξουσίας στις εκλογές του Σεπτεμβρίου 2007, με τα ποσοστά του δικομματισμού να βρίσκονται κάτω από το όριο του 80% (79.9), συγκρίσιμο μόνο με τη χειρότερη του 1996 (79.6).

► Η ικανοποίηση, τόσο από την κυβέρνηση, όσο και από την αξιωματική αντιπολίτευση, αγγίζει το ναδίρ. Σύμφωνα με έρευνα της Μέτρον Ανάλυσις, τον Δεκέμβριο, η ικανοποίηση από την κυβέρνηση ήταν στο 22% και από το ΠΑΣΟΚ ως αντιπολίτευση, στο 10%. Για την κυβέρνηση, είναι η χειρότερη επίδοσή της από το 2004, ενώ για την αντιπολίτευση, πρόκειται αναμφίβολα για το χαμηλότερο ποσοστό που είχε ποτέ.

► Σε ό,τι αφορά την πρόθεση ψήφου για τις επόμενες εκλογές, τα μικρά κόμματα δείχνουν ότι είναι σε μεγάλη φόρμα με το άθροισμα Ν.Δ. και ΠΑΣΟΚ, που δεν φαίνεται πως θα ξεπεράσει το 75-77%.

► Σε συνδυασμό με το παραπάνω βρίσκεται η διαρκώς αυξανόμενη απήχηση στο εκλογικό σώμα για συμμαχικές κυβερνήσεις.

Υπάρχουν και άλλα στοιχεία που δείχνουν πως το δικομματικό τοπίο της μετά το 1981 περιόδου, βρίσκεται υπό πίεση. Η ιδεολογική απόσταση και η οργανωτική περιχαράκωση του ενός κόμματος απέναντι στο άλλο, έχει ασθενήσει. Τα δύο μαζικά κόμματα έχουν χάσει τεράστιο αριθμό από τα μέλη τους, με τις οργανώσεις τους να βρίσκονται σε δραματική οργανωτική κατάσταση. Η έλευση του αντίπαλου κόμματος στην εξουσία, λειτουργεί λιγότερο πλέον ως απειλή για τους απειθαρχους ψηφοφόρους, που δείχνουν να παρουσιάζουν συμπεριφορές αυτονομίας.

Μπορεί κανείς να προσθέσει και

την ευρωπαϊκή διάσταση του φαινομένου. Τα προηγούμενα χρόνια, σε διάφορα ευρωπαϊκά κράτη, εμφανίστηκε μετακίνηση από τα κόμματα του κέντρου στα κόμματα των άκρων. Αν και η τάση αυτή παρήγε αντιφατικά αποτελέσματα, ο κοινός παρονομαστής φαίνεται πως ήταν το «μπούχτισμα» των ψηφοφόρων από τις μακροχρόνιες συναινέσεις εξουσίας, που συχνά οδηγούσε σε εμφανή σημάδια ολιγαρχικής διεύθυνσης. Το τελευταίο παράδειγμα, αυτό της Ελβετίας, με την άνοδο του εθνικιστικού και ξενοφοβικού Λαϊκού Κόμματος, δεν είναι παρά το πιο εντυπωσιακό. Είχαν ήδη υπάρξει τα σημάδια της κρίσης νωρίτερα σε χώρες όπως η Ολλανδία, η Γαλλία, η Αυστρία.

Αν κάτι λοιπόν φαίνεται να αμφισβητούν οι ψηφοφόροι, είναι αυτή η συναίνεση εναλλαγής στην εξουσία από ολιγαρχικές ελίτ, που δείχνουν να μη διαφέρουν σε πολλά μεταξύ τους. Φαίνεται πως η σταθερή δημοκρατία, γεννά την ανάγκη στους πολίτες να χαλάνε που και που τα πλαίσια συναίνεσης. Ακριβώς όμως όπως τα σκανδαλιάρικα παιδιά τρομάζουν τους γονείς τους, γνωρίζοντας κατά βάθος πως δεν θα έχουν σοβαρές συνέπειες οι αταξίες τους, έτσι και οι ψηφοφόροι κάποιες φορές μετακινούνται στα άκρα επειδή αισθάνονται πως μπορούν να χαλάνε το παιχνίδι των διευθυνουσών ελίτ, χωρίς κόστος για τους ίδιους.

Εκεί ακριβώς βρίσκεται η ισχύς του κοινοβουλευτισμού. Να μπορεί να απορροφά με επιτυχία αυτούς τους κραδασμούς, μετασχηματίζοντάς τους σε νέες συναινέσεις και σε νέου τύπου εναλλαγές στην εξουσία από ελίτ. Ίσως εδώ να βρει ο ελληνικός δικομματισμός τις δυνάμεις να αντέξει. Οι πολίτες, ξέρουν πως με ή χωρίς συμμαχικές κυβερνήσεις, το πλαίσιο της εξουσίας θα παραμείνει σε γενικές γραμμές το ίδιο. **Μ**

*Ο Νίκος Μαραντζίδης είναι επικ. καθηγητής Παν/μίου Μακεδονίας.

ΓΡΑΦΟΥΝ: ΤΙΝΑ ΜΠΙΡΜΠΙΛΗ (Δρ. Περιβαλλοντολόγος), ΜΙΧΑΛΗΣ ΜΟΔΙΝΟΣ (Περιβαλλοντολόγος), ΝΙΚΟΣ ΧΡΥΣΟΓΕΛΟΣ (Πρόεδρος του ΔΣ του Δικτύου «ΜΕΣΟΓΕΙΟΣ SOS»)

Η κλιματική αλλαγή συνεπάγεται πολιτική αλλαγή

της Τίνας
Μπιρμπίλη

Μέχρι το 2030, οι παγκόσμιες ενεργειακές ανάγκες αναμένεται να είναι 50% μεγαλύτερες από σήμερα. Την ίδια στιγμή, οι επιστήμονες καλούν για 25% μείωση των εκπομπών των αερίων του θερμοκηπίου μέχρι το 2050, για να αποφευχθούν σοβαρές αλλαγές στο κλίμα της Γης. Να συμβιβάσεις αυτές τις απαιτήσεις και συγχρόνως να προσαρμοστείς στις επιπτώσεις από την κλιματική αλλαγή, είναι μια από τις βασικές προκλήσεις του 21ου αιώνα». International Institute for Sustainable Development.

Το θέμα της παγκόσμιας συνάντησης στο Μπαλί ήταν το πολυμερές πλαίσιο της επίλυσης της κλιματικής αλλαγής μετά το 2012, όταν η πρώτη δεσμευτική περίοδος του Πρωτοκόλλου του Κιότο θα έχει λήξει. Οι επικεφαλής της διαπραγμάτευσης, ξόδεψαν τον περισσότερο χρόνο της Διάσκεψης στην αναζήτηση συμφωνίας για τον οδικό χάρτη του Μπαλί («Bali roadmap»). Στόχος ήταν να οριοθετήσουν μέχρι τον Δεκέμβριο του 2009, το καθεστώς που θα ισχύσει μετά το 2012. Πέρα από τη συμφωνία επί της διαδικασίας και των στόχων που θα πρέπει να θέτει ο οδικός χάρτης, συζητήθηκαν τέσσερα ακόμη βασικά θέματα: προσαρμογή (adaptation), διαχείριση των επιπτώσεων (mitigation), μεταφορά τεχνολογίας (technology transfer) και χρηματοδότηση (financing).

Η κλιματική αλλαγή θέτει σημαντικές προκλήσεις σε πολλά μέτωπα και αμφισβητεί μοντέλα και νοοτροπίες που έρχονται από ένα παρελθόν που έχει εξαντληθεί ως αντίληψη στο παρόν,

πόσο μάλλον στο μέλλον.

ΑΜΦΙΣΒΗΤΗΣΗ ΠΡΩΤΗ: Στον τομέα της εξωτερικής πολιτικής, μπορούμε να συνεχίσουμε να θεωρούμε απαρέγκλιτη την ηγεμονία και την αυτονομία του κράτους σε τόσο περίπλοκα θέματα, που ξεπερνούν τα σύνορα μιας χώρας, τόσο ως προς τις επιπτώσεις τους, όσο και ως προς τη δυνατότητα αντιμετώπισής τους;

ΑΜΦΙΣΒΗΤΗΣΗ ΔΕΥΤΕΡΗ: Σε έναν κόσμο που ζει μέσα στην ανασφάλεια και στο φόβο, κυρίως μετά τα τρομοκρατικά χτυπήματα της 11ης Σεπτεμβρίου, μήπως τελικά ο κίνδυνος της κλιματικής αλλαγής και των επιπτώσεων που αυτή θα έχει για την ασφάλεια και τη σταθερότητα, είναι πολύ μεγαλύτερος από τον κίνδυνο των τρομοκρατικών χτυπημάτων; Και άρα, μήπως πρέπει να ιεραρχήσουμε τα θέματα ασφάλειας και προστασίας διαφορετικά;

ΑΜΦΙΣΒΗΤΗΣΗ ΤΡΙΤΗ: Μήπως, τελικά, πράγματι το κόστος της αντιμετώπισης των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής στην οικονομία και στην κοινωνία θα είναι μεγαλύτερο από το κόστος της πρόληψης αυτών των επιπτώσεων, όπως αποδείχτηκε πρόσφατα και από τη μελέτη του Stern;

ΑΜΦΙΣΒΗΤΗΣΗ ΤΕΤΑΡΤΗ: Αποτελεί η κλιματική αλλαγή πρόνομο της πολιτικής ατζέντας των εναλλακτικών κομμάτων, που βρήκαν την έκφρασή τους στα πράσινα κόμματα της Ευρώπης; Μπορεί να αποτελέσει σήμερα τη διαχωριστική γραμμή μιας αριστερής προοδευτικής πολιτικής, από μια δεξιά, συντηρητική πολιτική, ή τελικά γίνεται δυνατή ή αδύναμη -εξαρτάται- τάση ενός

“ ΤΙ ΣΗΜΑΙΝΟΥΝ ΟΛΕΣ ΑΥΤΕΣ ΟΙ ΑΜΦΙΣΒΗΤΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ; ΤΙ ΣΗΜΑΙΝΟΥΝ ΓΙΑ ΜΙΑ ΧΩΡΑ ΠΟΥ ΔΕΝ ΕΧΕΙ ΚΑΝ ΕΞΧΩΡΙΣΤΟ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ... ”

πολιτικού συστήματος που έχει φτάσει στα όριά του, εξ αιτίας ενός αδιέξοδου οικονομικού μοντέλου που έχει υιοθετηθεί;

ΑΜΦΙΣΒΗΤΗΣΗ ΠΕΜΠΤΗ: Μπορεί το ζήτημα της κλιματικής αλλαγής, που παραμένει στον πυρήνα του πρόβλημα περιβαλλοντικό, να αφεθεί προς συζήτηση μόνο, ή κυρίως, από τους υπουργούς Περιβάλλοντος, ή μήπως χρειάζεται ένας άλλος φορέας που πράγματι θα μπορεί να πετύχει μεγαλύτερη ενσωμάτωση της περιβαλλοντικής και της οικονομικής διάστασης;

Και τι σημαίνουν όλες αυτές οι αμφισβητήσεις για την Ελλάδα; Τι σημαίνουν για μια Ελλάδα που δεν έχει καν ξεχωριστό Υπ. Περιβάλλοντος και όπου η συζήτηση επικεντρώνεται

“ **ΜΗΠΩΣ ΘΑ ΕΠΡΕΠΕ ΝΑ ΑΜΦΙΣΒΗΤΗΣΟΥΜΕ ΤΗΝ ΙΔΙΑ ΤΗ ΒΑΣΗ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΣΥΖΗΤΗΣΗΣ ΚΑΙ ΝΑ ΑΡΧΙΣΟΥΜΕ ΝΑ ΣΥΖΗΤΑΜΕ ΓΙΑ ΤΗ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΒΙΩΣΙΜΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ;** ”

νεται γύρω από το όφελος ή μη του διαχωρισμού του περιβάλλοντος από την τριτοκοσμική αντίληψη της συνύπαρξής του με τα δημόσια έργα;

Μήπως θα έπρεπε να αμφισβητήσουμε στη χώρα μας την ίδια τη βάση της δημόσιας συζήτησης και να κατευθυνθούμε αλλού, ξεκινώντας τη συζήτηση από τη δημιουργία ενός Υπ. Βιώσιμης Ανάπτυξης, που θα έχει επιτελική και οριζόντια λειτουργία και θα προσπαθεί να επηρεάσει ή να διαμορφώσει ένα διαφορετικό οικονομικό μοντέλο; Ενός Υπουργείου που θα επενδύει στην έρευνα και την καινοτομία γύρω από περιβαλλοντικά φιλικές τεχνολογίες, που θα διαμορφώνει περιβαλλοντική συνείδηση και θα αλλάζει τις νοοτροπίες, που θα επενδύει σε αυτό που στη χώρα μας αποτελεί ακόμη το συγκριτικό της πλεονέκτημα: το ίδιο της το περιβάλλον! ▬

Η αγορά... ρύπων μετά το Μπαλί

του **Μιχάλη Μοδινού**

Η πρόσφατη, θυελλώδης αν και ελάχιστα αποτελεσματική ή έστω δεσμευτική, Παγκόσμια Διάσκεψη για το Κλίμα, στο Μπαλί της Ινδονησίας, κατέδειξε τουλάχιστον το αυτονόητο: ότι η ανθρωπογενής θέρμανση του πλανήτη βρίσκεται όντως καθ' οδόν και μάλιστα με επιταχυνόμενους ρυθμούς. Κι ακόμη ότι αν δεν ελεγχθούν οι εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου, θα προκύψουν καταστροφικές συνέπειες σ' ό,τι αφορά τη στάθμη της θάλασσας, την πλημμύρα των παράκτιων περιοχών, τη μετατόπιση χρήσεων γης, την τροποποίηση της παραγωγικής βάσης των κοινωνιών, τη μετανάστευση ορισμένων ειδών και την εξαφάνιση άλλων, την προϊούσα ερημοποίηση, το λιώσιμο των παγετώνων, την εισβολή ασθενειών... και ο κατάλογος δεν έχει τέλος! Η Διάσκεψη μας υπενθύμισε επίσης ότι οι επιπτώσεις αυτές είναι, εν μέρει τουλάχιστον, αντιμετωπίσιμες και ότι όσο ταχύτερα μπουν μπροστά οι μηχανισμοί πρόληψής τους, τόσο χαμηλότερο θα είναι το κοινωνικό και οικονομικό κόστος. Τέλος, ότι στο παγκόσμιο χωριό που ζούμε, ορισμένες χώρες έχουν μεγαλύτερες ευθύνες από άλλες.

ΣΤΟ ΣΗΜΕΙΟ ΑΥΤΟ, ο νους όλων πάει στις Η.Π.Α. που καταναλώνουν το ένα πέμπτο των παγκοσμίων μη-ανανεώσιμων ενεργειακών αποθεμάτων και είναι υπεύθυνες για ένα κατά τι μικρότερο ποσοστό εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου. Η σχετική συζήτηση καλά κρατεί εδώ και χρόνια, καθώς η κυβέρνηση Μπους αρνείται σθεναρά να συνυπογράψει το Πρωτόκολλο του Κιότο. Βεβαίως, τα τελευταία χρόνια, οι ραγδαία αναπτυσσόμενες οικονομίες της Κίνας, της Ινδίας, της Βραζιλίας και άλλων χωρών, επιφέρουν στον πλανήτη οικολογικές ζημιές συγκρίσιμες με εκείνες των Ηνωμένων Πολιτειών, της Ιαπωνίας ή της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Και η αλήθεια είναι ότι στο διεθνές στερέωμα των Ηνωμένων Εθνών, μόνο η Αμερική έχει το σθένος να κατονομάσει αυτήν την θεαματική, όσο και ανησυχητική εξέλιξη. Η Ευρώπη σιωπά ευσχήμως, παραδομένη στις ενοχές της αποικιοκρατίας, ενώ παραδόξως, ο Τρίτος Κόσμος συμπαρατάσσεται συνήθως με τις Η.Π.Α. Αποτέλεσμα; Η άρνηση δεσμεύσεων σε ό,τι αφορά την κλιματική αλλαγή, την ερημοποίηση και τη συρρίκνωση της βιοποικιλότητας. Επιχείρημα; Μα το κλασικό: η ανάγκη καταπολέμησης της φτώχειας και της υπανάπτυξης, ή, καλύτερα, η εξίσωση των καταναλωτικών προτύπων του αναπτυσσόμενου κόσμου με αυτά της Δύσης. Έτσι, η Κίνα παίρνει ανεμπόδιστα κεφάλι στις εκπομπές ρύπων, κατακλύζοντας ταυτόχρονα τις παγκόσμιες αγορές με πάμφθηνα προϊόντα που παράγονται σε ανυπόφορες εργασιακές συνθήκες, ενίοτε από δεκάχρονα παιδιά με ημερήσιο μεροκάματο ένα ή δύο δολάρια. Ταυτόχρονα, αυξάνουν δραματικά οι κοινωνικές ανισότητες στο εσωτερικό της πλειονότητας των αναπτυσσόμενων χωρών.

Αυτά και άλλα πολλά συζητήθηκαν στο Μπαλί, με επίκεντρο βεβαίως την παγκόσμια υπερδύναμη και την υποχώρηση του περιβαλλοντισμού κατά τα έτη της διακυβέρνησης Μπους. Το «περιβαλλοντικό έλλειμμα» βρίσκεται στο επίκεντρο της σχετικής συζήτησης τα τελευταία χρόνια. Είναι πλέον σαφές ότι καταναλώνουμε ακόμη και ανανεώσιμους πόρους (όπως το νερό, το έδαφος και τα δάση) με ρυθμούς πολύ υψηλότερους από την ικανότητα της γης να τους αναπαράγει. Σε ό,τι δε αφορά τους μη ανανεώσιμους πόρους, με προεξάρχοντα τα ορυκτά καύσιμα, η ραγδαία άνοδος των τιμών τους αντανάκλασε σε μεγάλο βαθμό τόσο την αύξουσα σπάνη τους, όσο και

το διαρκώς υψηλότερο κόστος της εκμετάλλευσής τους. Η δίψα της ανθρωπότητας για πρώτες ύλες καλά κρατεί, με δεδομένη και την πληθυσμιακή αύξηση, που θα μας φέρει στο κατώφλι των δέκα δισεκατομμυρίων ψυχών πολύ πριν εκπνεύσει ο αιώνας.

ΜΕ ΤΟ ΠΕΤΡΕΛΑΙΟ να φλερτάρει σταθερά με τα 100 δολάρια το βαρέλι και τις προγνώσεις να μην αποκλείουν ακόμη και τα 200 ανεξαρτήτως της γεωπολιτικής κατάστασης, η ανθρωπότητα έχει ένα ακόμα επιχείρημα για να στραφεί στις ήπιες μορφές ενέργειας, τις πράσινες τεχνολογίες και, κυρίως, την εξοικονόμηση. Όμως, το ζήτημα είναι ότι, όπως φάνηκε καθαρά και στο Μπαλί, η πλειονότητα των κυβερνήσεων εμπιστεύεται πρωτίστως την αγορά και τις... καλές προθέσεις, αν όχι τον ίδιο το Θεό! Ούτως ή άλλως, ο οδικός χάρτης που αποφασίστηκε, θα απολήξει στην καλύτερη περίπτωση σε ένα «βελτιωμένο Κιότο», δηλαδή στην απόπειρα εγκαθίδρυσης μιας διευρυμένης αγοράς ρύπων. Σ' αυτή την αγορά ενδέχεται να συμμετέχουν πλέον όχι μόνο οι μεγάλες βιομηχανικές μονάδες, αλλά και τομείς όπως οι μεταφορές και η γεωργία, υπεύθυνοι για μεγάλο μέρος των παγκόσμιων εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου, όπως και χώρες που εξαιρούνται από το τρέχον Πρωτόκολλο (όπως η Ελλάδα, που δικαιούται να αυξήσει έως και κατά 25% τις εκπομπές της, με βάση το 1990). Κάτι τέτοιο θα ανακατανείμει το πολιτικό κόστος και θα τιμωρήσει -

“ **ΜΕ ΤΟ ΠΕΤΡΕΛΑΙΟ ΣΤΑΘΕΡΑ ΣΤΑ 100, ΙΣΩΣ ΣΕ ΛΙΓΟ ΚΑΙ ΣΤΑ 200 ΔΟΛΑΡΙΑ ΤΟ ΒΑΡΕΛΙ, ΕΧΟΥΜΕ ΕΝΑ ΑΚΟΜΑ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑ ΓΙΑ ΝΑ ΣΤΡΑΦΟΥΜΕ ΣΤΙΣ ΗΠΙΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ** ”

εν μέρει τουλάχιστον- χώρες όπως η Κίνα, που ήδη ξεπέρασε τις Η.Π.Α. σε εκπομπές άνθρακα, και οι οποίες εξαιρούνται συνήθως από τις υποχρεώσεις τους που απορρέουν από τις 400 και πλέον διεθνείς περιβαλλοντικές συμφωνίες στο πλαίσιο του Ο.Η.Ε.

ΣΕ ΚΑΘΕ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ, η μετά-Κιότο εποχή δεν θα είναι περισσότερο ρόδινη ως προς το μέλλον του πλανήτη, αν δεν επικρατήσουν ωριμότερες ρυθμίσεις και αυστηρές δεσμεύσεις. Το γεγονός ότι η αγορά επεκτάθηκε οριστικά στην εμπορία... ρύπων, αποδεικνύει στην πράξη ότι από μηχανισμός κατανομής των αγαθών, μεταβάλλεται σε μηχανισμός ανακατανομής... δεινών, κατά τη ρήση του γνωστού Γερμανού κοινωνιολόγου Ούλριχ Μπεκ, που έκανε πασίγνωστο τον όρο «κοινωνία της διακινδύνευσης». ▬

Ανεπαρκή τα αποτελέσματα

του **Νίκου Χρυσόγελου**

Το 2007, ήταν η χρονιά στην οποία το ζήτημα της κλιματικής αλλαγής φάνηκε να παίρνει επιτέλους τη θέση που του αξίζει στην ενημέρωση και την πολιτική ατζέντα: Εκθέσεις του Διακυβερνητικού Πάnel για την Κλιματική Αλλαγή (IPCC), συζήτηση στο Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ και στη σύνοδο των G8, κεντρικό θέμα αντιπαράθεσης -μεταξύ άλλων- και στις πρόσφατες εκλογές στην Αυστραλία. Αποτελεί πλέον κεντρική προτεραιότητα της πολιτικής της ΕΕ.

Σε ένα τέτοιο κλίμα, η χρονιά έκλεισε με την Συνδιάσκεψη του ΟΗΕ (UNFCCC) στο Μπαλί για το κλίμα. Η ανθρωπότητα, περίμενε από τους εκπροσώπους των κυβερνήσεων του πλανήτη να δρομολογήσουν μια παγκόσμια συμφωνία-διάδοχο του Πρωτοκόλλου του Κιότο, δεσμευτική για όλα τα κράτη, που με δίκαιο τρόπο θα εξασφάλιζε τις απαιτούμενες μειώσεις στις παγκόσμιες εκπομπές.

Η ΣΥΝΔΙΑΣΚΕΨΗ κατέληξε, μετά από δραματικές καταστάσεις, σε έναν «Οδικό Χάρτη» που προβλέπει διαπραγματεύσεις δύο χρόνων, που θα ολοκληρωθούν στην Κοπεγχάγη το 2009, για τη συμφωνία που θα εφαρμοστεί από το 2013 για τη μείωση των παγκόσμιων εκπομπών. Ο «Οδικός Χάρτης του Μπαλί» υιοθετήθηκε κυριολεκτικά στο παρά πέντε, ύστερα από μια καθοριστική, αλλά περιορισμένη αλλαγή της στάσης των ΗΠΑ, εξαιτίας μιας εντυπωσιακής απομόνωσης της αντιπροσωπείας της και της μεγάλης πίεσης που της ασκήθηκε.

Από την τελική απόφαση, παρά τις εκκλήσεις των επισημόνων του IPCC, του ΟΗΕ, των περιβαλλοντικών ενώσεων, των μικρών κρατών που πλημμυρίζουν, απουσιάζει

κάθε αναφορά σε συγκεκριμένες δεσμεύσεις ή στόχους για τη μείωση των εκπομπών κατά 25-40% το 2020, όπως επιδίωκε η ΕΕ, ή κατά 60-80% ως το 2050.

Με την απόφαση του Μπαλί, η διεθνής κοινότητα:

► Αναγνωρίζει -τουλάχιστον στα λόγια - πως απαιτούνται σημαντικές μειώσεις στις εκπομπές και πως οι ανεπτυγμένες χώρες πρέπει να αναλάβουν κατάλληλες δεσμεύσεις - και αντίστοιχες δράσεις οι αναπτυσσόμενες.

► Συμφώνησε να υπάρξουν κίνητρα και πόροι για τη μείωση της καταστροφής των δασών.

► Καλεί σε επείγουσα συνεργασία για την εφαρμογή μέτρων στις φτωχότερες χώρες, για την προστασία τους από τις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής.

► Ανακοινώνει ότι θα παράσχει κίνητρα για τη μεταφορά καθαρής τεχνολογίας προς τις αναπτυσσόμενες χώρες.

► Δεσμεύεται πως οι διαπραγματεύσεις θα έχουν ολοκληρωθεί στη συνάντηση κορυφής στην Κοπεγχάγη, το 2009.

Είναι απογοητευτικό το γεγονός ότι δεν είχαμε μια συγκεκριμένη και δεσμευτική παγκόσμια συμφωνία, όπως απαιτεί η αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής, παρά τον καταγισμό στοιχείων για τη ραγδαία αλλαγή του κλίματος και τις επιπτώσεις που ήδη βιώνουμε. Έχουμε έναν «Οδικό Χάρτη» διαπραγματεύσεων και μια καταληκτική ημερομηνία, αλλά είναι άγνωστος ακόμα ο προορισμός.

ΣΤΑ ΘΕΤΙΚΑ της Συνδιάσκεψης είναι η εξασφάλιση ενισχύσεων προς τις αναπτυσσόμενες χώρες για την προστασία των δασών τους (η καταστροφή τους ευθύνεται για το ένα πέμπτο της ανθρωπίνης συνεισφοράς στην κλιματική αλλαγή), καθώς και η αλλαγή στάσης των ΗΠΑ, που για πρώτη φορά δέχτηκαν να μπουν σε διαπραγματεύσεις.

Το Δίκτυο ΜΕΣΟΓΕΙΟΣ SOS θεωρεί ότι τώρα, είναι αναγκαία όσο ποτέ η ενδυνάμωση της πίεσης της κοινωνίας των πολιτών στις κυβερνήσεις τα δύο επόμενα χρόνια, μια και είναι δεδομένο πως η ουσιαστική δουλειά και οι σκληρές διαπραγματεύσεις εξακολουθούν να είναι μπροστά μας. Οι ερχόμενοι μήνες είναι καθοριστικοί για την έκβαση και την αποτελεσματικότητα της παγκόσμιας προσπάθειας. Κάθε χώρα, και η ΕΕ συνολικά, πρέπει να αναλάβουν τις ευθύνες που τους αναλογούν, έτσι ώστε να πείσουν και τις υπόλοιπες χώρες ότι δεσμεύονται στην πράξη για την προστασία του κλίματος. Η Ελλάδα, που έχει κακές επιδόσεις στα θέματα των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου - όπως και σε άλλες περιβαλλοντικές πολιτικές - είναι καιρός να αλλάξει ρότα και να πρωτοστατήσει, μαζί με τις άλλες ευρωπαϊκές χώρες, στον αγώνα για την προστασία του κλίματος.

► Να επεξεργαστεί μέσα από διάλογο και κυρίως να εφαρμόσει μια πολιτική που θα οδηγήσει στη μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου (από τη χώρα μας) κατά 60% ως το 2050.

► Να αναπτύξει διάλογο και συνεργασία με τις περιβαλλοντικές οργανώσεις και τους επιστημονικούς φορείς - και τέλος,

► Να δημιουργήσει συμμετοχική Επιτροπή Προστασίας του Κλίματος. ■

“ **ΕΙΝΑΙ ΑΠΟΓΟΗΤΕΥΤΙΚΟ ΤΟ ΓΕΓΟΝΟΣ ΟΤΙ ΔΕΝ ΕΙΧΑΜΕ ΣΥΓΚΕΚΡΙΜΕΝΗ ΚΑΙ ΔΕΣΜΕΥΤΙΚΗ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΣΥΜΦΩΝΙΑ, ΠΑΡΑ ΜΟΝΟ ΚΑΤΑΓΙΣΜΟ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΓΙΑ ΤΗ ΡΑΓΔΑΙΑ ΑΛΛΑΓΗ ΤΟΥ ΚΛΙΜΑΤΟΣ...** ”

ΤΑΞΙΔΙ ΣΤΗΝ ΑΓΚΥΡΑ Επικίνδυνο παιχνίδι χωρίς στρατηγική

Η πρόσφατη επίσκεψη του Πρωθυπουργού κ. Καραμανλή στην Τουρκία, επιβεβαίωσε τις ανησυχίες και την κριτική που έχει ασκήσει το ΠΑΣΟΚ στην Κυβέρνηση την τελευταία τετραετία. Έγινε μια ακόμη φορά φανερό ότι η τακτική που ακολουθήθηκε, της «αγοράς» χρόνου και της αναμονής καλλίτερων συνθηκών στο μέλλον για την επίλυση των ελληνοτουρκικών προβλημάτων, αποβαίνει ιδιαίτερα επικίνδυνη όταν βρισκόμαστε στο ρευστό χώρο της εξωτερικής πολιτικής, με τις συνεχείς εξελίξεις και τις αλλαγές στους συσχετισμούς και στην πολιτική συγκυρία.

Η απουσία ολοκληρωμένου πολιτικού σχεδιασμού και κυρίως η, τουλάχιστον, ανεξήγητη σπουδή της αποσύνδεσης των διμερών ελληνοτουρκικών σχέσεων από την ευρωπαϊκή πορεία της Τουρκίας -αποσύνδεση που εξασθένησε όλους του μοχλούς πίεσης και ελέγχου της τουρκικής συμπεριφοράς- έχει οδηγήσει την εξωτερική πολιτική της χώρας, επί κυβέρνησης της ΝΔ, σε αδιέξοδο. Οι ελληνοτουρκικές σχέσεις επηρεάζονται κατά τρόπο δυσανάλογο από το κλίμα και την ατμόσφαιρα της πολιτικής συγκυρίας στις δύο χώρες. Και κυρίως, από τις αυξομειώσεις της «θερμοκρασίας» που ρυθμίζει η τουρκική πολιτική ηγεσία.

(Ο Έλληνας Πρωθυπουργός προσήλθε χωρίς σαφείς στόχους για την πορεία των ελληνοτουρκικών σχέσεων)

του Πάνου Μπεγλίτη*

(Απέναντι στην Τουρκία που παράγει και εξάγει, βρίσκεται η Ελλάδα, όπου καθημερινά απαξιώνεται ο παραγωγικός ιστός)

Κατά τον τρόπο αυτό, η επίσημη επίσκεψη του Έλληνα Πρωθυπουργού, σε μια περίοδο βαθιάς κρίσης της ΝΔ και χωρίς την ανάλογη σοβαρή προετοιμασία, πραγματοποιήθηκε ως δύσθυμη εκπλήρωση μιας συνεχώς αναβαλλόμενης υποχρέωσης.

Δεν μπορεί να αμφισβητηθεί το γεγονός ότι η πολιτική συγκυρία ευνοεί την Τουρκία και την πολιτική της ηγεσία. Η κυβέρνηση του κ. Ερντογάν, έχει εμπεδώσει την πολιτική της ηγεμονία στην κοινωνία και στους θεσμούς του κεμαλικού κράτους. Για όσους γνωρίζουν τη νεότερη τουρκική ιστορία, το γεγονός αυτό είναι πρωτόγνωρο και ποιοτικά διαφορετικό σε σχέση με το παρελθόν και προσδίδει μια ισχυρή πολιτική νομιμοποίηση και δυναμική στους σχεδιασμούς και στους χειρισμούς της τουρκικής εξωτερικής πολιτικής.

Εάν σε αυτήν την πραγματικότητα προσθέσουμε και τις εξελίξεις στην ευρύτερη γεωγραφική περιοχή, τότε μπορούμε να αντιληφθούμε ότι οι προτεραιότητες της πολιτικής ηγεσίας της Τουρκίας στην εξωτερική πολιτική, είναι διαφορετικές από αυτές της Ελλάδας. Η Τουρκία, ενδιαφέρεται πολύ περισσότερο για την ενδυνάμωση της παρουσίας της ως περιφερειακή δύναμη, με την επίλυση προβλημάτων στα σύνορά της (Κουρδικό) και τη δυναμική της συμμετοχή στις εξελίξεις στα Βαλκάνια, στη Μέση Ανατολή, στο Ιράν, στη Μεσόγειο και στον Εύξεινο Πόντο. Μετά από μια μακρά περίοδο εσωτερικής αστάθειας, εσωστρέφειας και αμυντικών αντανάκλαστικών, η σημερινή Τουρκία βρίσκεται στη φάση της θεσμικής ισορροπίας και της σταθερότητας και στην αφετηρία του επαναπροσδιορισμού των προτεραιοτήτων της. Από αυτή την πλευρά, το Κυπριακό και οι σχέσεις με την Ελλάδα τοποθετούνται χαμηλότερα στην πολιτική της ατζέντα, σε σχέση με το πρόσφατο παρελθόν, διατηρώντας συγχρόνως και σε αυτά τα θέματα την πρωτοβουλία των κινήσεων.

Αυτό που δεν έχουμε αντιληφθεί ακόμη, κατά την άποψή μου, είναι ότι η Τουρκία βρίσκεται σε περίοδο δυναμικής οικονομικής ανάπτυξης και σημαντικών αλλαγών στον κοινωνικό της ιστό.

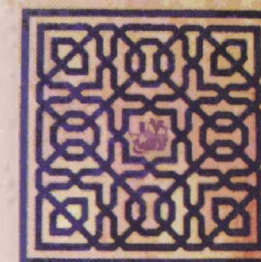
Η ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ και των επενδύσεων, στην οποία, όπως φαίνεται, επέμεινε ο Έλληνας Πρωθυπουργός, αποτελεί σημαντικό παράγοντα στις διμερείς σχέσεις Ελλάδας-Τουρκίας. Μόνο που και εδώ φοβάμαι ότι αγνοούμε την πραγματικότητα.

Η τουρκική οικονομία έχει εισέλθει σε φάση παραγωγικής «απογείωσης» και τα οικονομικά στοιχεία δεν αφήνουν κανένα περιθώριο αμφισβήτησης. Το ισοζύγιο εμπορικών συναλλαγών, όπως και ο όγκος των επενδύσεων, καταγράφουν ένα σοβαρό έλλειμμα εις βάρος της Ελλάδας, που διαρκώς διευρύνεται. Απέναντι στην Τουρκία που παράγει και εξάγει, βρίσκεται η Ελλάδα, όπου καθημερινά απαξιώνεται ο παραγωγικός ιστός, αυξάνει το έλλειμμα των τρεχουσών συναλλαγών και εκμηδενίζεται η ανταγωνιστικότητα της οικονομίας.

Πρόκειται για μια ποιοτική ανισορροπία, τις συνέπειες της οποίας θα τις αισθανθούμε και στο χώρο της εξωτερικής πολιτικής. Ο Έλληνας Πρωθυπουργός προσήλθε στην Άγκυρα χωρίς σαφείς στό-

(Κάθε φορά που Έλληνας πολιτικός θα επισκέπτεται την Άγκυρα, η περιοχή των Ιμίων θα «αυτοεξαιρείται» από τις συνήθειες δραστηριότητες)

χους για την πορεία των ελληνοτουρκικών σχέσεων. Θα έπρεπε, ωστόσο, να έχει αντιληφθεί τους στόχους της τουρκικής πολιτικής ηγεσίας και από την πρόσφατη επίσκεψη του υπουργού Εξωτερικών κ. Μπαμπατζάν στη χώρα μας. Ιδιαίτερα μάλιστα στο μειονοτικό ζήτημα, επιβεβαιώθηκε στην Άγκυρα το ανοικτό, πλέον, πολιτικό ενδιαφέρον της Τουρκίας για τη μουσουλμανική μειονότητα στη Θράκη, ως διμερές ζήτημα προς επίλυση. Πρόκειται για μια σοβαρή αρνητική εξέλιξη. Η συμψηφιστική λογική της Τουρκίας επιβλήθηκε και αποτελεί ένα «κεκτημένο», μια ακόμη διμερή διαφορά.

Ο κ. Καραμανλής δια της σιωπής του έμοιαζε περισσότερο με Πρωθυπουργό της ΕΡΕ της δεκαετίας του '50 σε σχέση με το μειονοτικό. Όλοι μπορούμε να αντιληφθούμε τις συνέπειες αυτής της αμυντικής και παθητικής στάσης.

ΚΑΙ ΕΝΩ ΓΙΑ ΤΟΝ Κ. ΕΡΝΤΟΓΑΝ η θεολογική Σχολή της Χάλκης και το Πατριαρχείο είναι εσωτερικές υποθέσεις της Τουρκίας και της έννομης τάξης της, η μουσουλμανική μειονότητα στη Θράκη είναι διμερές θέμα, στο οποίο η Τουρκία αποκτά τη νομιμοποίηση να έχει λόγο και έλεγχο.

Επιπλέον, από την επίσκεψη του κ. Καραμανλή η τουρκική πλευρά απεκόμισε ακόμη ένα «κεκτημένο». Κάθε φορά που Έλληνας πολιτικός θα επισκέπτεται την Άγκυρα, η περιοχή των Ιμίων θα «αυτοεξαιρείται» από τις συνήθειες δραστηριότητες. Και μόνον η αποδοχή της περιοχής ως προβληματικής, θα ενισχύει τα τουρκικά επιχειρήματα. Πρόκειται για πρωτοφανή συμπεριφορά του κρατικού και κομματικού μηχανισμού της ΝΔ, που εξαντλήθηκε στην προσπάθεια αποτροπής τριβών και επεισοδίων, με τρόπους που επιβεβαιώνουν έμμεσα την ύπαρξη προβλήματος.

Η συμφωνία των δύο χωρών για επιτάχυνση και «πολιτικοποίηση» των διερευνητικών επαφών για την επίλυση της διαφοράς στην οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας και των συνδεόμενων με αυτή θεμάτων, μένει να αξιολογηθεί ως προς το περιεχόμενό της και κυρίως ως προς το τι επιδιώκει πραγματικά η Κυβέρνηση της ΝΔ, έχοντας ως δεδομένο τη μέχρι σήμερα αδράνεια και τη φοβική της στάση σε σχέση με το Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης.

Οι ελληνοτουρκικές σχέσεις διαμορφώνονται, πλέον, με βάση τα νέα περιφερειακά και ευρωπαϊκά δεδομένα, και με νέα «κεκτημένα» για την τουρκική πλευρά.

Η ανάγκη διαμόρφωσης ολοκληρωμένης εθνικής στρατηγικής, στη βάση της ευρύτερης δυνατής συνεννόησης των πολιτικών δυνάμεων, γίνεται περισσότερο από ποτέ στο παρελθόν επιτακτική και επαναφέρει στην επικαιρότητα τη σχετική πρωτοβουλία του Πρόεδρου του ΠΑΣΟΚ Γιώργου Παπανδρέου, τον Ιούνιο του 2006. **Μ**

**Ο Πάνος Μπεγγλίτης είναι βουλευτής Κορινθίας, υπεύθυνος του Τομέα Εξωτερικής Πολιτικής και Εθνικής Άμυνας του ΠΑΣΟΚ.*

Το ΠΑΣΟΚ οφείλει να καθορίσει τις πολιτικές εξελίξεις

Να το θέσω

ευθύς εξ αρχής. Δε με βρίσκει σύμφωνο η θεωρία περί του τέλους του κύκλου της μεταπολίτευσης. Αν εννοούμε το τέλος των φυσικών της πρωταγωνιστών, του Κωνσταντίνου Καραμανλή και του Ανδρέα Παπανδρέου, τότε έχει συντελεστεί προ πολλού. Η τρίτη ελληνική Δημοκρατία, που ξεκίνησε το 1974, αποτελεί από κάθε άποψη μια ιστορική καμπή για την Ελλάδα. Δεν συγκρίνεται ως προς τις κατακτήσεις και τους δείκτες ευημερίας με καμιά προηγούμενη περίοδο.

Το αίτημα και ταυτόχρονα το στοιχείο της μεταπολίτευσης, ήταν ο πλήρης εκδημοκρατισμός της χώρας και των θεσμών, ως θεμελιώδης επιλογή που θα οδηγούσε τη χώρα στη χορεία των αναπτυγμένων κρατών, μακριά από τις λογικές της... «Μπανανίας» και της υπανάπτυξης. Πρέπει να είναι κανείς πολύ μίζερος ή ανιστόρητος για να πει ότι το εγχείρημα της μεταπολίτευσης δεν πέτυχε.

Πέτυχε αλλά δεν ολοκληρώθηκε. Η Ελλάδα σήμερα έχει δημοκρατικούς θεσμούς, σύγχρονες υποδομές, ισχυρό νόμισμα, έχει όμως και μια κραυγαλέα έλλειψη που τη χαρακτηρίζει έναντι των άλλων αναπτυγμένων κρατών. Απέχουμε πολύ από το σύγχρονο κράτος. Δεν αναφέρομαι μόνο στις προσφιλείς μου έννοιες της αποκέντρωσης και της αυτοδιοίκησης, που είναι θεμελιώδη χαρακτηριστικά του σύγχρονου κράτους. Αναφέρομαι στην υγεία, την παιδεία, την κοινωνική ασφάλιση, που συγκροτούν την κοινωνική διάσταση. Αναφέρομαι στη διαρκή προτεραιότητα της περιφερειακής, αλλά και της πράσινης ανάπτυξης. Αναφέρομαι στην ανάγκη ανατροπής της τριτοκοσμικής δομής που έχει η χώρα, με την υπερσυγκέντρωση πλούτου, δύναμης και ανθρώπων σ' έναν τόπο. Στα μέσα μαζικής μεταφοράς, στη διαχείριση απορριμμάτων, στην πολυνομία... Κυρίως όμως αναφέρομαι σε εμπεδωμένες αντιλήψεις, νοοτροπίες και πρακτικές που καθλώνουν τη χώρα και την κοινωνία και περιστρέφονται γύρω από το κράτος. Το σύγχρονο κράτος απελευθερώνει δυνάμεις και βελτιώνει διαρκώς τη συνολική κοινωνική ικανότητα.

ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ, οι πορείες των ατόμων τα τελευταία χρόνια μοιάζουν προδιαγεγραμμένες ανάλογα με τις γνωριμίες, τις κουμπαριές, την καταγωγή, την οικογένεια κ.ο.κ. Δεν είναι τυχαίο που ολοένα και περισσότεροι ανήσυχτοι και ικανοί συμπατριώτες μας δοκιμάζουν αλλού την τύχη τους. Κινδυνεύ-

ΤΟΥ
Πάρι
Κουκουλόπουλου*

*Ο Πάρις Κουκουλόπουλος είναι Δήμαρχος Κοζάνης και μέλος του Εθνικού Συμβουλίου του ΠΑΣΟΚ.

(Το ΠΑΣΟΚ πρέπει να μετεξελιχθεί σε σύγχρονο κόμμα της Ευρωπαϊκής Αριστεράς, στην κυβερνητική της εκδοχή, ικανό να εγγυηθεί το σύγχρονο κράτος)

ουμε να μετατραπούμε σε μια χώρα «μετρίων». Με αυτή την οπτική, πιστεύω ότι δεν έκλεισε ο κύκλος της μεταπολίτευσης, γιατί εμπεριείχε στην αφετηρία του το αίτημα του σύγχρονου κράτους, από το οποίο πόρρω απέχουμε. Δεν πρόκειται για ιστοριολογική προσέγγιση. Ό,τι εμφανίζεται σήμερα ως αμφισβήτηση του μοντέλου διακυβέρνησης, του πολιτικού συστήματος, του δικομματισμού, εμπεριέχει στον πυρήνα του το αίτημα του σύγχρονου κράτους. Είναι το μεγάλο διακύβευμα της χώρας. Σ' αυτό πρέπει να απαντήσει πειστικά το ΠΑΣΟΚ, αν θέλει να βγει από την κρίση. Η έξοδος από την κρίση, που αποτυπώνεται στην αδυναμία μας να καρπωθούμε τη ραγδαία φθορά της Ν.Δ., δε βρίσκεται στις θεωρίες περί της «στρατηγικής ήττας» που υπέστη το ΠΑΣΟΚ το 1996, το 2000 ή το 2004. Ούτε βέβαια στην παλινόρθωση του εκσυγχρονισμού, που έκλεισε τον κύκλο του. Από την άλλη, η προσφιλής σε πολλούς θεωρία ότι αυτά συμβαίνουν και αλλού, δηλαδή στην Ευρωπαϊκή Αριστερά, είναι πολύ αδύναμη. Η Ελλάδα, προφανώς και δεν αποτελεί νησίδα στην Ευρώπη και το σύγχρονο κόσμο. Δεν έχει όμως ολοκληρωθεί ως χώρα. Κατά συνέπεια, η γενικότερη κρίση της Αριστεράς στην κυβερνητική της εκδοχή, μας αφορά μεν, μερικώς δε.

Εδώ και 4 χρόνια αναζητούμε τη μαγική λέξη-φράση που μπορεί να συμπυκνώσει το κοινό αίτημα της κοινωνικής πλειοψηφίας των χαμηλών και μεσαίων στρωμάτων. Προτείνω να υιοθετήσουμε στη λογική μας, στη λειτουργία μας, στις θέσεις και στην εκφορά του πολιτικού μας λόγου, τον πραγματισμό. Να δείξουμε δηλαδή στην πράξη ότι αλλάζουμε και όχι στα λόγια. Στην πορεία, θα βρούμε και το σύνθημα που συ-νεγείρει και συνενώνει.

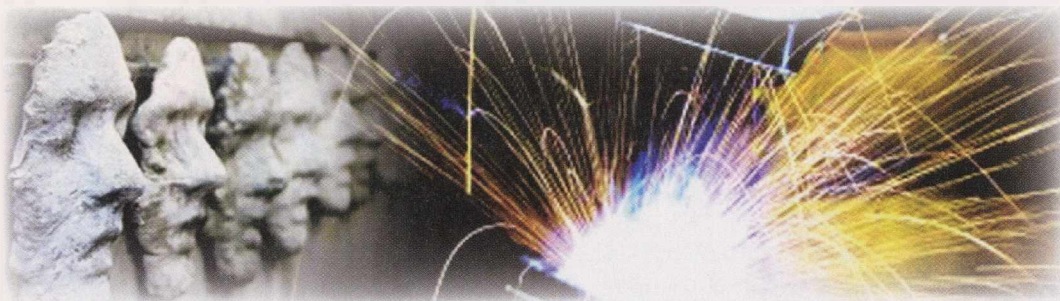
ΤΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ είναι μια μεγάλη πρόκληση. Στο θεσμό της λεγόμενης «βαρωνείας» και μόνο να βάλουμε τέλος, θα συγκεντρώσουμε το ενδιαφέρον της κοινωνίας. Όχι με την απαξίωση ή τον αποκλεισμό στελεχών με διάρκεια και προσφορά στο Κίνημα και τον τόπο. Αλλά με τη θεσμοθέτηση διαδικασιών που δίνουν βήμα στη νεολαία και στα στελέχη της περιφέρειας. Να ανοίξουμε πόρτες και παράθυρα να μπει φρέσκος αέρας. Να καταστήσουμε τη διαρκή και ελεύθερη διακίνηση των ιδεών, αναπόσπαστο στοιχείο της λειτουργίας μας. Μόνον έτσι θα απαλλαγούμε από το άγος του κυβερνητισμού. Ο καθένας που άσκησε εξουσία νομίζει ότι ο ίδιος τα έκανε όλα καλά. Ναι, αλλά το άθροισμα αποδοκιμάστηκε. Χρειάζεται καινούργια ματιά στα πράγματα. Συντεταγμένα και γρήγορα το ΠΑΣΟΚ πρέπει να μετεξελιχθεί σε ένα σύγχρονο κόμμα της Ευρωπαϊκής Αριστεράς, στην κυβερνητική της εκδοχή, ικανό να εγγυηθεί στους πολίτες το σύγχρονο κράτος. Αυτή πιστεύω πως είναι η έξοδος από την κρίση του ΠΑΣΟΚ.

Σε όλα αυτά βέβαια, υπάρχει αντίλογος. Πληθαίνουν καθημερινά αυτοί που πιστεύουν ότι ζούμε το τέλος του δικομματισμού και κατά συνέπεια, το ΠΑΣΟΚ δεν μπορεί να βγει από την κρίση του. Ήρθε πράγματι το τέλος του δικομματισμού; Η απάντηση δεν είναι εύκολη.

Στις 16 του Σεπτέμβρη, ΠΑΣΟΚ και Ν.Δ. είδαν να τους γυρίζουν την πλάτη 640.000 πολίτες! Μεταφορικά, πρόκειται για το «τρίτο κόμμα». Οι έρευνες κοινής γνώμης καταγράφουν διεύρυνση αυτής της τάσης μέχρι σήμερα. Εμπέδωση αυτής της τάσης, σημαίνει πολύ απλά το τέλος της αυτοδυναμίας και των μονοκομματικών κυβερνήσεων, δηλαδή κυβερνήσεις συνεργασίας. Ποιας όμως; Το μόνο πιθανό σχήμα συνεργασίας με βάση τις πολιτικές συγγένειες, είναι αυτό μεταξύ ΠΑΣΟΚ και ΣΥΝ. Τη συγκεκριμένη συνεργασία, την πιστεύω και την υπηρετώ στην πράξη εδώ και πολλά χρόνια. Ακριβώς γι' αυτό και οφείλω με ευθύτητα να πω ότι ποτέ τα τελευταία χρόνια οι δύο χώροι δε βρέθηκαν τόσο μακριά, όσο τα τελευταία δύο, τρία χρόνια. Με αυτή την πραγματικότητα, το τέλος του δικομματισμού λίγο απέχει από την ακυβερνησία. Είμαστε έτοιμοι και αποφασισμένοι για την άσκοπη περιπέτεια της ιταλοποίησης της πολιτικής ζωής; Δε νομίζω.

ΤΟ ΜΗΝΥΜΑ που στέλνει η κοινωνία, αμφισβητώντας το πολιτικό σύστημα και την αδυναμία του να δώσει λύσεις αποδεκτές, είναι συγκεκριμένο. Συμπυκνώνεται όπως σημειώθηκε στην επαναδιατύπωση του αιτήματος για το σύγχρονο κράτος. Η πρόκληση για το ΠΑΣΟΚ είναι προφανής και η απάντηση επιτακτική με τη ραγδαία φθορά της Ν.Δ. Η πολιτική, όπως και η φύση, απεχθάνεται το κενό. Το ΠΑΣΟΚ, μαζί με το μέλλον του, κρατά στα χέρια του και την τύχη του δικομματισμού. Και για το δικομματισμό ποιος σκάει, για τη χώρα όμως; **Μ**

Απάντηση στην κρίση και την παρακμή

Όλες οι δημοσκοπήσεις δείχνουν ότι η πολιτική κρίση στη χώρα είναι δεδομένη, όπως και η εξάντληση των ορίων του μεταπολιτευτικού συστήματος. Το διακύβευμα πλέον είναι αν, πώς και πότε θα υπάρξει υπέρβασή του. Και κυρίως, σε ποια κατεύθυνση.

Όχι μόνο θεωρητικά, αλλά και ιστορικά έχει αποδειχτεί ότι η υπέρβαση παρόμοιων καταστάσεων, γίνεται με διαφορετικές μορφές και ιδίως με διαφορετικό περιεχόμενο και πολιτικό προσανατολισμό. Με βάση την πολιτική μας γεωγραφία και τους συσχετισμούς, μπορεί να έχουμε... υπέρβαση με αναπαλαίωση του υπάρχοντος, ώστε να διαιωνιστεί η ίδια πολιτική. Μπορεί να έχουμε υπέρβαση με συντηρητικές δυνάμεις στο τιμόνι. Εξέλιξη που θα δρομολογήσει αντιδραστικότερες εκδοχές της πολιτικής που ήδη υλοποιείται. Η προοπτική σχηματισμού κυβέρνησης συνεργασίας ΠΑΣΟΚ-ΣΥΝ, θα ήταν μια από τις διεξόδους. Όμως, παρά το ότι είναι ώριμη στην κοινωνία, είναι τελικά ανέφικτη. Προσक्रούει στις στρατηγικές των δύο κομμάτων, που έχουν άλλες ιεραρχήσεις. Συνεργασία δεν γίνεται όταν ο ένας εταίρος, ως προϋπόθεση για συνεργασία, βάζει τον διεμβολισμό του άλλου. Εισοδισμός, ναι. Όμως υπέρβαση σε προοδευτική κατεύθυνση, δυναμικά υπάρχει και αλλού. Σε πιο αξιόπιστη εκδοχή. Στην ανασύνταξη του δημοκρατικού σοσιαλιστικού ανανεωτικού χώρου.

(Η συντηρητική πολιτική της κυβέρνησης, ανατροφοδοτεί την κρίση. Η πολιτική ακινησία απλώνεται. Τα υπάρχοντα πολιτικά κόμματα, δεν φαίνεται να μπορούν, ανεξάρτητα από το αν θέλουν)

του **Μάκη Κοψίδη***

*Ο Μάκης Κοψίδης είναι Ανένταχτος Αριστερός, πρώην μέλος της Κ.Π.Ε. του Συνασπισμού.

ΟΙ ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΥΠΑΡΧΟΥΝ. Η σήψη γενικεύεται. Η δημοκρατία ευνουχίζεται. Το πολιτικό σύστημα βουλιάζει στην αναξιοπιστία. Η συντηρητική πολιτική της κυβέρνησης, ανατροφοδοτεί την κρίση. Η πολιτική ακινησία απλώνεται. Τα υπάρχοντα πολιτικά κόμματα, δεν φαίνεται να μπορούν, ανεξάρτητα από το αν θέλουν. Η δυστοκία των ηγεσιών είναι ορατή και επεκτείνεται το τέλμα. Συσσώρευση παρόμοιων παραγόντων δεν είχαμε στο παρελθόν, γι' αυτό και διάφορες πρωτοβουλίες όπως ίδρυση κομμάτων, είχαν ημερομηνία λήξης. Ακριβώς αυτή η συσσώρευση, δημιουργεί πρόσφορο έδαφος για πολιτικές πρωτοβουλίες, για τομές και αν είναι αναγκαίο, ακόμη και για ρήξεις. Η κοινωνία ήδη πιέζει και αντιδρά. Η εντεινόμενη τάση εγκατάλειψης των δύο κομμάτων εξουσίας, είναι μια μορφή αντίδρασης. Είμαστε στη στιγμή που κορυφώνεται η αναζήτηση για μια εναλλακτική πρόταση. Για εναλλακτική λύση διακυβέρνησης. Το «ρεύμα», υπάρχει. Το πολιτικό δυναμικό και η ηγετική προσωπικότητα που θα μπορούσαν να κάνουν το άλμα, υπάρχουν. Είναι σε θέση να διατυπώσουν άμεσα μια ρεαλιστική, εφικτή και ανατρεπτική πρόταση. Να δημιουργήσουν τη δυναμική που θα ρηγματώσει το συντηρητικό χώρο, αλλά και θα κινητοποιήσει δυνάμεις που είναι εγκλωβισμένες στην παραδοσιακή αριστερά. Δυναμική που θα εξουδετερώσει τις αντιδράσεις που σίγουρα θα υπάρξουν από το κομματικό κατεστημένο όλων των πολιτικών χώρων. Το κουβάρι της σήψης και της παρακμής κόβεται με τόλμη και αποφασιστικότητα. Η ανασυγκρότηση της κεντροαριστεράς είναι η διεξόδος από το τούνελ. Όμως τα χρονικά περιθώρια αρχίζουν να στενεύουν. Η επιλογή της ώρας είναι κρίσιμο ζήτημα.

Οι σωστές και έγκαιρες επιλογές, σίγουρα θα ανοίξουν το δρόμο για το νέο. Μπορούμε. Μπορούμε να αξιοποιήσουμε την κρίση για να δώσουμε προοπτική στο λαό. Για να πάμε τη χώρα μπροστά. **Μ**

Ούτε επανάπαυση, ούτε αλαζονεία...

Το 5^ο Συνέδριο

του Συνασπισμού διεξάγεται σε μια περίοδο πυκνών πολιτικών εξελίξεων και έντονης κινητικότητας. Τέσσερις μόλις μήνες μετά τις εκλογές, η κυβέρνηση της ΝΔ δείχνει να βουλιάζει, παραλυμένη μέσα σε ένα δύσσομο τέλμα. Η μόνη παρηγοριά της είναι η συνεχιζόμενη κρίση του ΠΑΣΟΚ, που προκαλεί την ταυτόχρονη φθορά τους.

Η ισχυρή αμφισβήτηση του δικομματισμού εντείνεται και αποκτά μονιμότερα χαρακτηριστικά. Διαμορφώνει νέες δυνατότητες και προκλήσεις, ιδιαίτερα για τον Συνασπισμό, που καταγράφει μια συνεχιζόμενη, αλλά και υπό δοκιμή ανοδική τάση και στις μετεκλογικές δημοσκοπήσεις.

Η πολιτική που όλοι μαζί συνδιαμορφώσαμε, ιδιαίτερα το τελευταίο διάστημα, με τη σημαντική συμβολή του Αλέκου Αλαβάνου - και η οποία επιβραβεύθηκε στις εκλογές - πρέπει να συνεχιστεί και να βαθαίνει με:

► Δυναμική αντιπολίτευση στην κυβέρνηση της ΝΔ και νέες πρωτοβουλίες για κοινή δράση με ΠΑΣΟΚ και ΚΚΕ σε συγκεκριμένα θέματα.

► Διάρκη επεξεργασία και προβολή συγκεκριμένων και πειστικών εναλλακτικών προτάσεων.

► Στρατηγικό άνοιγμα προς τις δυνάμεις της οικολογίας, του σοσιαλιστικού χώρου και της νέας γενιάς, με στόχο τη δημιουργία μιας μεγάλης, σύγχρονης αριστεράς.

► Πολιτικό σχέδιο και πρωτοβουλίες ώστε ο ΣΥΝ και η πολιτική μας συμμαχία, ο ΣΥΡΙΖΑ, να αποτελέσουν πρωταγωνιστική δύναμη για τη διαμόρφωση μιας προοδευτικής εναλλακτικής πρότασης.

Μιας πρότασης αντίπαλης προς την πολιτική της Νέας Δημοκρατίας, αλλά και διαφορετικής, όχι συμπληρωματικής, έναντι της σημερινής πολιτικής και των επιδιώξεων της ηγεσίας του ΠΑΣΟΚ.

Χρειαζόμαστε συνοχή, γρήγορα αντανάκλαστα, πολιτικό σχέδιο και στέρεο προγραμματικό υπόβαθρο, ως μια δύναμη δημιουργικής ανατροπής και προοδευτικών ανακατατάξεων, σε ένα φθαρμένο, φθίνον και δεξιόστροφο δικομματικό πολιτικό τοπίο.

ΠΡΟΣΒΛΕΠΩ ΣΕ ΕΝΑ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ολόπλευρης ενίσχυσης του ΣΥΝ και προγραμματικής εμβάθυνσης, στραμμένο στο μέλλον.

Για να εντάξουμε, ακόμη πιο συνεκτικά και τολμηρά, την οικολογία, όχι μόνο στον τίτλο μας, αλλά και στην καθημερινή μας δράση. Με ενίσχυση της ενιαίας Συνασπισμικής συνείδησης, λειτουργίας και κοουλτούρας. Με τα ρεύματα και τις τάσεις να λειτουργούν, εισφέροντας ιδέες και προτάσεις στις ενιαίες συλλογικές μας λειτουργίες κι όχι ως «εσωκομματικοί στρατοί» και «κόμμα, μέσα στο κόμμα».

Οραματίζομαι και εργάζομαι για έναν ΣΥΝ πιο ισχυρό, πιο ενωμένο, ευρύχωρο κόμμα της σύγχρονης αριστεράς, πρωταγωνιστική δύναμη

για μια νέα προοδευτική πλειοψηφία.

Την ίδια περίπου περίοδο, οργανώνει το συνέδριό του και το ΠΑΣΟΚ. Η αδυναμία του ΠΑΣΟΚ να συζητήσει πολιτικά για τα αίτια της ήττας του, συντηρεί την κρίση ηγεσίας και εδραιώνει την κρίση ταυτότητας και πολιτικής. Διαιωνίζει το χάσμα ανάμεσα στα ετερόκλητα «στρατόπεδα», που καταγράφθηκαν στις 11 Νοεμβρίου. Η πρόκληση διαμόρφωσης μιας σαφούς και διακριτής έναντι της ΝΔ, προοδευτικής ταυτότητας και πολιτικής, παραμένει μετέωρη. Το ίδιο μετεωρίζεται και παλινδρομεί η στάση της ηγεσίας του ΠΑΣΟΚ έναντι του ΣΥΝ.

ΤΟ ΠΑΣΟΚ ΑΠΕΤΥΧΕ, ή απέφυγε να συζητήσει πολιτικά, με ευθύνη των βασικών διεκδικητών της ηγεσίας του, στις 11 Νοεμβρίου. Στο όνομα ενός εσωκομματικού πολυσυλλεκτισμού, οι πλατφόρμες Παπανδρέου και Βενιζέλου ήσαν και παραμένουν υπόδειγμα γενικόλογας και ασάφειας. Η κατάσταση αυτή παραμένει και εντείνεται και ενόψει του συνεδρίου του ΠΑΣΟΚ. Γίνεται καυγάς για τη σύνθεση της ΚΟΕΣ. Συζητήση όμως και δημιουργική αντιπαράθεση, δεν βλέπω, ούτε για την πολιτική, ούτε για το πρόγραμμα. Το ΠΑΣΟΚ παραμένει ένα κατ' ουσίαν αρχηγικό και συγκεντρωτικό κόμμα, παρά τον πληθωρισμό διακηρύξεων περί «συμμετοχικής δημοκρατίας», που αναζητά στα αριστερά του σπρίγματα και όχι πιθανούς μελλοντικούς συμμάχους...

Οι διαφορές μας με το ΠΑΣΟΚ είναι γνωστές και σημαντικές. Μας χωρίζουν πολιτικές και όχι πρόσωπα. Μακάρι οι συλλογικές του απαντήσεις στο μέλλον να αυξήσουν τη δυνατότητα κοινής δράσης έναντι των συντηρητικών και νεοφιλελεύθερων επιλογών.

Η νέα πολιτική περίοδος, είναι για τον ΣΥΝ γεμάτη νέες ευθύνες, αλλά και δυνατότητες. Αυτή την ώρα δεν χωρούν ούτε επανάπαυση, ούτε μικρομέγαλη αλαζονεία και αυταρέσκεια, ούτε, πολύ περισσότερο, αναβίωση κάθετων εσωτερικών αντιπαράθεσεων. Είναι η ώρα της ευθύνης και των θετικών αλλαγών, με συσπείρωση και σύνθεση απόψεων, για να ανταποκριθούμε στην αυξανόμενη, αλλά και υπό δοκιμή εμπιστοσύνη των πολιτών. **Μ**

του **Δημήτρη Παπαδημούλη***

*Ο Δημήτρης Παπαδημούλης είναι Ευρωβουλευτής του ΣΥΝ.

Οι επτά “ευχές” της ΝΔ

Ο δημόσιος χώρος διευρύνεται και ανασυντίθεται μέσα από ραγδαίες πολυκεντρικές και υβριδικές διαδικασίες, συνδυασμούς απτών και άυλων στοιχείων, με εθνικές και μεταεθνικές χωρο-χρονικές ασυμμετρίες. Αναπτύσσει, ενσωματώνει και προσφέρει δυνατότητες επικοινωνίας και έκφρασης σε ολοένα περισσότερους, άτομα και ομάδες, προκαλώντας διαρκώς νέες συσσωματώσεις, αλλά και παράγοντες εμπορευματοποίησης, περιορισμούς και αποκλεισμούς, που δύσκολα ταξινομούνται με βάση παλιότερα συστήματα ανάλυσης. Αυτό, δίνει σε ορισμένους την αίσθηση μιας αντιφατικής και χαοτικής κατάστασης χωρίς κανόνες, ενώ άλλοι θεωρούν πως πρόκειται για απλή μετάλλαξη του συστήματος, που στηρίζεται στους γνωστούς κανόνες του ύστερου καπιταλισμού. Πολλοί φοβούνται τις μεταβολές και αντιτάσσονται σ' αυτές με διάφορους τρόπους, ενώ άλλοι τις δέχονται ως αναπόφευκτες, αναζητώντας λύσεις ή προσπαθώντας να προσαρμοστούν και να κερδίσουν απ' αυτές. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο, συντελείται μια έντονη αναδιαπραγμάτευση δημόσιου, ιδιωτικού και όλων των επιμέρους συμπεριόντων, κρίσιμη για το μέλλον.

Ωστόσο, η επέκταση του δημόσιου χώρου δεν συμβαδίζει με την ανάλογη ισχυροποίηση της δημόσιας σφαίρας. Ενώ η δημόσια πρόσβαση, επικοινωνία, ανταλλαγή, έκφραση, απελευθερώθηκαν και ενισχύθηκαν μέσα από τις τελευταίες εξελίξεις. Η δημόσια σφαίρα, με την έννοια της πολιτικής εκπροσώπησης και της λειτουργίας του πολιτικού συστήματος και της δημοκρατίας, μπήκε σε κρίση αβεβαιότητας. Συχνά, η έννοια του δημόσιου χώρου και της δημόσιας σφαίρας συγχέονται, ωστόσο η δημόσια σφαίρα σημαίνει κάτι περισσότερο, καθώς προϋποθέτει ως έννοια μια κανονιστική πολιτική θεωρία της δημοκρατίας. Ενώ ο δημόσιος χώρος λειτουργεί με την επικοινωνία και την κοινή γνώμη, η δημόσια σφαίρα προάγεται με τον ορθολογισμό και τη μετατροπή της δημόσιας γνώμης σε πολιτική δύναμη, κάτω από συγκεκριμένους όρους συμμετοχής, πολιτικής επάρκειας και νομιμοποίησης, θέτοντας στο επίκεντρο την ιδιότητα του πολίτη. Στην παρούσα φάση, η επέκταση του δημόσιου χώρου από τη μια και η κρίση της δημόσιας σφαίρας από την άλλη, προκαλούν σύγχυση και βάζουν σε δοκιμασία το πολιτικό σύστημα, δεδομένου ότι τα λεγόμενα μεσαία στρώματα δεν μπορούν να αναγνωρίσουν εύκολα αν τα συμφέρει μια συντηρητική, ή μια προοδευτική πολιτική - και σε τι ακριβώς συνίσταται. Εδώ βρίσκεται έδαφος η αντιφατική και διβουλη πολιτική που ασκούν τα δύο κόμματα εξουσίας, στην προσπάθειά τους να πάρουν με το μέρος τους αυτά τα στρώματα.

Σε αυτή τη μεταβατική φάση κορυφώνεται η δυσπιστία των ψηφοφόρων απέναντι στα δύο μεγάλα κόμ-

της **Μυρσίνης Ζορμπά**

(Η κρίση εμπιστοσύνης είναι πρόσκαιρη; Υπάρχει απλώς κάμψη του δικομματισμού, ή έφτασε το τέλος του, όπως υποστηρίζει με κάποια σπουδή η ανανεωτική αριστερά;)

ματα, που δεν συγκεντρώνουν πια συνολικά τα παλιότερα υψηλά ποσοστά. Το ερώτημα που τίθεται είναι: η κρίση εμπιστοσύνης είναι πρόσκαιρη; Υπάρχει απλώς κάμψη του δικομματισμού, ή έφτασε το τέλος του, όπως υποστηρίζει με κάποια σπουδή η ανανεωτική αριστερά; Το ερώτημα δεν μπορεί να απαντηθεί εύκολα. Ωστόσο, με δεδομένο πως η ΝΔ έχει στα χέρια της το μηχανισμό διακυβέρνησης της χώρας και συνεπώς επιδιώκει από θέση ισχύος να μην αλλάξουν οι συσχετισμοί σε βάρος της, θα αποπειραθούμε να κάνουμε ορισμένες διαπιστώσεις για το τι μπορεί να εύχεται αναφορικά με τα άλλα κόμματα.

ΠΡΩΤΗ ΕΥΧΗ: Να συνεχίσει το ΚΚΕ σταθερά στην ίδια πολιτική στόχευση και γραμμή.

ΔΕΥΤΕΡΗ ΕΥΧΗ: Να μετακινηθεί ο ΛΑΟΣ προς περισσότερο ακροδεξιές θέσεις και πόλωση.

ΤΡΙΤΗ ΕΥΧΗ: Να συνεχίσει ο χώρος του Συνασπισμού και του ΣΥΡΙΖΑ να κάνει δηλώσεις για το θάνατο του δικομματισμού και να τον προεξοφλεί ενόσω αυτός είναι ακόμη ζωντανός. Αυτό έχει για τη ΝΔ πέντε τουλάχιστον πλεονεκτήματα: καλλιέργεια προσδοκιών μιας μερίδας του προοδευτικού κόσμου και κούραση από την αναμονή, ματαίωση λόγω της αδυναμίας διατύπωσης μιας πολιτικής πρότασης για την μετα-δικομματική εποχή, συσπείρωση γύρω από τη ΝΔ όλων φοβούνται την πολιτική αστάθεια, αποδυνάμωση του λιγότερου ισχυρού από τα δύο μεγάλα κόμματα, πόλωση ανάμεσα στις προοδευτικές δυνάμεις και ανταγωνισμός για τους επαμφοτερίζοντες ψηφοφόρους που περιορίζονται να τιμωρούν πότε τον έναν και πότε τον άλλον. Να συνεχίσει επίσης ο ΣΥΡΙΖΑ να ριζοσπαστικοποιείται, χωρίς να οικοδομεί την πολιτική του αποτελεσματικότητα, να ενισχύει βερμπαλιστικά τα αντισυστημικά και όχι τα ρεφορμιστικά χαρακτηριστικά του, πλησιάζοντας διαρκώς τη φιλοσοφία του ΚΚΕ. Να αναπτύξει ο ΣΥΡΙΖΑ κι άλλο τις επιθέσεις του κατά του κυβερνητισμού και να είναι κάθετα αντίθετος σε κάθε είδους μεταρρύθμιση. Να αποδειχθεί ότι το πείραμα Τσίπρα δεν είναι παρά η ατυχή συνέχεια του μοντέλου διανομής δια δαχτυλιδιού, που εγκαινιάστηκε στο ΠΑΣΟΚ - και όχι σπασίμο του αριστοκρατικο-πελαταικού κομματικού σωλήνα.

ΤΕΤΑΡΤΗ ΕΥΧΗ: Να συνεχίσει το ΠΑΣΟΚ την πορεία των τελευταίων τριάντα χρόνων, αποφεύγοντας κάθε

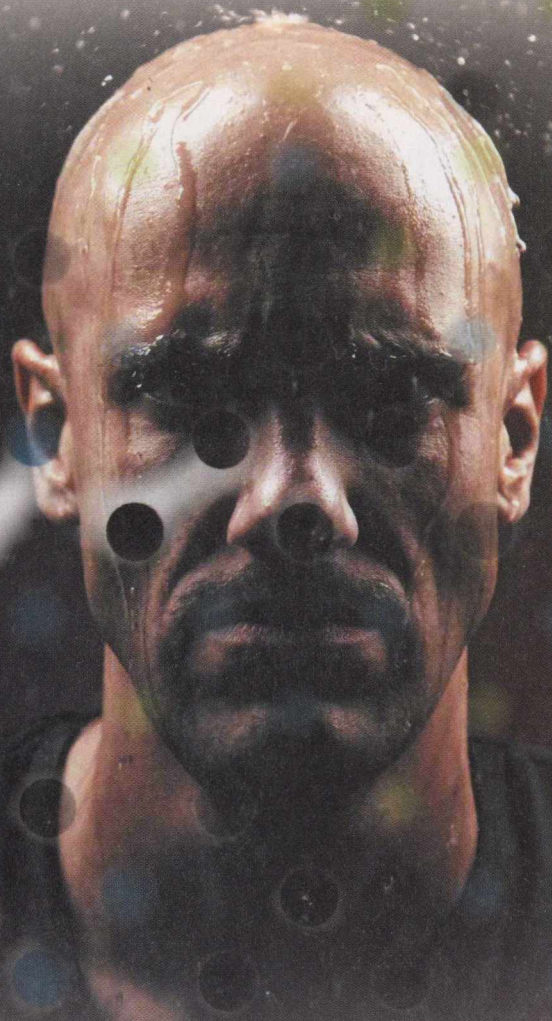
μεταρρύθμιση ή ανασυγκρότηση για να μετατραπεί σε ένα σύγχρονο κόμμα και σε ένα σοσιαλδημοκρατικό κόμμα. Να συνεχίσει το ΠΑΣΟΚ να αρνείται το παρελθόν του, εγκαταλείποντας το ουσιαστικό πολιτικό του κεφάλαιο στις επιθέσεις και τη λεηλασία του αντιπάλου. Να συνεχίσει να αποφεύγει το διάλογο στα κρίσιμα θέματα, να αποφεύγει να συγκροτήσει συνεπή αντιπολιτευτικό λόγο και σχέδιο, να κάνει καταγγελλτική πολιτική και όχι προγραμματική αντιπολίτευση και να περιμένει τη ΝΔ να πέσει σαν ώριμο φρούτο. Να προχωρήσει το ΠΑΣΟΚ σε μια στροφή προς τα αριστερά και σε σύγκρουση με την αριστερά, να αποδεικνύει όσο γίνεται πιο συχνά ότι την βλέπει ανταγωνιστικά και όχι ως σύμμαχο. Να ξεχνάει ότι υπάρχει και «Η οικονομία βρε βλάκα!». Να ξεχνάει τη μία μέρα την είπε την προηγούμενη. Να περνάει φάσεις αδράνειας. Να συνεχίσει στο δρόμο της εσωκομματικής σύγκρουσης, ή, ακόμα χειρότερα, της καθαρότητας.

ΠΕΜΠΤΗ ΕΥΧΗ: Να συνεχίσουν στο σύνολό τους τα κόμματα της αντιπολίτευσης να κατακερματίζουν τα μεγάλα προβλήματα σε επιμέρους καταγγελίες, χωρίς να καταφέρνουν να συνεννοηθούν στον ελάχιστο κοινό παρονομαστή. Να συνεχίσουν, καθένα ξεχωριστά, χωρίς αξιόπιστη προγραμματική αντιπολίτευση, ικανή να κάνει κατανοητά στους πολίτες τα μεγάλα διλήμματα και τις δικές τους λύσεις που αφορούν το παρόν, αλλά και το μέλλον των πολιτών. Ασφαλιστικό, Ιδιωτικοποιήσεις, Εκπαίδευση, Υγεία, Συνταγματική αναθεώρηση, Σκοπινό, Ανταγωνιστικότητα της οικονομίας και ανεργία, Λειτουργία του Δημοσίου, να συνεχίσουν να μοιάζουν προβλήματα θολά και άλυτα, που μόνο η κυβέρνηση θέλει να τα μεταρρυθμίσει.

Και δυο τελευταίες ευχές που δεν αφορούν τα κόμματα της αντιπολίτευσης:

ΕΚΤΗ ΕΥΧΗ: Να συνεχίσουν οι διανοούμενοι και όσοι έχουν τη δυνατότητα δημόσιου λόγου να το κάνουν με τον ίδιο άτολμο και αναποφασιστικό τρόπο, κρατώντας ισορροπίες, υπολογίζοντας το κόστος, αποφεύγοντας μην εκτεθούν.

ΕΒΔΟΜΗ ΕΥΧΗ: Να πάψει να είναι η ίδια η ΝΔ ο χειρότερος εχθρός του εαυτού της. Με τα όσα ως τώρα έχουν συμβεί στη «νέα διακυβέρνηση», αυτή είναι και η πιο δύσκολα πραγματοποιήσιμη ευχή. **M**

Σεμνότητα, ταπεινότητα και ηθική

Από μια πλευρά, είναι απολαυστικό: τα περί σεμνότητας και ταπεινότητας έγιναν πια μπουμερανγκ για τους εμπνευστές τους. Ταυτόχρονα όμως, είναι θλιβερό: προηγουμένως, είχαν βλάψει τη δημοκρατία μας, καθιστώντας δυσδιάκριτη μια θεμελιώδη διαχωριστική γραμμή, τη γραμμή δημοσίου και ιδιωτικού.

Ας ξεκινήσουμε από την αρχή. Από τη μια, το 2004 οι περισσότεροι εκτίμησαν την πρόσκληση του ίδιου του Καραμανλή για νέο ήθος στη δημόσια ζωή – σάμπως η γενίκευση της διαφθοράς να μην τους ενοχλούσε απλώς, αλλά να τους έθιγε ηθικά. Από την άλλη, πάλι οι περισσότεροι θεωρούν ότι είναι ηθικά, όχι απλώς νομικά προβληματική η ενασχόληση των ΜΜΕ με την ιδιωτική ζωή των δημοσίων προσώπων. Με δυο λόγια: από τη μια, θέλουμε τη σχέση ηθικής και πολιτικής, από την άλλη την αρνούμαστε. Σχιζοφρένεια; Ή έμμεση αναγνώριση μιας βασικής αλήθειας, ότι δηλαδή υπάρχουν ηθικά ζητήματα που μας απασχολούν όλους, ως κοινωνία, αλλά και ηθικά ζητήματα που ενδιαφέρουν μόνο τα ίδια τα άτομα; Ότι ισχύει η ηθική (morality), αλλά στο πλαίσιο της υπάρχουν και πολλές μορφές προσωπικής ηθικής (ethics);

του Βασίλη Βουτσάκη*

(...Το ερώτημα
συνεπώς, είναι:
πότε η ηθική
γίνεται τέρας,
πότε μετατρέπεται
σε επικίνδυνο
ηθικισμό;)

(Οι τριβές εμφανίστηκαν όταν ο κ. Καραμανλής ζήτησε σεμνότητα και ταπεινότητα - αρετές που ταιριάζουν σε έναν χριστιανό, όχι όμως σ' έναν πολίτη)

Αν κανείς δεν αρνείται πλέον τη σχέση ηθικής και πολιτικής, το πρόβλημα γεννιέται από τη στιγμή που η ηθική διεκδικεί χωράφια που δεν της ανήκουν και γίνεται ηθικισμός. Το ερώτημα συνεπώς, είναι: πότε η ηθική γίνεται τέρας, πότε μετατρέπεται σε επικίνδυνο ηθικισμό;

ΜΠΟΡΟΥΜΕ ΝΑ ΑΠΑΝΤΗΣΟΥΜΕ βασιζόμενοι σε κάτι που κανείς πλέον δεν αμφισβητεί: την ηθική αξία των δικαιωμάτων, δηλαδή την, έστω και κατ' αρχήν, υπεροχή τους απέναντι σε απλές επιθυμίες, ανάγκες ή συμφέροντα. Μια αφήγηση στην οποία μπορεί να στηριχθεί η αξία των δικαιωμάτων, ξετυλίγεται ως εξής: Αν ζούμε μαζί παρά τις διαφορές μας, ακόμη και τις πολύ σημαντικές διαφορές ως προς τους σκοπούς της ζωής (τα αγαθά θα έλεγαν οι πολιτικοί φιλόσοφοι), ή ως προς τις δεξιότητες που χρειαζόμαστε για να τους πετύχουμε (τις αρετές θα έλεγαν οι ίδιοι), είναι γιατί αναγνωρίζουμε ότι κάθε ένας από εμάς δικαιούται να έχει μια σφαίρα στο εσωτερικό της οποίας να μπορεί να κάνει ό,τι θέλει, αρκεί να μη βλάπτει τους άλλους. Στο εσωτερικό αυτής της σφαίρας, το άτομο δεν είναι υποχρεωμένο να λογοδοτεί στους τρίτους: αν ακούω Βανδή ή Στοκχόλμ-ζεν στο σπίτι μου, δεν αφορά τους γείτονές μου – φτάνει να μην τους ενοχλεί η ένταση. Η σφαίρα αυτή, είναι η προσωπική σφαίρα του ατόμου: ό,τι κάνω μέσα στα όριά της, είναι ζήτημα αγαθού και δεν χρειάζεται να το δικαιολογήσω σε κανέναν, ή, έστω, αρκεί να το δικαιολογήσω στους οικείους ή τους φίλους μου. Το πώς, το γιατί και το ότι όμως η σφαίρα αυτή διαχωρίζεται από την αντίστοιχη σφαίρα ελεύθερης συμπεριφοράς των άλλων, αυτό μας αφορά όλους, αφορά δηλαδή τη δημόσια σφαίρα: είναι ζήτημα ορθού και άρα χρειάζεται δημόσια δικαιολόγηση.

ΓΙΑ ΗΘΙΚΟΥΣ ΛΟΙΠΟΝ ΛΟΓΟΥΣ, είναι αναγκαίο να χωρίζεται μια σφαίρα στο εσωτερικό της οποίας ό,τι κάνουμε αφορά τους άλλους και οφείλουμε να λογοδοτούμε γι' αυτό, από μια σφαίρα στο εσωτερικό της οποίας ό,τι κάνουμε -ακόμη κι αν είναι ηθικά φορτισμένο- δεν αφορά τους άλλους και δεν οφείλουμε να λογοδοτούμε γι' αυτό. Η ηθική, λοιπόν, είναι εκείνη που επιβάλλει τη διάκριση, την υποστολή των επιταγών της στο πεδίο του προσωπικού. Και μαζί της, τη διάκριση της δημόσιας από την προσωπική ηθική.

Το ότι αυτός ο διαχωρισμός δεν είναι εύκολος, τώρα πια το ξέρουμε καλά. Υπό μια έννοια, όλη η ιστορία των Νέων Χρόνων είναι η ιστορία της χάραξης, μέσω συνεχών οριοθετήσεων και διαπραγματεύσεων, αυτής της διαχωριστικής γραμμής. Δέστε, π.χ., πώς μέσω των κοινωνικών δικαιωμάτων, τμήματα της προσωπικής πέρασαν στη δημόσια σφαίρα. Ή, αντίστροφα, πώς, στο παράδειγμα του τρόπου ένδυσης, τμήματα της δημόσιας πέρα-

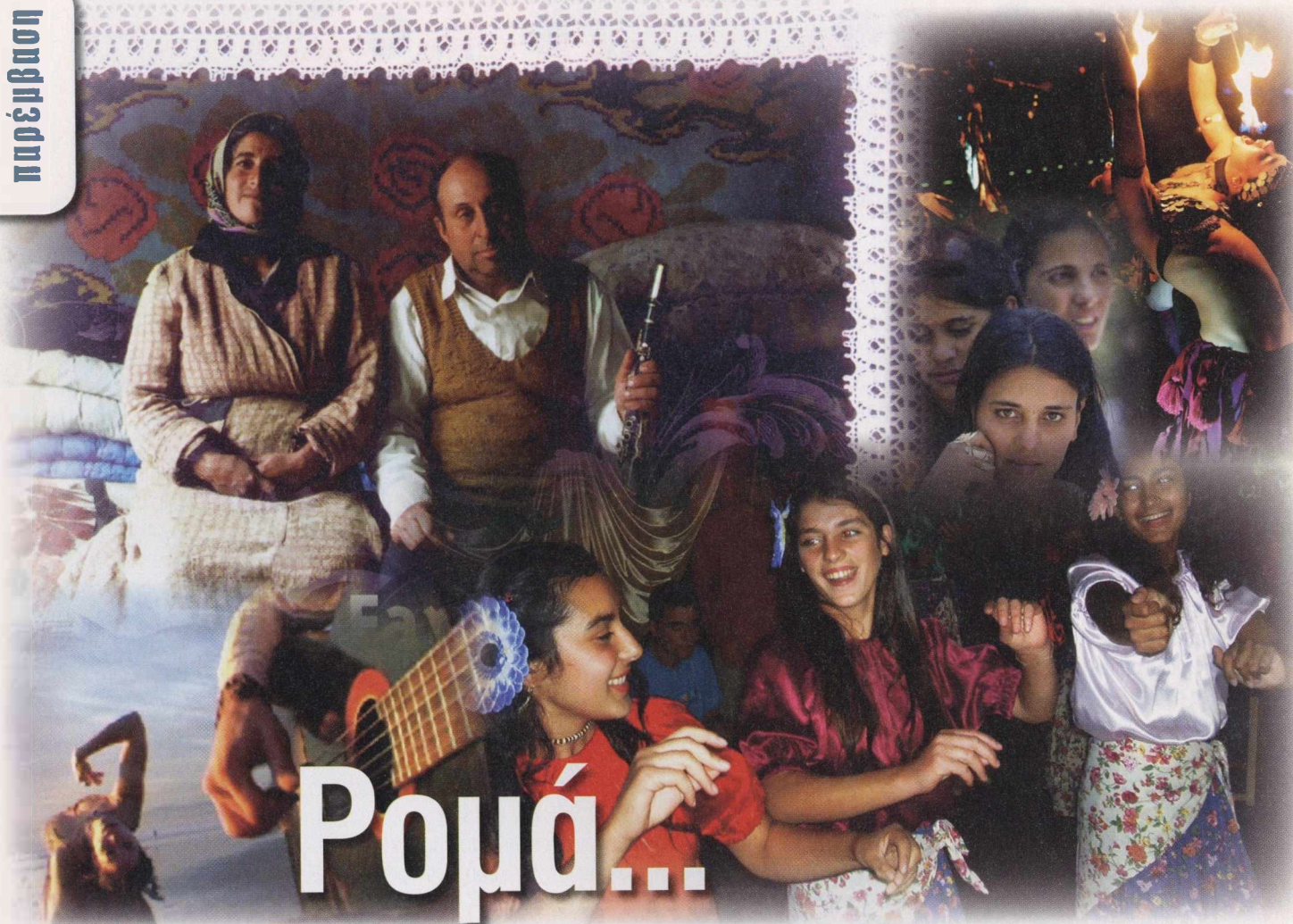
σαν στην ιδιωτική σφαίρα. Επίσης, ξέρουμε καλά ότι η πορεία της οριοθέτησης δεν είναι γραμμική, αλλά άνιση: δεν είναι λίγες οι παλινωδίες και οι αναβιώσεις. Παράδειγμα: σε μια χώρα, οι θρησκευτικές πεποιθήσεις μπορεί να ξαναγυρίσουν στην εποπτεία του κράτους. Τέλος, ξέρουμε ότι η πορεία αυτή δεν είναι η νίκη του ορθού επί του λάθους: ρυθμίσεις που έδειχναν ότι υπάκουαν στο βαθύτερο πνεύμα της διάκρισης, στο διάβα του χρόνου φάνηκε ότι την προδίδουν, ή τη ναρκοθετούν. Με δυο λόγια: ο διαχωρισμός αυτός είναι ασταθής.

Ωστόσο, η αρχή του διαχωρισμού δημόσιας και προσωπικής σφαίρας δεν αμφισβητείται. Κι εδώ είναι που γεννιέται ο ηθικισμός. Ζητήματα που ανάγονται στην προσωπική ηθική, αλλά όχι στη δημόσια σφαίρα, μεταφέρονται στην τελευταία. Παράδειγμα: η γενναιοδωρία, ή η τσιγκουνιά ενός πολιτικού, ο τρόπος με τον οποίο απολαμβάνει το σεξ μια δημοσιογράφος, η ταχύτητα, ή η άγνοια του κινδύνου που επιδεικνύει ένας δημόσιος άντρας στο σερφ ή το πόκερ... - όλα αυτά δεν έχουν σημασία για τους πολίτες και τη δημόσια σφαίρα. Ωστόσο, κι εδώ ο κίτρινος τύπος συμβάλλει αποφασιστικά, παθαίνει το κοινό, πυροδοτεί δημόσιες συζητήσεις και προκαλεί τη σύγχυση των ορίων μεταξύ δημόσιας και προσωπικής ηθικής.

ΆΛΛΕΣ ΕΙΝΑΙ ΟΙ ΑΝΑΓΚΕΣ και άλλα τα κριτήρια, άλλες οι αρετές κι άλλοι οι κανόνες του δημοσίου βίου -κι άλλες οι ανάγκες, τα κριτήρια, οι αρετές και οι κανόνες της προσωπικής σφαίρας. Και ο ηθικιστής που επιχειρεί να περάσει από τη μια σφαίρα στην άλλη, έτσι αβασάνιστα, γίνεται γελοίος: η δημόσια επίδειξη, π.χ., της οικγενειακής ευτυχίας, εύκολα φαντάζει ρηχή και συναισθηματικά ανεργάτιστη. Αυτό όμως είναι το λιγότερο: το σοβαρό είναι ότι ο ηθικιστής επιβάλλει στον δημόσιο χώρο αντιλήψεις και πρακτικές που δεν έχουν θέση σε αυτόν. Η γενναιοδωρία στους φίλους, δεν είναι το ίδιο με την κοινωνική αλληλεγγύη, το θάρρος στο σερφ, δεν είναι ίδιο με το θάρρος στον πόλεμο ή σε μια πολιτικά δύσκολη κατάσταση.

Αυτό φαίνεται πως ξέχασε η Νέα Δημοκρατία. Όταν ο Καραμανλής έκανε σημαία τον πόλεμο κατά της διαφθοράς, ανταποκρίθηκε στην ανάγκη των πολιτών για μια πιο διαφανή και αξιοκρατική, μια λιγότερο δουλικά και αναξιοπρεπή σχέση με το κράτος. Ως εκεί, κινούνταν στο έδαφος της δημόσιας σφαίρας, όπως η ηθική μιας σύγχρονης δημοκρατίας την είχε οριοθετήσει. Οι πρώτες τριβές με τα κατά Μιτεράν ξεροκέφαλα γεγονότα, εμφανίστηκαν όταν ζήτησε από τα στελέχη του σεμνότητα και ταπεινότητα. Οι αρετές αυτές ταιριάζουν σε έναν χριστιανό, όχι όμως σ' έναν πολίτη. Και ευτυχώς για τη δημοκρατία μας, είναι όλο και περισσότεροι εκείνοι που θεωρούν τη θρησκευτική πίστη, προσωπική κι όχι δημόσια υπόθεση. **Μ**

*Ο Βασίλης Βουτσάκης είναι Πανεπιστημιακός

Ρομά...

“Πρωταθλητές” των διακρίσεων

της Ελένης Πόγκα*

Τους γνωρίζουμε

ως Ρομά, Γύφτους, Τσιγγάνους, Αθίγγανους, Τουρκόγυφτους, Κατσιβελούς, ονομασίες που γρήγορα απέκτησαν απαξιοτική σημασία. Είναι οι άνθρωποι που συναντάμε συχνά στο δρόμο, είναι οι παράνομοι μικροπωλητές, οι πλανόδιοι νομάδες, είναι αυτοί που μένουν σε «τσαντίρια» και καταυλισμούς της διπλανής γειτονιάς. Είναι οι άνθρωποι για τους οποίους οι περισσότεροι από εμάς διακατεχόμαστε από τη ρατσιστική προκατάληψη ότι είναι μυστηριώδους περιπλανώμενος λαός, με έφεση στο έγκλημα, την απάτη και τη μυσταγωγία. Είναι οι άνθρωποι που θεσμικά δεν είναι ορατοί, οι άνθρωποι που ανήκουν σε μειονότητα και όπως αποδεικνύεται μέσα από τον χρόνο, άνθρωποι που τίθενται στο περιθώριο λόγω της διαφορετικότητάς τους.

Σήμερα, ζουν περισσότεροι από 10 εκ. Ρομά στην Ευρώπη και είναι η ομάδα που υπόκειται στις περισσότερες διακρίσεις. Ούτε τα μισά παιδιά Ρομά δεν πηγαίνουν στο σχολείο. Και ξέρουμε τι σημαίνει αυτό για τη δυνατότητα εξεύρεσης εργασίας, ή επιβίωσης στη σημερινή κοινωνία.

Οι πολιτικές που υιοθετήθηκαν απέναντι στις ομάδες αυτές, υπήρξαν πάντοτε μια

(Όσα μέτρα κι αν λάβει η Πολιτεία, ο γονιός θα δεχτεί άραγε να κάθεται το παιδί του στο ίδιο θρανίο με ένα παιδί Ρομά;)

άρνηση των ανθρώπων αυτών, του πολιτισμού και της γλώσσας τους, κάτι που επιφέρει τον αποκλεισμό, τη διάκριση και τον ρατσισμό.

Οίκοθεν, δεν νοείται η αμφισβήτηση της εθνικής και θρησκευτικής ομοιογένειας, κάτι που δικαιολογεί την απροθυμία της Ελλάδας να αναγνωρίσει επίσημα την ύπαρξη μειονοτήτων στην επικράτειά της. Οικιστικός διαχωρισμός, βίαιες εξώσεις, απειλές από δημοτικές αρχές, παρενόχληση, συνθήκες διαβίωσης που δεν πληρούν τις βασικές προϋποθέσεις, ανεπαρκής στέγαση, αστυνομική βία, αποκλεισμός από το εκπαιδευτικό σύστημα, φυλετικός διαχωρισμός στα σχολεία... αποτελούν βασικές πτυχές του κοινωνικού αυτού προβλήματος. Στη χώρα της δημοκρατίας και της χριστιανικής αγάπης, οι γονείς διαδηλώνουν έξω από τα σχολεία και τα δημαρχεία, απαιτώντας να διωχθούν από το σχολείο των παιδιών τους, ή από τη γειτονιά, τα στιγματισμένα «παιδιά Ρομά».

Άραγε, αναλογιστήκαμε ποτέ τις πραγματικές πτυχές αυτού του προβλήματος; Μπήκαμε στη θέση αυτών των ανθρώπων; Υπάρχουν δύο ερωτήματα που αναζητούν απαντήσεις. Το πρώτο, αφορά την αναγνώριση του τρόπου ζωής, της γλώσσας, του πολιτισμού, των παραδόσεών τους. Το δεύτερο, αφορά τη διασφάλιση της πλήρους νομικής προστασίας των δικαιωμάτων τους, μη προσβάλλοντας την ατομική τους αξιοπρέπεια. Πολλοί από εμάς, τους αποκαλούμε κλέφτες και εγκληματίες. Φυσικά υπάρχουν προβλήματα μέσα στην κοινότητα των Ρομά. Αλλά πρέπει να αναρωτηθούμε γιατί οι Ρομά είναι καχύποπτοι απέναντι στην υπόλοιπη κοινωνία. Φαίνεται αυτός να είναι ο μοναδικός τρόπος που έχουν βρει για να αυτοπροστατευτούν. Περισσότερο από μισό εκατομμύριο δολοφονήθηκαν από τους Ναζί και ελάχιστα στη συζήτηση έγινε μεταπολεμικά για το δικαίωμά τους σε πολεμικές αποζημιώσεις. Το γεγονός ότι η Ελλάδα -και όχι μόνο- διαστάζει να αναγνωρίσει την πολυπολιτισμική της πραγματικότητα, δημιουργεί προβλήματα στην αναγνώριση και υποστήριξη των δικαιωμάτων των Ρομά. Παρόλα αυτά, προσπάθειες γίνονται με στόχο την καταπολέμηση του ρατσισμού, της διάκρισης και του αποκλεισμού, έτσι ώστε να ενσωματωθούν οι ομάδες Ρομά και να ενταχθούν ομαλά στην κοινωνία, μέσα από τη χρηματοδότηση προγραμμάτων για την ενσωμάτωση και την ομαλή κοινωνική ένταξή τους.

Τι γίνεται όμως όταν η ρατσιστική συμπεριφορά προβάλλεται από την κοινωνία και όχι από τα όργανα και τις αρμόδιες αρχές; Όσα μέτρα προστασίας για μη διάκριση και αν λάβει η Πολιτεία, ο γονιός θα δεχτεί άραγε να κάθεται το παιδί του στο ίδιο θρανίο με ένα παιδί Ρομά; Ακόμα και αν ο πολίτης Ρομά καταφέρει να αποκτήσει την άδεια, ή το πιστοποιητικό που έχει ανάγκη, να αποφύγει την καταστροφή του προσωρινού καταλύματος, ή να

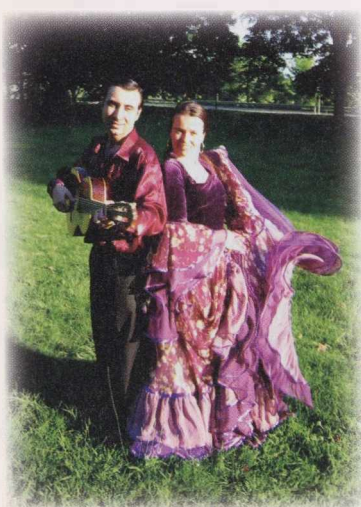
εγγράψει τα παιδιά του στο σχολείο, η κοινωνική περιθωριοποίηση και απομόνωση που επικρατεί γύρω του πιθανόν να «ακυρώσει» όλες τις μελλοντικές επιδιώξεις και προσδοκίες του.

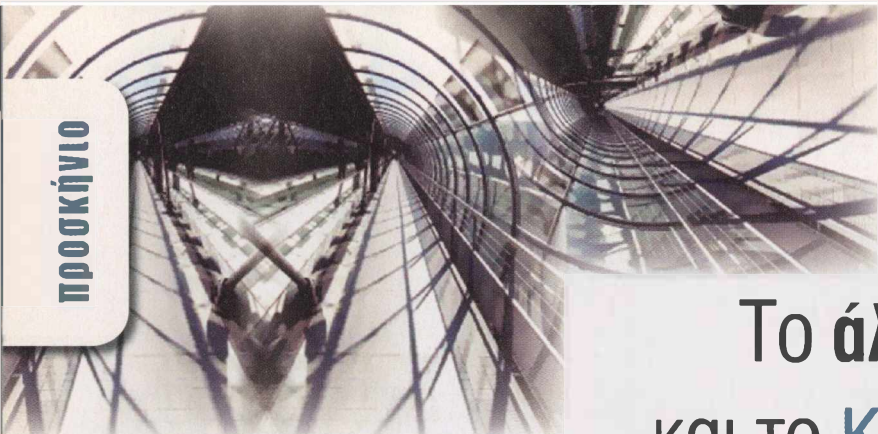
Ακόμα και η προσφώνησή τους ως «Ρομά», είναι αποδεκτή από τους ίδιους, ή απλώς η κοινωνία μας την έχει «επιβάλλει», βάζοντάς τους αυτόματα στο περιθώριο; Πώς θα τους εντάξουμε στην κοινωνία μας, όταν ήδη τους έχουμε αποκλείσει από αυτήν, βάζοντάς τους ταμπέλα; Η αυξανόμενη εγκληματικότητα, η ευρεία διάδοση ναρκωτικών ουσιών από νεαρή ηλικία και τα αυξανόμενα φαινόμενα ρατσισμού εις βάρος τους, αποτελούν χαρακτηριστικά που τροφοδοτούν τον φαύλο κύκλο του αποκλεισμού. Το λάθος είναι ότι εξισώνουμε τη βία με τη βία φυλετικώς ορμώμενη. Δεν θα πρέπει να ξεχνάμε τη γνωστή ρήση του Σωκράτη «ουδείς εκών κακός» και σαφέστατα είναι φανερό ότι η αδυναμία να αντιμετωπιστεί η κατάσταση του Τσιγγάνου γείτονά μου, δεν αποτελεί μόνο πρόβλημα δικό του, αλλά και του μπαλαμού, του μη τσιγγάνου δηλαδή. Η πολιτική της εκδίωξης, είναι πολιτική κοντόφθαλμη. Το γεγονός ότι τους διώχνει ένας δήμος, δεν σημαίνει ότι τους αφανίζει. Οι περισσότεροι Ρομά δεν είναι νομάδες και δεν θα πρέπει να τους αντιμετωπίζουμε ως τέτοιους, γιατί έτσι δεν θα ενταχθούν ποτέ στην κοινωνία. Είναι πολύ εύκολο να λέμε ότι ο Ρομά πατέρας δεν ενδιαφέρεται για την εκπαίδευση του παιδιού του, γι' αυτό και δεν το στέλνει στο σχολείο, αλλά ακόμα πιο εύκολο θα ήταν να αναλογιστούμε ότι «όπου δεν υπάρχει σπίτι, δεν υπάρχει δουλειά, όπου δεν υπάρχει δουλειά δεν υπάρχει σπίτι και όπου δεν υπάρχει δουλειά και σπίτι, δεν υπάρχει δημοκρατία».

Είναι σημαντικό πολλές φορές να επικαλούμαστε το δικαίωμα στην ανισότητα. Τα ίσα, θα πρέπει να τα αντιμετωπίζουμε με ίσο τρόπο και τα άνισα με άνισο τρόπο, όπως υποστηρίζει ο Ιταλός δικαστής στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, Giovanni Bonello, γι' αυτό και οι Ρομά ως μειονότητα και ως ευπαθής ομάδα, θα πρέπει να αντιμετωπίζεται με ιδιαίτερο τρόπο σε σχέση με την πλειονότητα.

Στόχος είναι να μάθουμε να σεβόμαστε την διαφορετικότητα του διπλανού μας, ο οποίος όμως ζει στην ίδια κοινωνία με εμάς, έχοντας ακριβώς τα ίδια δικαιώματα με εμάς. Ο καθένας μας υποχρεούται να βάλει με τον εαυτό του ένα προσωπικό στοιχείο: να απαλλαγεί από την στερεότυπη συμπεριφορά. Χρειάζεται μόνο διάθεση και μεράκι και από τις δύο πλευρές. Με αυτόν τον τρόπο, οι Τσιγγάνοι δεν θα είναι πλέον τα «παιδιά ενός κατώτερου θεού» και το τσιγγάνικο παραμύθι θα μπορεί να αγγίξει και την καρδιά ενός μπαλαμού... **M**

*Η Ελένη Πόγκα είναι τελειόφοιτη Μεταπτυχιακή Φοιτήτρια Διεθνούς Δικαίου στο Πάντειο Πανεπιστήμιο.

Το άλογο και το κάρο...

του Αριστοτέλη
Αϊβαλιώτη*

Γιατί άραγε μερικοί αναζητούν διαρκώς την, ας πούμε, «ανανέωση» της πολιτικής ζωής στην Ελλάδα; Γιατί, μέσα στο μεγαλύτερο καταναλωτικό πάρτι που ζει η χώρα τα τελευταία δέκα χρόνια, επιμένουν να δυσανασχετούν, μιλώντας για «χρεοκοπία» του πολιτικού συστήματος, για διόγκωση της διαφθοράς, για ήττα της πολιτικής από την παραπολιτική... και άλλα μίζερα;

Ας σοβαρευτούμε. Πράγματι, οι οικονομικοί δείκτες αποτυπώνουν μια εκπληκτική ευνοϊκή συγκυρία, όπου συγκλίνουν η παγκόσμια και ειδικά η Ευρωπαϊκή ανάκαμψη, η τεράστια ρευστότητα, η φθηνή πιστωτική επέκταση, η συνεχής ροή κοινοτικών κονδυλίων, η έκρηξη της ναυτιλιακής αγοράς, κλπ. Η ελληνική κοινωνία (ως σύνολο, οι ανισότητες βέβαια πάντα παρούσες), το γλεντάει. Ίσως επειδή στο γλέντι μας συχνά χρειάζομαστε και караγκιόζηδες για το κρεσέντο, διαμορφώσαμε και ένα πολιτικό σύστημα σε αυτόν ακριβώς το ρόλο.

Όμως, όπως η πολιτική είναι «η τέχνη του εφικτού», άλλο τόσο είναι η προετοιμασία για το μέλλον. Μόλις το πάρτι τελειώσει, η κοινωνία θα ζητήσει το λογαριασμό από το πολιτικό σύστημα, τις λύσεις για τα προβλήματα που θα ξεπροβάλλουν κάτω από το χαλί της γιορτής. Και τότε βέβαια δεν θα είναι χρήσιμοι οι γελωτοποιοί της προηγούμενης ημέρας.

Αυτή ακριβώς η πρόβλεψη για ένα δύσκολο μέλλον, επιβάλλει την ανάγκη μεταρρυθμίσεων όσο το δυνατόν συντομότερα. Εδώ και 15 χρόνια έχουν εντοπιστεί και εξαντλητικά αναλυθεί οι παθογένειες της ελληνικής κοινωνίας. Παράλληλα, έχει γίνει συνείδηση των αναγκαίων αλλαγών και ρήξεων που πρέπει να γίνουν. Προϋπόθεση για να ανανεωθεί και να εκσυγχρονιστεί η κοινωνία μας, είναι ένα αξιόπιστο, ώριμο πολιτικό σύστημα.

Η ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ, ΠΡΟΒΛΕΨΗΣ για το μέλλον, μεταρρυθμιστικού οράματος, δυνατότητας εφαρμογής και πράξης, είναι πάντα ζήτημα μιας μειοψηφίας. Μιας ηγετικής ελίτ. Αυτό αναζητείται πάντα, τόσο στα πολιτικά κόμματα, όσο και σε κάθε ανθρώπινο σύνολο. Μια ηγεσία που θα μπορεί να εμπνεύσει, ένα άλογο που θα σύρει το κάρο εμπρός.

Εκεί ακριβώς παρατηρείται σήμερα το μεγαλύτερο έλλειμμα στη χώρα μας. Στο έλλειμμα ηγεσίας.

Ένα από τα εμπόδια που το ίδιο το πολιτικό σύστημα έβαλε

εδώ και καιρό στον εαυτό του, είναι η υπερεκτίμηση των δημοσκοπήσεων, η χρήση τους για την εκ των προτέρων έγκριση της κοινής γνώμης για οποιαδήποτε μικρή ή μεγάλη κυβερνητική πράξη, η αναγόρευση του πολιτικού κόστους σε υπέρτατη παράμετρο πολιτικής. Αυτή την πρακτική ακολουθούν και τα δύο κόμματα του δικομματισμού τα τελευταία 15 χρόνια, είτε βρίσκονται στην κυβέρνηση, είτε στην αντιπολίτευση. Αν οι αυτοματισμοί της κοινής γνώμης (ή του εσωκομματικού ακροατηρίου) οδηγούν σε στασιμότητα, τότε οι ηγεσίες κάνουν όπισθεν ολοταχώς, σε ό,τι και να είχαν σαν κατ' αρχήν πρόγραμμα.

Οι (κατ' όνομα) ηγετικές ελίτ στη χώρα μας, ακολουθούν (μέσω των δημοσκοπήσεων) τις διαθέσεις της κοινής γνώμης, δεν τις δι-αμορφώνουν. Η πεμπουσία του λαϊκισμού.

ΣΕ ΑΥΤΟ ΤΟ ΠΕΔΙΟ ΜΑΧΗΣ έπεσε ο Σημίτης. Στο ίδιο πεδίο οδηγήθηκε και ο αναμorfωτής Γ. Παπανδρέου. Όμμος ενός αυτιστικού εσωκομματικού συστήματος, που του επέβαλλε άτακτη υποχώρηση στα ανανεωτικά του οράματα.

Σε όλα τα πολιτικά κόμματα δημιουργείται μια αίσθηση κοινότητας, αναπτύσσεται μια επετηρίδα, διαμορφώνεται μια ορισμένη γλώσσα (κομματικό ιδίωμα), υψώνονται συγκεκριμένα σύμβολα. Ένα κόμμα, κάθε κόμμα, στην Ελλάδα μοιάζει λίγο με θρησκευτική σχέση, έχει τις ορθοδοξίες του, τη «Βίβλο» του, τις αιρέσεις του και βέβαια τα αναθέματα κατά των αιρετικών του.

Προϋπόθεση κάθε ουσιαστικής αλλαγής, είναι η διαμόρφωση του εργαλείου εκείνου που θα την οραματιστεί και θα την υλοποιήσει, ενός κόμματος νέου, απαλλαγμένου από τις αγκυλώσεις και τα οράματα του παρελθόντος. Ο Γ. Παπανδρέου έχασε την ευκαιρία να το πετύχει αυτό την εποχή που του παραδόθηκε το ΠΑΣΟΚ, όταν ήταν κάτι σαν «Μεσσίας». Ενδεχομένως, η πρόσφατη επανεκλογή του, σε συνθήκες δύσκολες, να του προσφέρει ακόμη μια ευκαιρία. Μια ευκαιρία να τα «αλλάξει όλα»: Όραμα, όνομα, «Βίβλο», σύμβολα, γλώσσα, δομή, πρόσωπα, κοινωνικές συμμαχίες.

Έχουν περάσει κιόλας δύο μήνες. Μάλλον έχουμε μπροστά μας μια (ακόμα) χαμένη ευκαιρία. **Μ**

*Ο Αριστοτέλης Αϊβαλιώτης είναι χημικός μηχανικός, πρώην στελεχος του κόμματος των Φιλελευθέρων.

(Κάθε κόμμα στην Ελλάδα μοιάζει λίγο με θρησκευτική σχέση, έχει τις ορθοδοξίες, τη «Βίβλο», τις αιρέσεις του και βέβαια, τα αναθέματα κατά των αιρετικών του)

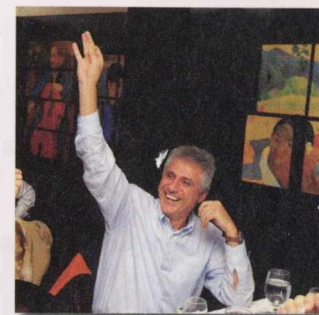
Η πίτα της “ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗΣ”

Πέμπτη, 17 Ιανουαρίου, στις 10 το βράδυ, η “Μεταρρύθμιση” κόβει την πίτα της. Στη φιλική ατμόσφαιρα της “Brasserie”, στον πεζόδρομο της Βαλαωρίτου, ο Εκδότης και η Συντακτική Επιτροπή του περιοδικού υποδέχονται τους δημοσιογράφους που αποδέχθηκαν ευγενικά την πρόσκληση για ποτό και κουβέντα. Στα αξιοσημείωτα της βραδιάς, η διανομή... ερωτικού DVD, υπό τον εύγλωττο τίτλο “Όλη η αλήθεια γυμνή”, το οποίο, προς απογοήτευση των παρισταμένων, περιείχε τα εξώφυλλα του περιοδικού και λοιπό “μεταρρυθμιστικό” υλικό. Και του χρόνου!

φωτο.: studio Korninis

Ο εκδότης της “Μ” Γιάννης Μειμάρoglou, ενώ ετοιμάζεται να κόψει το κομμάτι της... κεντροαριστεράς.

Ο τυχερός της βραδιάς Κ. Χλωμούδης επιδεικνύει το φλουρί που μόλις κέρδισε.

Ο Ν. Μπίστης με δημοσιογραφική συντροφιά. Από αριστερά προς τα δεξιά: Γ. Σταματόπουλος (Flash), Φ. Γιωτάκη (“Εθνος”), Τ. Παπάς (“Ελευθεροτυπία”), Β. Λυριτζής (NET), Στ. Τριλίκης (NET)...

Συζήτηση στο μπαρ. Τ. Παπάς, Π. Τσίμης (MEGA), Κ. Μακρή (ALTER), Π. Γαλιατσάτος (“Ελευθερος Τύπος”) και Στ. Μανίκας.

Ο Νίκος Μπίστης με τον αρθρογράφο του “Εθνους” Π. Παναγιώτου.

Ο εκδότης της “Μ” με τον εκδότη της Athens Voice Φ. Γεωργελέ. Πίσω του, ο αρθρογράφος της “Καθημερινής” Π. Μανδραβέλης και ο πολιτικός συντάκτης του “Ελευθερου Τύπου” Γ. Αντύπας.

Συνεργάτης του περιοδικού, ενώ παραδίδει στον Γ. Θωμά το επίμαχο DVD. Ο Β. Βουτσάκης ήδη το περιεργάζεται.

ΔΕΥΤΕΡΑ - 25 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ
ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΟ “ΤΙΤΑΝΙΑ”, ΣΤΙΣ 7 ΤΟ ΑΠΟΓΕΥΜΑ

Η “Μεταρρύθμιση” οργανώνει εκδήλωση – συζήτηση για τις εξελίξεις στην κεντροαριστερά...

Πάνω στα “βράχια” της αλληγορίας

προβολές

Θέατρο
Φ. ΝΤΟΣΤΟΓΙΕΦΣΚΙ
Η ήμερη, θέατρο της οδού Κυκλάδων

ΕΥΓΕΝΙΟΣ Ο΄ ΝΙΛ
Το μακρύ ταξίδι της μέρας μέσα στη νύχτα,
Απλό θέατρο

ΛΑΕΡΤΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ
Ένας στους δέκα, Θέατρο Νέου Κόσμου

Βιβλίο
ΤΑΣΟΣ ΓΙΑΝΝΙΤΣΗΣ
*Το ασφαλιστικό (ως ορφανό πολιτικής) και
για διέξοδο*, Πόλις, 2007

Μουσική
ΓΙΑΝΝΗΣ ΑΓΓΕΛΑΚΑΣ, ΝΙΚΟΣ ΒΕΛΙΩΤΗΣ
Πότε θα φτάσουμε εδώ

της Μυρσίνης Ζορμπά

ακατανόητο που του συνέβη, να ανασυνθέσει τη διαδρομή μέσα από την οποία έφτασε ως αυτό το ανεπανόρθωτο εδώ η ζωή του. Τον παρακολουθήσαμε να φέρνει και να ξαναφέρει στο νου τα μυστικά, τις μύχιες σκέψεις, τις πράξεις και τις κρυφές επιθυμίες που τον οδήγησαν στη μοιραία κατάληξη. Νιώθει ένοχος για την αυτοκτονία της γυναίκας του, ζει έναν εφιάλτη. Αλλά, αυτόν τον καιρό, δεν είναι μόνο ο πρωταγωνιστής του Ντοστογιέφσκι που ζει έναν τέτοιο εφιάλτη στη σκηνή. Στην πολιτική σκηνή, επίσης, ο εφιάλτης στον οποίο έχει μετατραπεί το «πολιτιστικό όραμα» του πρωθυπουργού, δεν ταραίζει μόνο τα δικά του όνειρα αλλά, δυστυχώς, και τα δικά μας, καθώς τα θαύματα που είχε υποσχεθεί η ΝΔ αποδείχθηκαν πολύ γρήγορα σκοτεινές αποκαλύψεις με ακραίες συνέπειες.

Αυτή την εποχή, όσο και αν προσπαθεί κανείς να παρακάμψει τη δυσάρεστη πολιτική επικαιρότητα, τόσο τη βρίσκει μπροστά του, στους πιο απίθανους τόπους. Σε σελίδες βιβλίων, στο θέατρο, στη μουσική, το σινεμά. Μεταφορές και αντιστίξεις, σαν να συνωμοτούν, για να επαναφέρουν διαρκώς στο νου το πολιτικό σκηνικό. Το «πολιτιστικό» μας καταφύγιο, αυτός ο ου-τόπος, σταθερός συνήθως ενδιάμεσος σταθμός μεταξύ καθημερινότητας και ονείρου, μας πετάει αυτόν τον καιρό με φόρα πάνω στην πολιτική συγκυρία. Ξαν να έχει αδρανήσει η δύναμη της μεσολάβησής του και πάμε και πέφτουμε κατευθείαν στα βράχια της αλληγορίας. Οι πρωταγωνιστές του Ντοστογιέφσκι, του Ο΄ Νιλ, του Κουτσί, αντί να σε παρασύρουν στο δικό τους κλίμα, σου ξυπνούν αντανάκλαστικά για την κυβέρνηση, την αντιπολίτευση, τη χώρα, τον πρωθυπουργό, την αφόρητη κατάσταση με τα απανωτά σκάνδαλα και στο βάθος...σκοτάδι.

Η ΗΜΕΡΗ, ΤΟΥ ΝΤΟΣΤΟΓΙΕΦΣΚΙ, σε μετάφραση, σκηνοθεσία και με πρωταγωνιστή τον Λευτέρη Βογιατζή, ανασαίνει στο ρυθμό των ημερών. Γράφει ο Ντοστογιέφσκι: «Φανταστείτε ένα σύζυγο -και σ΄ ένα τραπέζι απάνω να κείτεται η γυναίκα του που αυτοκτόνησε- πάνω κάτι ώρες, πηδώντας από το παράθυρο. Είναι ανάστατος, δεν μπορεί να μαζέψει το μυαλό του. Πηγαινοέρχεται από τη μια κάμαρα στην άλλη, πασχίζοντας να συλλάβει το τι έγινε... Παρότι ο λόγος του φαινομενικά έχει συνοχή, οι αντιφάσεις ανάμεσα στη λογική και το συναίσθημα, είναι απανωτές...» Στη διάρκεια της παράστασης, ο πρωταγωνιστής, τα βίντεο και οι σκιές, μέσα από τους τοποθετημένους πάνω στη σκηνή καθρέφτες, μετέφεραν την απεγνωσμένη προσπάθεια ενός ανθρώπου να μαζέψει τα θραύσματα του εαυτού του, να συνδέσει τα κομμένα νήματα, να συλλάβει το

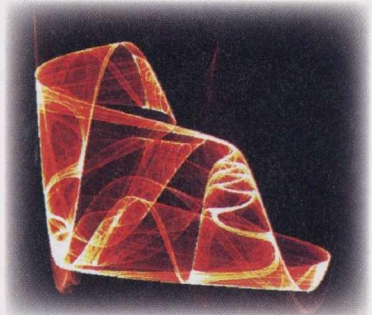
Αυτή την εποχή, όσο και αν προσπαθεί κανείς να παρακάμψει τη δυσάρεστη πολιτική επικαιρότητα, τόσο τη βρίσκει μπροστά του, στους πιο απίθανους τόπους. Σε σελίδες βιβλίων, στο θέατρο, στη μουσική, το σινεμά. Μεταφορές και αντιστίξεις, σαν να συνωμοτούν, για να επαναφέρουν διαρκώς στο νου το πολιτικό σκηνικό.

Η ΑΤΜΟΣΦΑΙΡΑ των όσων συμβαίνουν θυμίζει το κλασικό *Ταξίδι μεγάλης μέρας μέσα στη νύχτα*, που παίζεται φέτος στο Απλό θέατρο. Εκεί, μέσα από τον οδυνηρό σπαραγμό των συγκρούσεων μιας οικογένειας, έρχονται στο φως τα τραύματα που πιέζουν με αυτοκαταστροφική εμμονή και απελπισμένη δίψα για λύτρωση. Μια σκοτεινή πυκνή νύχτα, μια κρίση που την τροφοδοτεί η αδυναμία, η παραλυσία της θέλησης, ο εγωκεντρισμός, η απομόνωση από τον έξω κόσμο, η αποτυχία. Η Οικονομία, ο Καταλειψμός, ο Κούρκουλος κι ο τρυφερά εύθραυστος ονειροπόλος Κώστας Βασαρδάνης, ξεγύμνωσαν στη σκηνή την αυτοβιογραφική ιστορία του Ο΄ Νιλ, γεμάτη με τρομακτικά οικογενειακά μυστικά, ψέματα και αυταπάτες, φρούδες ελπίδες. Λίγο αργότερα, μπροστά σε ένα ποτήρι κρασί, η παρέα συμφώνησε ότι το σκοτεινό δράμα της ζωής και η ομίχλη που περιέβαλλε τους ήρωες, έμοιαζαν πολύ με τη θολή πολιτική κατάσταση. Μια κατάσταση νοσηρή, μέσα στην οποία κινδυνεύει να χαθεί η πολιτική αξιοπιστία και οι κατακτήσεις των προηγούμενων ετών, συμπαρασύροντας μαζί τη συνοχή και τα ίχνη κοινωνικής αλληλεγγύης που έχουν απομείνει. Κάποιοι από τους φίλους έκαναν λόγο το ίδιο βράδυ γι΄ αυτή την αίσθηση της κοινότητας, τον ελάχιστο κοινό παρονομαστή που χρειάζεται μια κοινωνία, μέσα έστω στις συγκρούσεις και τις ανισότητες

της, για να λειτουργεί. Έναν παρονομαστή που διατηρείται μέσα από την πολιτική προσδοκία μιας δικαιότερης κοινωνίας κι ενός καλύτερου αύριο για όλους. Αλλά ποιους όλους;

Τ ΟΥΛΑΧΙΣΤΟΝ ο ένας στους δέκα δεν μπορεί να ανήκει στους όλους, αφού ανήκει στους άλλους, στον πληθυσμό των μεταναστών, λέει ο Λαέρτης Βασιλείου, στο θέατρο του Νέου Κόσμου. Με μαρτυρίες της δεύτερης γενιάς των μεταναστών συμπολιτών μας, η παράσταση μιλάει με οικονομία και μετριοπάθεια για το ταξίδι τους προς εμάς, για το φόβο και την απόσταση, την άρνηση, τα ανταλλάγματα, τις διακρίσεις, την εκμετάλλευση και τον εξευτελισμό, την κρατική γραφειοκρατία και διαφθορά. Οι τρεις ηθοποιοί παίζουν στο έργο σαν να το ζουν σε επανάληψη μιας γνωστής βιωμένης πραγματικότητας. Δαβίδ Μαλιτζέ, Κρις Ραντιάνοφ, Ένκελεντ Φεζολλάρι, γήινοι και ευαίσθητοι ταυτόχρονα, υπαινίσσονται με λεπτότητα μια πραγματικότητα που όλοι ξέρουμε ότι είναι πολύ χειρότερη από αυτήν που αποστασιοποιημένα παρουσιάζουν με σαρκασμό και χιούμορ.

Αλλά σ΄ αυτό το 10% των άλλων, νιώθω την ανάγκη να προσθέσω και το 20% των άλλων, των Ελλήνων που ζουν κάτω από τα όρια της φτώχειας - κι ας ξέρω πως δεν είναι θέμα αριθμών, αλλά ανθρώπων που η ζωή τους δεν μπορεί να προστεθεί σε ποσοστά, γιατί εδώ διακυβεύεται κάτι πιο προσωπικό και πολύτιμο: η ανθρώπινη αξιοπρέπεια των ανέργων, η απελπισία των γερόντων, η χωρίς προοπτική ζωή παιδιών. Μαζί τους, μπαίνει επίσης σε δοκιμασία η δομή αίσθησης μιας κοινωνίας που δεν καταφέρνει

Πότε θα φτάσουμε εδώ... τραγουδάει φέτος ο Αγγελάκας. Εδώ, όπου πρέπει να δοθούν οι απαντήσεις, να βρεθεί η ενέργεια, το σχέδιο και η αξιοπιστία.

να είναι δίκαιη, που παραμερίζει αξιοπρέπεια, κοινωνική αλληλεγγύη και κράτος πρόνοιας σε έναν άγριο και ανεξέλεγκτο ανταγωνισμό. Είναι κάτι που το βλέπει κανείς στην ολοένα μεγαλύτερη ανισότητα, από το φορολογικό σύστημα ως το ασφαλιστικό, στα πρόνοια που αντί να καταργούνται γίνονται πιο απαιτητικά και πιεστικά, στην κατανομή των κονδυλίων του προϋπολογισμού, στην αδιαφάνεια και τη διαφθορά, στην έλλειψη αξιοκρατίας.

ΣΤΟ ΔΥΝΑΤΟ και έντιμο βιβλίο του για το ασφαλιστικό σύστημα, ο Τάσος Γιαννίτσης γράφει ότι «κανένα μεγάλο πρόβλημα δεν μένει άλυτο. Αν δεν λυθεί από το πολιτικό σύστημα και τις ενδιαφερόμενες κοινωνικές δυνάμεις, το λύνει με σκληρό τρόπο η ίδια η πραγματικότητα. Μόνο που τέτοιες λύσεις θα είναι πολύ πιο επώδυνες για όσους τις υποστούν. Και θα είναι ακόμα πιο επώδυνες αν τις χειριστεί πολιτικά μια συντηρητική - φιλελεύθερη κυβέρνηση, η οποία θα εναποθέσει σε μηχανισμούς της αγοράς -που συχνά είναι και μηχανισμοί διαφθοράς- την επίλυση.» Είναι κάτι που το βλέπουμε πια να συμβαίνει στην καθημερινή πράξη της νέας διακυβέρνησης. Τα συμφέροντα καλύπτονται πίσω από μισές αλήθειες και παραπλανητικές λύσεις, οι περίφημες μεταρρυθμίσεις δεν είναι παρά η παραχώρηση του δημόσιου πλούτου σε φίλους, ενώ η αναληψία απέναντι στα πιο αδύναμα

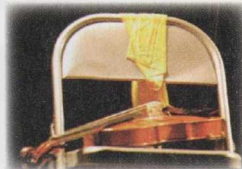
σπρώματα του πληθυσμού, αποτελεί τον νέο κανόνα. Το βλέπουμε να συμβαίνει στο ασφαλιστικό, στην υγεία, στη συνολική φιλοσοφία διαχείρισης των δημόσιων πραγμάτων από τη ΝΔ. Όμως ο Γιαννίτσης ξέρει σε βάθος και δεν διστάζει να πει την αλήθεια που αφορά όχι μόνο τον αντίπαλο, αλλά και τη δική μας πλευρά, την ευθύνη του προοδευτικού χώρου: «Ο προοδευτικός χώρος αρνείται να αντιμετωπίσει τα δύσκολα προβλήματα

τα της σύγχρονης πραγματικότητας. Εγκαταλείπει όλες τις κρίσιμες αποφάσεις στον συντηρητικό χώρο, και αυτό δεν αφορά μόνο το ασφαλιστικό. Αφορά τα περισσότερα μεγάλα ζητήματα που απαιτούν θυσίες σήμερα, προκειμένου να εξασφαλιστεί ένα καλύτερο μέλλον, ζητήματα όπως η ενέργεια, η υγεία, η εκπαίδευση. Το αποτέλεσμα είναι η κοινωνία να βγαίνει χαμένη. Γιατί, για τις λύσεις στα πεδία αυτά, οι μεν συντηρητικές πολιτικές δυνάμεις προσφεύγουν στην αγορά, ο δε προοδευτικός χώρος, στην αδράνεια. Και στις δύο περιπτώσεις, το αποτέλεσμα για την κοινωνία είναι απογοητευτικό.» Εδώ βρίσκεται σήμερα το αδύνατο σημείο μας, που οδηγεί τις δυνάμεις της κεντροαριστεράς στην παραλυσία και την αδυναμία.

ΠΟΤΕ ΘΑ ΦΤΑΣΟΥΜΕ ΕΔΩ/ Δεν έχει δρόμο πιο μακρύ πιο δύσκολο απ' αυτόν/μία στο μέλλον μας γυρνάει μια μας πετάει στο παρελθόν/πότε θα φτάσουμε λοιπόν πότε θα φτάσουμε εδώ... τραγουδάει φέτος ο Αγγελάκας. Εδώ, όπου πρέπει να δοθούν οι απαντήσεις, να βρεθεί η ενέργεια, το σχέδιο και η αξιοπιστία. Εδώ, όπου πρέ-

πει να αποκρούσουμε τις επιθέσεις μιας συντηρητικής πολιτικής που απειλεί την κοινωνική συνοχή και ό,τι ως τώρα κατάφερε η χώρα και οι πολίτες με θυσίες. Εδώ, όπου δεν αρκούν οι διακηρύξεις, αλλά πρέπει να αποδειχθεί τι είναι προοδευτικό και πώς θα το πετύχουμε. **Μ**

Επικοινωνία χωρίς όρια

Η έλευση

των ευρυζωνικών δικτύων άλλαξε όχι μόνο τον τρόπο με τον οποίο έχουμε πρόσβαση στο Internet, αλλά και τον τρόπο που επικοινωνούμε. Η κλασική σταθερή και περιορισμένη τηλεφωνική σύνδεση αποτελεί πια παρελθόν!

Το i-Call αποτελεί τηλεφωνία που χρησιμοποιεί μία ήδη υπάρχουσα γραμμή ADSL, όπου κι αν βρίσκεται ο χρήστης, από το σταθερό ή το κινητό του τηλέφωνο, και του επιτρέπει να δέχεται κλήσεις, με κόστος που είναι έως και μηδενικό, όταν μιλάει με άλλον i-Call χρήστη ή οποιονδήποτε VoIP χρήστη στον κόσμο!

Το ADSL με την χρήση του i-Call, μετατρέπεται ουσιαστικά στο τρίτο δίκτυο τηλεφωνίας. Η διαφορά, σε ό,τι αφορά τις χρεώσεις, είναι αισθητά χαμηλότερη σε σχέση με τα δύο άλλα δίκτυα τηλεφωνίας, σταθερής και κινητής, από πολλούς, μάλιστα, το τρίτο αυτό δίκτυο θεωρείται πως είναι και το δίκτυο του μέλλοντος. Εδώ, αξίζει να σημειωθεί ότι η ποιότητα επικοινωνίας είναι εφάμιλλη με αυτή των κλασσικών δικτύων, το κόστος κλήσης όμως είναι εξαιρετικά χαμηλότερο από οποιοδήποτε κλασικό δίκτυο σταθερής και κινητής τηλεφωνίας!

Η χρήση του i-Call μπορεί πια να γίνει και από συσκευές κινητής τηλεφωνίας που υποστηρίζουν ασύρματο internet Wi-Fi, σε όσα σημεία υπάρχει διαθέσιμη ασύρματη ευρυζωνική πρόσβαση.

Αν υπάρχει στο σπίτι και στο γραφείο ασύρματο (Wi-Fi) ADSL και συμβατή συσκευή κινητού, όλες οι κλήσεις θα γίνονται μέσω του i-Call και με χρήση σταθερού αριθμού. Η χρήση GSM δικτύου, με χρεώσεις κινητού, περιορίζονται στις διαδρομές σπίτι-γραφείο.

Το i-Call διατίθεται σε μία μεγάλη γκάμα υπηρεσιών, έτσι ώστε να επιλέγετε εσείς το πακέτο που σας καλύπτει περισσότερο.

www.i-call.gr και επιλέξτε να μιλάτε έξυπνα!

AltecTelecoms

Μιλάμε παντού, έξυπνα, μοντέρνα, μιλάμε i-Call!

M

Πού θα μας βρείτε
[σημεία διανομής]

ΑΘΗΝΑ

ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΙ ΟΔΕΟΝ•ΕΜΠΑΣΣΥ: Π. ΙΩΑΚΕΙΜ 5 •ΟΠΕΡΑ: ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ 57 •COSMOPOLIS: (αίθ.12) Λ. ΚΗΦΙΣΙΑΣ 73 •ΖΙΝΑ: Λ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΑΣ 74 •CINEΦΙΛΟΙ: (αίθ.3) ΚΗΦΙΣΙΑΣ 215, ΜΑΡΟΥΣΙ•ΑΒΑΝΑ: ΚΗΦΙΣΙΑΣ 234, ΜΑΡΟΥΣΙ•ΟΔΕΟΝ ΠΛΑΤΕΙΑ: (αίθ.8) ΤΣΙΜΙΣΚΗ 43 ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ-ΕΜΠΟΡΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ «ΠΛΑΤΕΙΑ»

ΑΜΠΕΛΟΚΗΠΟΙ: BOOKSTORE ΑΝΤΙΠΟΛΙΣ, ΚΗΦΙΣΙΑΣ 135 & ΛΑΜΨΑ/ΘΕΑΤΡΟ ΤΗΣ ΗΜΕΡΑΣ, Γ. ΓΕΝΝΗΜΑΤΑ 20 / PRESIDENT, ΚΗΦΙΣΙΑΣ 43 •**ΓΚΑΖΙ:** ΝΕΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΜΠΕΝΑΚΗ, ΠΕΙΡΑΙΩΣ 138 •**ΓΚΥΖΗ:** ΑΝΟΙΧΤΟ ΘΕΑΤΡΟ, ΚΑΛΘΟΥ 70 & Γκίζη •**ΓΑΥΦΑΔΑ:** ΠΑΠΑΣΩΤΗΡΙΟΥ, Α. ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ 13 • **ΕΞΑΡΧΕΙΑ:** INFO CAFE, ΜΠΟΤΑΣΗ 7 •**ΘΗΣΕΙΟ:** ΛΕΜΟΝΙ, ΗΡΑΚΛΕΙΔΩΝ 22 •**ΚΕΝΤΡΟ:** ΙΑΝΟΣ, ΣΤΑΔΙΟΥ 24 / ΠΑΠΑΣΩΤΗΡΙΟΥ, ΣΤΟΥΡΝΑΡΗ 35 & ΤΖΩΡΤΖ + ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ 15 & ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ/ ΚΕΔΡΟΣ, ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 3 / ΚΕΔΡΟΣ-ΕΞΟΠΤΡΟΝ, ΣΤΟΑ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ/ ΠΑΤΑΚΗΣ, ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ 65 / ΘΕΜΕΛΙΟ - ΣΟΛΩΝΟΣ, ΣΟΛΩΝΟΣ / ΠΑΡΑΣΚΗΝΙΟ, ΚΑΛΙΔΡΟΜΙΟΥ 64 / ΦΩΛΙΑ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ, ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ 25 / JANNETOS, ΒΑΛΑΩΡΙΤΟΥ 7 / JIMMYS, ΒΑΛΑΩΡΙΤΟΥ 7 / ΣΤΟΑ, ΠΑΤΗΣΙΩΝ 101 / ΙΝΤΕΛΛ, ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ 46 •**ΚΗΦΙΣΙΑ:** ΠΑΠΑΣΩΤΗΡΙΟΥ, ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΗ 10 •**ΚΟΛΟΝΑΚΙ:** LIBRO, Π. ΙΩΑΚΕΙΜ 8 / CAFE ALLU, ΟΜΗΡΟΥ 58 / TRIBESA, ΣΚΟΥΦΑ 47-49 / ROSEBUD, ΣΚΟΥΦΑ 45 / ΣΚΟΥΦΑΚΙ, ΣΚΟΥΦΑ 49 / ΕΝ ΔΕΛΦΟΙΣ, ΔΕΛΦΩΝ 5 •**ΚΟΛΩΝΟΣ:** ΕΠΙ ΚΟΛΩΝΩ, ΝΑΥΤΙΛΙΟΥ 12 •**ΚΥΨΕΛΗ:** SELECT, ΦΟΚΙΩΝΟΣ ΝΕΓΡΗ 26 •**ΜΑΡΟΥΣΙ:** SPARK'S, ΑΓ. ΚΩΝ/ΝΟΥ 56-61 •**Ν. ΙΩΝΙΑ:** BOOKSTORE-ΑΝΤΙΠΟΛΙΣ, ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΟΥ 47 •**ΠΕΡΙΣΤΕΡΙ:** ΠΑΠΑΣΩΤΗΡΙΟΥ, ΕΘΝ. ΑΝΤΙΣΤΑΣΕΩΣ 55 •**ΦΙΛΟΘΗ:** ΠΑΛΙΑ ΑΓΟΡΑ, ΚΕΧΑΓΙΑ 26 •**ΧΑΛΑΝΔΡΙ:** ΜΙΚΡΟΣ ΚΟΡΑΗΣ, ΠΑΠΑΓΟΥ 7 •**ΧΙΛΤΟΝ:** ΑΛΑΤΣΙ, ΒΡΑΣΙΔΑ 13 •**ΨΥΧΙΚΟ:** EX LIBRIS, ΣΟΛΩΜΟΥ 4-6 / DEAL'S, ΔΗΜ. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ 10

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

•ΠΑΠΑΣΩΤΗΡΙΟΥ, ΤΣΙΜΙΣΚΗ 87 •ΜΥΛΟΣ, Α. ΓΕΩΡΓΙΟΥ 56 •ΙΑΝΟΣ, ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ 7 •ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ ΜΠΑΡΜΠΟΥΝΑΚΗΣ, ΠΛ. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ •ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ •ΔΙΚΑΣΤΙΚΟ ΜΕΓΑΡΟ

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ ΕΠΑΡΧΙΑΣ

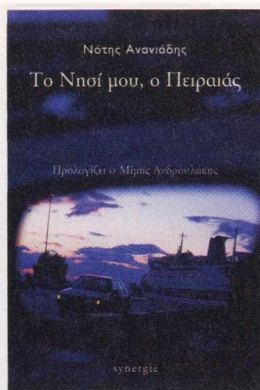
ΑΡΤΑ: ΛΕΚΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ, ΣΚΟΥΦΑ 95 •**ΔΡΑΜΑ:** "ΕΙΡΜΟΣ", Ν. ΖΕΡΒΟΥ 6 •**ΕΡΕΤΡΙΑ:** ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ ΑΚΤΙΔΑ, ΑΠΟΣΤΟΛΗ 8 •**ΛΑΡΙΣΑ:** "Η ΣΚΑΛΑ", ΜΑΝΔΗΛΑΡΑ 24/"ΚΕΡΑΜΟΣ", ΠΑΤΡΟΚΛΟΥ 25/"ΠΑΙΔΕΙΑ", Μ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ 6, ΚΑΝΑΡΗ 11 & ΚΑΤΣΩΝΗ / "ΓΝΩΣΗ", ΠΑΠΑΚΥΡΙΑΖΗ 37 • **ΚΑΡΔΙΤΣΑ:** "ΠΑΙΔΕΙΑ", ΗΡΩΝ ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟΥ 6 •**ΚΑΛΑΜΑΤΑ** καφέ: "ΣΤΟ ΚΥΜΑ", ΝΑΥΑΡΙΝΟΥ 167 •**ΤΡΙΚΑΛΑ:** "ΚΗΡΗΡΟΣ", ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ 34 •**ΚΟΖΑΝΗ:** ΜΟΡ/ΦΩΤΙΚΟΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΣ, ΡΗΓΑ ΦΕΡΑΙΟΥ 10 •**ΒΟΛΟΣ:** ΠΑΠΑΣΩΤΗΡΙΟΥ, ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΟΣ 223 •**ΡΕΘΥΜΝΟ:** ΚΛΑΦΙΝΑΚΗ, ΛΕΩΦ. ΗΓΟΥΜΕΝΟΥ ΓΑΒΡΙΗΛ 59, ΛΕΩΦ. ΚΟΥΝΤΟΥΡΙΩΤΗ 15/ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥΠΟΛΗ, ΓΑΛΛΟΥ ΜΦΧ •**ΤΡΙΠΟΛΗ:** "ΩΡΑ", ΟΥΑΣΙΝΓΚΤΟΝ 21 •**ΗΡΑΚΛΕΙΟ:** "ΤΟ ΦΩΤΟΔΕΝΔΡΟ", ΚΟΡΑΗ 21/"ΑΝΑΛΟΓΙΟ", ΡΟΥΣΟΥ ΧΟΥΡΔΟΥ 6 •**ΧΙΟΣ:** "ΠΥΞΙΔΑ", ΑΠΛΩΤΑΡΙΑΣ 34 •**ΠΑΤΡΑ:** "ΠΟΛΥΕΔΡΟ" ΚΑΝΑΚΑΡΗ 147 **ΜΥΤΙΛΗΝΗ:** "ΕΙΡΜΟΣ", ΚΑΒΕΤΣΟΥ 24 • **ΞΑΝΘΗ:** "ΠΑΠΑΣΩΤΗΡΙΟΥ", Β. ΣΟΦΙΑΣ 8 •**ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥΠΟΛΗ:** "ΠΑΠΑΣΩΤΗΡΙΟΥ", ΒΕΝΙΖΕΛΟΥ 41 • **ΛΑΜΙΑ:** "ΛΥΧΝΑΡΙ", ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ 2 - ΠΛ. ΛΑΟΥ •**ΕΡΜΟΥΠΟΛΗ ΣΥΡΟΥ:** "Η ΠΛΑΣΤΙΓΓΑ", ΑΚΤΗ ΠΑΠΑΓΟΥ 36 •**ΠΑΡΟΙΚΙΑ ΠΑΡΟΥ:** "ΕΥΡΟΚΥΚΛΑΔΕΣ" •**ΧΑΝΙΑ:** " ΣΤΟ ΣΧΗΜΑ", ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ 38 •**ΧΑΛΚΙΔΑ:** ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ ΕΛΕΒΟΡΟΣ, ΑΒΑΝΤΩΝ 100

“Μεταρρύθμιση” στο σπίτι σας... Γραφτείτε συνδρομητές

Η εγγραφή συνδρομής μπορεί να γίνει είτε με κατάθεση στην Εθνική τράπεζα, αρ. λογαριασμού 729-400024-20, είτε με αποστολή ταχυδρομικής επιταγής ΕΛΤΑ. Έχετε επίσης τη δυνατότητα να γραφτείτε συνδρομητές:

1) μέσω των ιστοσελίδων www.metarithmisi.gr και www.diamet.gr
2) στους αριθμούς τηλεφώνου 210-7777422, 210-7777230 στα γραφεία του περιοδικού, καθημερινά 10πμ-3μμ. ΥΠΕΝΘΥΜΙΖΕΤΑΙ ότι η ετήσια συνδρομή είναι 30 ευρώ (για δέκα τεύχη), η φοιτητική 20 ευρώ, ενώ, για όσους επιθυμούν να παίρνουν το περιοδικό σε ευρωπαϊκή χώρα, 50 ευρώ.

ΒΙΒΛΙΟ

Νότης Ανανιάδης: Το Νησί μου, ο Πειραιάς

εκδ. synergie, 2007, σελ. 252
Προλογίζει ο Μίμης Ανδρουλάκης

Γιατί να έχει ενδιαφέρον ένα βιβλίο για τον Πειραιά που περιλαμβάνει δημοσιογραφικά σχόλια, άρθρα, αναλύσεις, κυρίως χρονογραφήματα και ένα διήγημα επιστημονικής φαντασίας; Τι λόγο μπορεί να έχει για να το παρουσιάσει ένα περιοδικό σαν την Μεταρρύθμιση;

«Μια εικοσαετής δημοσιογραφική διαδρομή, δεν μπορεί φυσικά να είναι ούτε ευθύγραμμη, ούτε απαλλαγμένη από το «άγος του αναθεωρητισμού». Πόσο μάλλον, όταν αναφέρεται κανείς στην επιλεκτική σύνοψη της διαδρομής του δημοσιογράφου Νότη Ανανιάδη, ο οποίος έχει παρακολουθήσει αυτά τα χρόνια, όχι μόνο ως δημοσιογράφος, αλλά και ως ενεργός πολίτης, με σαφείς αριστερές αναφορές, την περιπέτεια της κεντροαριστεράς.

«Κολλημένος στα του Πειραιά», όπως σημειώνει στην εισαγωγή του για «Το νησί μου, ο Πειραιάς» του Νότη, ο Μίμης Ανδρουλάκης, παρακολουθεί την πλήρη αναθεώρησης διαδρομή αυτής της συγκεκριμένης αριστεράς, εκμεταλλευόμενος τη δυνατότητα που του έδωσε από το 1993 η «Αυγή», το «Λιμάνι» και αργότερα το «Portnet.gr» να σχολιάζει ελεύθερα την καθημερινότητα, έτσι όπως την έβλεπε και την βλέπει.

Διαβάζοντας κανείς «Το νησί μου, ο Πειραιάς» του Νότη, αναγνωρίζει την μελαγχολία που χαρακτηρίζει πολλά κείμενά του, λόγω αυτού που περιγράφει ως «έλλειμμα κοινής λογικής». Μια κατάσταση που αν μπορούσε να αλλάξει, θα ήταν ίσως διαφορετικό το τοπίο για το πρώτο λιμάνι της χώρας τον 21ο αιώνα.

«...ενδιαφέρον σημείο των κειμένων του Ν.Α. είναι ότι επιχειρεί να δει μέσα απ' το κεντρικό πολιτικό πεδίο, την τοπική πραγματικότητα και ακριβώς αντίστροφα, μέσα απ' τον τοπικό μικρόκοσμο, την μεγάλη εικόνα. Αν και εκσυγχρονιστής, χωρίς εισαγωγικά όπως επιμένει, ο Ν.Α. δεν φοβάται να περιλάβει στην επιλογή αυτών των άρθρων του ένα με τίτλο: «Πειραιάς, εκεί που ο εκσυγχρονισμός πέρασε και δεν ακούμπησε». Ίσως γιατί πέρα από όλα τα άλλα κείμενα (και πέρα απ' την αξία της γραφής του Ν.Α.), εκεί εντοπίζεται η «υπόγεια» δύναμή του. Να συγκρούεται με εξουσίες που αν και έχει στηρίξει, νοιώθει ότι προσβάλλουν και προδίδουν τις ιδέες που χρησιμοποίησαν ως όχημα για να επικρατήσουν σε πολιτικό κεντρικό ή τοπικό επίπεδο».

M

ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΤΗΣ

Ενωτική Λαϊκή Απαίτηση: Γιώργο, προχώρα, διάγραψε τους τώρα!!!

Βιντεοσκοπημένη – 34χρονη εφημερίδα αλμάτων

Έτος 34ο, Φάση 4η ... προς 5η, Α-Φύλλου 11335

Σαχοφλέβαρος 2008

Στα κεραμίδια: ΜΕΙΜ

ΔΙΑΒΑΣΤΕ ΣΗΜΕΡΑ:
Απίστευτο:
Δεξιός πήγε με
τη γυναίκα του!!!
[σελ. 3]

ΣΚΛΗΡΑΙΝΕΙ Ο ΓΙΩΡΓΟΣ:
Απειλεί και τον Όμιλο
Φιλάθλων Ηρακλείου
(Ο.Φ.Η.) με υποβιβασμό!!!
[σελίδα 5]

Έτοιμος να αναλάβει τις
ευθύνες του ο ΣΥΡΙΖΑ:
Τρεις λαλούν και δυο
χορεύουν!!! [σελίδα 7]

Ανακοίνωση του ΠΓ
της ΚΕ του ΚΚΕ:
Κάτω τα χέρια από τον
Καραμανλή!!! [σελίδα 9]

Ιπποτική δήλωση
του Νίκου
Κωνσταντόπουλου:
Είχε δίκιο
ο Μπίστης για την
κεντροαριστερά!!!

[σελίδα 11]

Εκτάκτως σήμερα
ΠΟΛΥΣΕΛΙΔΟ ΕΝΘΕΤΟ

Όμορφη Ελλάδα ηθική,
αγγελικά πλασμένη...

Ο εκσυγχρονιστής δεν το είδε το DVD! Όπως άλλωστε έκαναν -όπως φαίνεται και από τις αναλυτικές περιγραφές- και όλοι οι συνάδελφοι οι δημοσιογράφοι, ακόμα και οι χαμηλοκαταθήμες (κάτω των... 10 εκ. ευρώ). Έδειξαν δε τέτοια επαγγελματική αξιοπρέπεια και τόσο σεβασμό στα προσωπικά δεδομένα των εμπλεκόμενων, ώστε προτίμησαν να αλληλομαγνητοφωνούνται, παρά να μαγνητοφωνούν άλλους. **Αλλά και οι δικηγόροι** φάνηκαν αντάξιοι του λειτουργήματός τους! Δεν ανακατεύτηκαν σε υποθέσεις ξεπλύματος μαύρου χρήματος και εκβιασμών, παρά μόνο κατόπιν εντολής των πελατών τους...

Η τυφλή δικαιοσύνη ετοιμάζεται, μια ακόμη φορά, να τοποθετήσει με απόλυτη ανεξαρτησία κι αυτήν την υπόθεση στο αρχείο...

Το πιο σημαντικό, ωστόσο, για τη χώρα, είναι η υπεύθυνη στάση όλων ανεξαιρέτως των πολιτικών μας!

Ο 52χρονος αυτοαποκαλούμενος πρωθυπουργός, έδωσε ρητή εντολή να παραδοθεί αμέσως, εντός τριών ημερών, το επίμαχο DVD στην εισαγγελία και αναχώρησε για Ρωσία, Ινδία, Τουρκία...

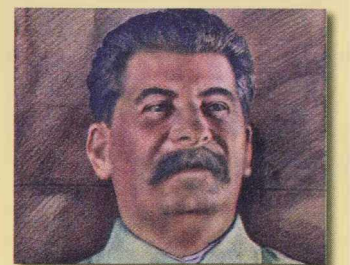
ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΕΚΠΛΗΞΗ [σελίδα 13-14]

Μπάρακ Ομπάμα: θα συνεργαστώ
με τον Βαγγέλη!!!

Ισοπαλίες...

Αγαπητέ εκσυγχρονιστή, Όταν διαγράφαμε τον Νίκο Κοτζιά από το ΚΚΕ, ποιος να μας το 'λεγε ότι θα (κινδυνεύαμε να) ισοφαριστούμε καμιά εικοσαετία μετά, στο ΠΑΣΟΚ! **Στάλιν ζεις εσύ μας οδηγείς!!! (όλους μας...)**

Ο 55χρονος, φερόμενος και ως αρχηγός της αξιωματικής αντιπολίτευσης, προετοιμάζεται σκληρά για τις επόμενες εσωκομματικές εκλογές, όποτε κι αν γίνουν...

Ο 50χρονος, παρολίγον πρόεδρος του 34χρονου κινήματος, διαπίστωσε ότι ο τόπος χρειάζεται επείγοντως έναν όμιλο προβληματισμού πανεπιστημιακών (Ο.Π.ΠΑ) για να πάει μπροστά...

Ο 57χρονος πρόεδρος (ακόμα) του ΤΣΙΠΡΙΖΑ τάχθηκε υπέρ της 34χρονης, στα πλαίσια της ανάδειξης της γενιάς των 30ηδων...

Η 63χρονη ισόβια γραμματέας του Κ.Κ. (Κόμμα Κανέλη) αναγνώρισε -και προς τιμήν της- ότι την ευθύνη για την κατάσταση δεν έχει ο 52χρονος

πρωθυπουργός, αλλά ο 100χρονος ιμπεριαλισμός...

Σ.Σ.: Ο εκσυγχρονιστής έχει όλα τα ονόματα στη διάθεσή του και δεσμεύεται να τα δημοσιεύσει μόλις ολοκληρωθεί η ανακριτική διαδικασία!

Άνοιξε νέο videoclub στην Αθήνα...

Jetpack Megabit

Η πιο γρήγορη σύνδεση στη χαμηλότερη τιμή!

24 Mbps
με 13,80€ /μήνα

69€ για 5 μήνες έως 24Mbps. Για τους επόμενους μήνες μόνο 19,99€/μήνα.

Χωρίς τέλη ενεργοποίησης/απενεργοποίησης.

Χωρίς δεσμεύσεις. Και με Static IP Address. Περιλαμβάνει δωροεπιταγή 20€ για αγορά εξοπλισμού.

Οι τιμές συμπεριλαμβάνουν Φ.Π.Α. 19%. Η ταχύτητα ADSL έως 24Mbps προσφέρεται όπου είναι διαθέσιμη από το δίκτυο ΟΤΕ.

www.altectelecoms.gr

ή καλέστε στο **13813** Από σταθερό ΟΤΕ, Χρέωση: 0.0411€/λ (συμπεριλαμβάνεται Φ.Π.Α. 19%)

Συνεργαζόμενα καταστήματα:

Microland, www.eml.gr, Media Markt, Carrefour, e-shop.gr, Κωτσόβολος, Ηλεκτρονική Αθηνών, Electronet, Παπασωτηρίου

AltecTelecoms

Αλλάζει την επικοινωνία